

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE
YARARLANDIKLARI ÖĞRETİM MATERYALLERİ, STRATEJİ,
YÖNTEM VE TEKNİKLERİNE İLİŞKİN KULLANMA
DURUMLARI VE GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET TÜRKÖZ

TOKAT

Aralık-2018

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE
YARARLANDIKLARI ÖĞRETİM MATERYALLERİ, STRATEJİ,
YÖNTEM VE TEKNİKLERİNE İLİŞKİN KULLANMA
DURUMLARI VE GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET TÜRKÖZ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi SEVİM GÜVEN

TOKAT

Aralık-2018

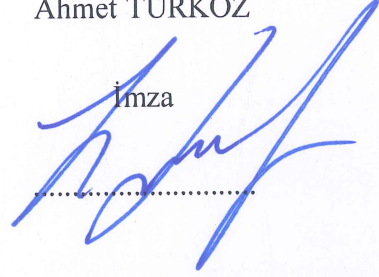
ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplandığını, hazırlandığı ve raporlaştırıldığını, iş bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programından taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, veri, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

24.12/2018

Ahmet TÜRKÖZ

İmza

JURİ İMZA ONAY SAYFASI

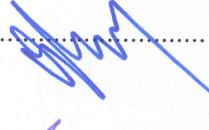
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ahmet TÜRKÖZ'ün "Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Yararlandıkları Öğretim Materyalleri, Strateji, Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Kullanma Durumları ve Görüşleri" adlı çalışması 24/12/2018 tarihinde jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim / Sınıf Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

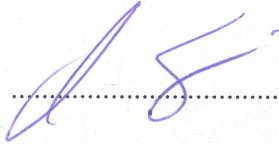
Adı Soyadı

İmza

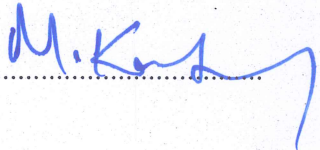
Başkan: Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU

.....

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Sevim GÜVEN

.....

Üye : Doç. Dr. Mehmet KARATAŞ

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

/.../201..

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

21. yüzyılda hem bilgi hem de teknolojik gelişme büyük bir hızla gerçekleşmektedir. Bu değişim, eğitimi alanında da varlığını hissettirmiş ve öğretme ve öğrenme ortamlarında kullanılan öğretim materyalleri, öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri de büyük ölçüde etkilemiştir. Özellikle son yıllarda öğretmenlerimizin derslerde kullandıkları öğretim materyalleri, öğretim strateji, yöntem ve teknikleri konusunda öğretmen yeterliliğinin ve bu yöndeki değişimin bilinmesi önemli hale gelmiştir.

Hayat Bilgisi dersi ilkokul 1., 2. ve 3. sınıfta okutulan bir derstir. Bu dersin temel amacı öğrencilere hayata ilişkin temel beceriler ve değerler kazandırarak onların kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktır. Hayat Bilgisi dersinde öğretmenin bu gelişimi sağlaması için derste gerekli olabilecek tüm öğretim materyal, öğretim strateji, yöntem ve tekniklerde yeterli düzeyde bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu sebeple bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde yararlandıkları öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın alt problemlerine, araştırmanın önemine, sayılıtlarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda literatür taraması yapılarak konuya ilişkin kavramsal açıklamalara ve yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, ölçme araçları, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesi üzerine açıklamalar bulunmaktadır. Dördüncü bölümde çalışmanın alt problemler doğrultusundaki elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Beşinci bölümde çalışma ile ilgili tartışmaya altıncı bölümde sonuçlara ve bu konudaki paydaşlara (öğretmen, araştırmacı, MEB vb...) yönelik önerilere yer verilmiştir.

TEŞEKKÜR

Araştırmam sürecinde bana rehberlik eden sürecin her aşamasında katkısı ile yardımcı olan değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sevim GÜVEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde her zaman bana destek olan okul müdür yardımcılarım Ümit ÜNYELİ ve Ömer Faruk BAŐTUĞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmam sürecinde yardımlarını benden esirgemeyen değerli meslektaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak her zaman maddi ve manevi destekleri ile yanımda olan çok sevdiğim eşime ve aileme teşekkür ederim.

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE YARARLANDIKLARI ÖĞRETİM MATERYALLERİ, STRATEJİ, YÖNTEM VE TEKNİKLERİNE İLİŞKİN KULLANMA DURUMLARI VE GÖRÜŞLERİ

TÜRKÖZ, Ahmet

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sevim GÜVEN

Aralık, 2018, xvi+111 Sayfa

İlkokul düzeyinde vatandaşlık becerilerinin edinilmesinin ilk basamağı ve bir çok derslerin de öncülü olarak kabul edilen ders Hayat Bilgisi dersidir. Bu ders kapsamında öğretmenlerin dersi zenginleştirmek adına kullanacağı her türlü öğretim materyali, strateji, yöntem ve tekniği öğrenmeyi kolaylaştırır ve öğrenmede kalıcılığı artırır. Bu nedenle araştırmada; sınıf öğretmenlerinin HBD yararlandıkları öğretim materyalleri, öğretim strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırma betimsel tarama modelinde üzerine kurgulanmıştır. Araştırmaya, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Tokat ilinde MEB bağlı ilkokullarda 1. 2. ve 3. sınıfta görevli tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenmiş 215'i erkek ve 160'ı kadın öğretmenlerinden oluşan toplam 375 sınıf öğretmeni katılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan anket yoluyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 17 paket program aracılığıyla analiz edilmiştir. Katılımcıların öğretim materyali, strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanım durumları ve görüşlerin belirlenmesinde yüzde ve frekans gibi betimsel istatistikler; HBD yararlandıkları öğretim materyalleri, öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar t-testi; yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumuna ilişkin farklılıkların manidarlığı ise Varyans analizi (ANOVA); sınıf mevcudu ve mesleki kıdem yılı değişkenleri ile ilişkisine ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı analizi kullanılmıştır.

Araştırmada katılımcıların öğretim materyali olarak en sık ders kitaplarını, kırtasiye malzemelerini (kalem, makas, tebeşir, resim kağıdı vb.) ve okuma parçalarını

kullandıkları, en az ise akıllı tahta, Encarta Word Atlas programını ve asetatları kullandıkları belirlenmiştir. Katılımcıların HBD strateji, yöntem ve teknik olarak en sık sunuş yoluyla öğretim stratejisini, anlatım yöntemini ve rol oynama yöntemini kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca soru-cevap yöntemi, ev ödevi ve 5N1K tekniği de oldukça sık tercih edildiği araştırmamızda tespit edilmiştir. Bununla birlikte tutor öğrenme tekniği, rulman tekniği ve buz kıran tekniği katılımcılar tarafından ez az tercih edilen teknikler olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların HBD öğretim materyali kullanarak konuyu günlük yaşamla ilişkilendirebildiği, öğretim materyallerinin öğrencilerin başarısına katkısının olduğu, öğrencinin tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerilerine uygun öğretim materyali seçebileceği ve tasarlayabileceği yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların HBD yönelik uygun öğretim stratejisi, yöntem ve tekniği seçmede kendilerini yeterli gördükleri, öğretmenlerin çoğunun farklı strateji, yöntem ve teknikleri kullanmayı sevdikleri ve bunları birer zaman kaybı olarak görmedikleri gözlenmiştir.

Katılımcıların HBD öğretim materyali, öğretim strateji, öğretim yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşlerinin cinsiyet, yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumuna göre manidar bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca HBD yararlandıkları öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılları ve sınıf mevcutları arasında negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılları arasında negatif, düşük ve manidar bir ilişki, sınıf mevcutları arasında negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki bulunmuştur.

Elde edilen bulgulara göre katılımcıların HBD teknolojik araç gereçler kullanmaya öncelik verdiği ve öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimini en fazla dersin kazanımının etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin okulunda araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın bulunduğu ve öğretim materyallerini öncelikli olarak okuldan temin ettikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi, Materyal, Strateji, Yöntem ve Teknik

ABSTRACT

THE STATUS OF CLASSROOM TEACHERS' USE OF TEACHING MATERIALS, STRATEGIES, METHODS AND TECHNIQUES THEY UTILIZE IN LIFE SCIENCES COURSE AND THEIR OPINIONS ABOUT THEM

TÜRKÖZ, Ahmet

Master's Thesis, Elementary Education Department

Thesis Advisor: Dr. Faculty Member Sevim GÜVEN

December, 2018, xvi+111 Pages

Life sciences course is considered as the first step of the acquisition of citizenship skills at the primary education level, as well as being the premise of many lessons. Within the scope of this course, all kinds of teaching materials, strategies, methods, and techniques that teachers use to enrich the course facilitate learning and increase retainability in learning. Therefore, this study aimed to reveal the status of classroom teachers' use of teaching materials, strategies, methods, and techniques they utilize in life sciences course (LSC), and their opinions.

The study was designed in the descriptive review model. It consisted of a total of 375 classroom teachers teaching 1st, 2nd, and 3rd-grades in primary schools of the Ministry of National Education in Tokat province in the 2015-2016 academic year determined through random sampling method, 215 of whom were males and 160 females. The data were collected using a questionnaire prepared by the researcher and analyzed using SPSS 17 software package. Descriptive statistics such as percentages and frequencies were used to determine the status of the participants' utilization of teaching materials, strategies, methods, and techniques and their opinions. Independent Samples t-test was employed to reveal whether the opinions of the participants regarding the use of teaching materials, strategies, methods, and techniques they utilized in LCSs indicated a difference according to gender. Variance analysis (ANOVA) was used to find the significance of differences relating to age, current class taught by the teacher, the school, and the level of education, while Pearson Product-Moment Correlation Coefficient analysis was employed to discover the relationship with variables such as class size and the year of service.

The study found that the most frequently utilized teaching materials were textbooks, stationery materials (pencils, scissors, chalk, drawing paper, etc.) and reading texts, whereas the least frequently used materials were smart board, Encarta World Atlas software, and transparencies. It was determined that participants most often used presentation teaching strategy, narrative method, and role-playing method as LSC strategy, method, and technique. In addition, question-answer method, homework, and 5N1K technique were also found to be the most frequently preferred methods and techniques. On the other hand, the study revealed that the tutor learning technique, the bearing technique, and the ice breaking technique were the least preferred techniques by the participants.

The participants were found to express opinion that they could associate the subject with daily life by using LSC teaching material, the teaching materials contributed to the success of students, and that students could choose and design teaching material suitable for all their cognitive, affective, and psychomotor skills. In addition, it was observed that the participants considered themselves adequate in choosing appropriate teaching strategies, methods, and techniques for LSC, the majority of them liked using different strategies, methods and techniques, and that they did not see these as a waste of time.

It was concluded that the participants' opinions regarding their use of LSC teaching material, strategies, methods, and techniques did not differ significantly according to gender, age, current class taught, the school, and the level of education. In addition, a negative, low, and insignificant relationship was found between the opinions of the participants about their use of teaching materials they utilized in LSC and their year of service and class sizes. A negative, low and significant relationship was found between the participants' opinions about using teaching strategies, methods, and techniques in LSCs and their year of service, while the relationship with the class size was negative, low, and insignificant.

According to the findings, it was determined that the participants gave priority to using technological tools and equipment in LSCs, and that the selection of teaching strategies, methods, and techniques were mostly influenced by the course outcomes. Furthermore, it was found that approximately two thirds of the participants had a room

in their school where the tools and equipment were kept, and that they primarily obtained teaching materials from their school.

Keywords: Life Sciences, Material, Strategy, Methods and Techniques

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JURİ İMZA ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	5
Araştırmanın Önemi.....	6
Sayıtlar.....	8
Sınırlılıklar.....	8
Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	10
İlkokulda Hayat Bilgisi Dersi.....	10
Hayat Bilgisi Dersinin Tarihsel Gelişimi.....	16
Dünya’da Hayat Bilgisi Dersinin Gelişimi.....	16
Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersinin Gelişimi.....	18
Eğitim ve Öğretimde Materyal Kullanımı.....	24
Hayat Bilgisi Dersinde Araç- Gereç ve Öğretim Materyal Kullanımının Eğitim ve Öğretimdeki Yeri.....	27
Hayat Bilgisi Dersinde Kullanılan Materyal Türleri.....	29
Eğitim ve Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknik.....	33
Hayat Bilgisi Dersinde Strateji, Yöntem ve Teknik Kullanımının Eğitim ve Öğretimdeki Yeri.....	37
BÖLÜM III.....	41
YÖNTEM.....	41

Araştırmanın Modeli.....	41
Evren ve Örneklem	41
Ölçme Araçları	43
Veri Toplama Süreci.....	45
Verilerin Çözümlemesi	45
BÖLÜM IV.....	47
BULGULAR.....	47
BÖLÜM V.....	72
TARTIŞMA.....	72
BÖLÜM VI.....	80
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
Sonuçlar	80
Öneriler	84
KAYNAKÇA.....	87
EKLER	99
Ek 1. Anket.....	99
Ek 2. Araştırma İzni.....	110
Ek 3. Özgeçmiş.....	111

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Bazı Ülkelerin Hayat Bilgisi Dersi Yerine Okutulan Ders(ler) ve Ders İçerikleri.....	17
Tablo 2. Yıllara Göre Hayat Bilgisi Dersinin Haftalık Ders Saatleri.....	21
Tablo 3. Öğrenme ve Öğretme Ortamlarında Yaygın Olarak Kullanılan Görsel-İşitsel Materyaller.....	32
Tablo 4. Stratejilerin Yöntem/Teknik ve Kazanım İlişkisi.....	35
Tablo 5. Katılımcıların Demografik Özellikleri İle İlgili Betimsel Bilgiler.....	42
Tablo 6. Katılımcıların HBD Görsel Öğretim Materyallerini Kullanma Durumları.....	47
Tablo 7. Katılımcıların HBD İşitsel Öğretim Materyallerini Kullanma Durumları.....	50
Tablo 8. Katılımcıların HBD Hem Görsel Hem İşitsel Öğretim Materyallerini Kullanma Durumları.....	51
Tablo 9. Katılımcıların HBD Öğretim Strateji ve Yöntem Kullanma Durumları.....	51
Tablo 10. Katılımcıların HBD Öğretim Tekniği Kullanma Durumları.....	53
Tablo 11. Katılımcıların HBD Öğretim Materyallerini Tercih Etmelerine İlişkin Görüşleri.....	57
Tablo 12. Katılımcıların HBD Öğretim Strateji, Yöntem ve Tekniklerini Tercih Etmelerine İlişkin Görüşleri.....	61
Tablo 13. Katılımcıların HBD Öğretim Materyallerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Açısından Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	65
Tablo 14. Katılımcıların Öğretim Materyallerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Yaş, Okutulan Sınıf, Öğretmenlik Yapılan Yer ve Eğitim Durumu Açısından Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	65

Tablo 15. Katılımcıların HBD Öğretim Stratejisi, Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Açısından Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	66
Tablo 16. Katılımcıların Öğretim Stratejisi, Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Yaş, Okutulan Sınıf, Öğretmenlik Yapılan Yer ve Eğitim Durumu Açısından Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	67
Tablo 17. Katılımcıların HBD Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Tercih Ettikleri Yöntemlere İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 18. Katılımcıların HBD Öğretim Stratejisi, Yöntem ve Tekniği Seçimini Etkileyen Faktörler.....	69
Tablo 19. Okulda Araç ve Gereçlerin Bulunduğu veya Muhafaza Edildiği Bir Odanın Varlığına İlişkin Dağılım.....	70
Tablo 20. Katılımcıların HBD Öğretim Materyallerini Öncelikli Olarak Temin Etme Yollarına İlişkin Dağılım.....	71

KISALTMALAR

Aktaran	Akt.
Anlamlılık Düzeyi	P
Aritmetik Ortalama	X
Çok Yazarlı Eserlerde İlk Yazarda Sonrakiler	vd.
Denek Sayısı	N
Editör	Ed.
Hayat Bilgisi Dersi/ne/ni/nde/nden	HBD
Milli Eğitim Bakanlığı	MEB
Sayfa	s.
T Sayısı	t
Ve Benzeri/Benzerleri	vb.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırma ile ilgili problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın alt problemlerine, araştırmanın önemine, sayılılara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Baş döndürücü bir değişimin yaşandığı çağımızda insanlık birçok yönden gelişim ve dönüşüme tanıklık etmektedir. Bu durumdan eğitimde kaçınılmaz olarak etkilenmektedir. Eğitim değişme ve gelişme demektir. Eğitimdeki bu hızlı değişim ve gelişim, bilim ve teknolojinin hızla gelişmesine, bilim ve teknolojinin ise bu denli hızlı bir değişim geçirmesi, eğitimin de kendini geliştirmesini sağlayacak karşılıklı bir gelişim döngüsü ortaya çıkartmıştır. Nitekim “bu döngü sayesinde, özellikle bilim ve teknolojiye gelişimle birlikte öğretim ortamlarında ve sınıflarda kullanılan yardımcı ders materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim stratejileri eğitim alanındaki gelişmelere paralel olarak sürekli değişmektedir” (Bayram, 2006, s. 15). Bu durum Dünya’da ve ülkemizde özellikle eğitimin en önemli iki parçası olarak görülen öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin klasikleşen rollerinin değişip değişmediği ve kendilerini çağın şartlarına göre yeterince yenileyip yenilemediği gibi günümüzde hala tartışılan bir konuyu gündeme getirmiştir (Küçük, 2011).

Özellikle öğrencinin toplumsal alandaki her türlü yeniliğe ayak uydurması için gerekli becerilerin kazandırılmasında öğretmenlerin sorumluluğu daha da arttırmıştır. Ayrıca “öğretmen yetiştiren kurumların değişime paralel olarak sürekli alt yapılarını iyileştirmelerinin gerekliliğinin yanı sıra değişen öğretmen rollerine bağlı olarak öğretmenlerin çağın gereksinimine uygun biçimde yetiştirilebilmesi için gereken çabayı göstermeleri ve öğrencilerine bu doğrultuda eğitim vermelerini zorunlu hale getirmektedir” (Kurt, 2013, s. 3). “Bir ülkede geçerli olan eğitim anlayışı bir yandan o ülke toplumunun işleyişini düzenlerken, öte yandan da o ülkenin gelecek planlarını şekillendirmektedir” (Erdoğan ve Duman, 2017, s. 445-446). Kaliteli bir eğitim sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsuru olarak kabul edilir. Nunn (akt. Yamasaki ve Foskett, 2009) eğitimin herkes tarafından üzerinde anlaşılabilir üç açık amacının

olduğunu söyler. Bunlar: Karakter oluşturmak, yaşamın tüm boyutlarına hazırlamak ve güçlü bir bedende güçlü bir zihin yaratmaktır. Dolayısıyla eğitimin bir bireyin hem toplumda kendini gerçekleştirebilmesi hem de toplumun refahına katkıda bulunabilmesinin önemli bir aktörüdür. Bununla birlikte resmi anlamda eğitim verilen kurumlar okullardır. “Okuldaki öğrenmenin, öğrencilerin yaşamı ve gelecekleriyle ilgili şey yapan nedir?” sorusu yirminci yüzyılın başından itibaren eğitimcilerin odağında yer almasına rağmen, tam bir tanımı yapılamamıştır (Stuckey, Hofstein, Malmok-Naaman, ve Eilks, 2013). Fakat okul ve çevrenin eşgüdümlü işleyişi kişinin toplumsal değerleri kazanmasında, birçok beceri ve donanım edinmesine, kendi geleceğinin şekillendirmenin yanında toplumun geleceğinin şekillendirilmesinde çok önemli bir kurumdur.

Mevcut sistemdeki okullarda öğrenciler birçok ders ile karşılaşır. Bu derslerden biri Hayat Bilgisi dersidir. İlkokullarda öğrencileri hayata hazırlamada ve iyi birer vatandaş olarak yetişmelerinde önemli bir yeri olan Hayat Bilgisi derslerinde, kazanımların gerçekleştirilmesi ve bu doğrultuda çağın gereksinimlerine uygun öğrenciler yetiştirmelerinde sınıf öğretmenlerimize büyük iş düşmektedir. Bu dersin öğretilmesinde öğretmenlerimizin öğretimi desteklemek amacıyla, zenginleştirilmiş sınıf ortamları şarttır. Bunu sağlamanın en önemli yollarından biri öğretim materyali kullanımıdır. Günümüzde eğitimde bu denli önemli görülerek yaygın olarak kullanılan öğretim materyali kavramı; “eğitim ve öğretimin hedeflerinden faydalanılarak yapılan ders sunum içerikleri olarak tanımlanmaktadır” (Yanpar, 2006, s. 9). Halis’e (2002, s. 31) göre “kullanacakları iyi tasarlanmış materyaller; eğitim sürecini zenginleştirir, bilginin algılanmasında somutluk sağlayarak öğrenmeyi kolaylaştırır, unutmayı azaltır, öğrenciyi güdüler, öğrencinin dikkatini toplar, öğrenme isteğini kamçılar, hedef davranışlara kendi isteği ile yaparak-yaşayarak ulaşmayı sağlar, düşüncenin kavramsallaştırılmasında katkıda bulunması gibi birçok fayda sağlayacağını” söyler. Semerci’nin (2006) araştırmasında öğretmenlerin; derste materyal kullanımının öğrenciyi ezbercilikten kurtardığı ve öğrenci merkezli öğretim için her zaman düzeyinde gerekli olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Arslan’ın (2008) araştırmasında öğretim materyali kullanılarak yapılan öğretimin öğrencilerin akademik başarılarını ve hatırlama düzeylerini arttırdığı görülmüştür. Ayrıca Can’ın (2009) araştırmasında ders öğretiminde öğretim materyal kullanımının öğrenci başarı düzeyini önemli yönde etkilediği, öğretim faaliyetinin verimliliğini arttırdığı ve öğrencinin dersin

amacını daha rahat içselleştirdiğini söylemektedir. Yapılan araştırmalar öğrenme öğretme ortamında kullanılan öğretim materyalinin öğrenci başarısını artırdığını fakat okul idarecilerinin olumsuz tutumları, okullardaki imkanların yeterli olmaması, sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin materyal hazırlama ve kullanma konusunda yeterince bilgi ve beceri sahip olmaması gibi sebeplerle öğretim materyallerinin yeterli düzeyde kullanılmadığı tespit edilmiştir (Adıgüzel, 2010; Semerci, 2006; Tokgöz ve Taşkın, 2015; Şahin ve Güven, 2016; Yazlık, 2018).

“Öğretmen, öğrenmenin ana mimarıdır. Temel öğrenmeyi oluşturan öğeleri bilmek, tanı koymak, buna göre önerilerde bulunmak, farklı amaçlara göre öğretim yaklaşımını seçmek ve çeşitlendirmek, sınıfın düzgün bir biçimde işlemlerini sağlamak öğretmenin işidir” (Tomlinson, 2014 akt. Cücük, Kara, Şiraz ve Bay, 2018, s. 1182). Öğretmen dersin kazanımına, içeriğine, sınıfın imkanlarına, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine ve kendi sahip olduğu özellikler göre doğru öğretim strateji yönteme ve tekniği tercih eder. “Strateji; genel olarak belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yol olarak tanımlanmakla birlikte belirlenmiş hedeflerin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesine yönelik olarak öğretim yöntem-tekniklerini ve ortam özelliklerini belirlemede temel olan genel bir bakış açısı olarak da tanımlanabilir” (Şahan, Uyangör, ve Işıtan, 2012, s. 285). “Yöntem; dersin hedeflerine ulaşmak, bir sorunu çözmek ya da öğretimi gerçekleştirmek için bilinçli olarak seçilen ve izlenen yol” (Dilci, 2011, s. 104). Teknik ise “öğretim yöntemini uygulamaya biçimi ve sınıf içinde yapılan işlemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır” (Tok, 2013, s. 162). Eğitimin zenginleştirilmesinde bu denli önemli kavramlar olan materyal ve öğretim strateji, yöntem ve tekniğin Hayat Bilgisi dersinde etkili ve uygun bir şekilde kullanılması eğitim hayatının ilk yıllarının şekillendirilmesinde önemli bir vazife gördüğü düşünülmektedir. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin bu derslerde kullanacakları öğretim strateji, yöntem ve tekniklerin bilinmesi ve bu yönde araştırmaların yapılması eğitimin kalitesini arttırmakta ve diğer öğretmenlerimize bir nevi rehberlik etmektedir (Çetin, 2011). Aykaç’ın (2011) araştırmasında bir dersin amacına ulaşılmasında o dersin özelliğine uygun öğretim yöntemlerin seçilmesi ve dersin içeriğine uygun öğretim ortamının oluşturulması önemli görülmüştür. Ayrıca Ay’ın (2005) ve Erbil’in (2014) araştırmalarında farklı öğretim yöntemlerin öğrencinin akademik başarısını arttırmada geleneksel öğretim yöntemlere göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalar farklı öğretim strateji, yöntem ve tekniğin etkili bir şekilde kullanımının

gerekli olduğu ve öğrenci başarısını olumlu etkilediği ancak sınıf mevcutlarının kalabalık olması, ders süresinin kısıtlı olup müfredatın yoğun olması, ders araç ve gereçleri bakımından yeterli donanıma sahip olunmaması ve yeni yaklaşımla birlikte uygulamaya başlanan öğrenci etkinlik merkezli yöntem-tekniklerin tam olarak öğretmenlere tanıtılmaması sebebiyle farklı öğretim yöntem ve tekniklerin yeterince tercih edilmediği tespit edilmiştir (Çelikkaya ve Kuş, 2009; Kan, 2006, Şahin ve Güven, 2016).

Öğretim programlarında yapılandırıcı yaklaşımın benimsenmeye başladığı 2004 yılında itibaren öğrenme öğretme ortamında öğrencinin pasifize edildiği anlayışın yerini öğrenme sürecine aktif olarak katıldığı ve öğretmenin ise öğrenme ve öğretme sürecine rehber rolünü benimsediği bir anlayışa bırakmıştır (Damlapınar, 2008). Bilinen başka bir gerçek aktif öğrenmede öğretmenin en önemli sorumluluğunun araştırmacı, kolaylaştırıcı ve tasarımcı olmasıdır. Bu yönde öğretmenler, hazırladıkları tüm etkinliklerde, etkinliklere yönelik her türlü yönerge ve sorular ile öğrencilerin bilgiyi işlemesine destek olmalıdırlar (Yavuz, 2005). Ayrıca bundan önceki programlara ait birçok yöntem ve materyal yerine daha anlaşılır ve kullanışlı öğretim materyal ve yöntemlerle ders kitaplarındaki düzenlemeler ile programın istendik amaçlarına ulaşılmaya çalışılmaktadır (Ergani, 2010). Bu amaçlar doğrultusunda dersin işlenişinde öğretmenlerin kullandıkları tüm öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve teknik, dersin amaçlarına ulaşmada çok büyük önem ifade etmektedir. Dahası, öğretim ve öğrenme üzerine yapılan araştırmalar, farklı öğretim yöntemlerinin öğrencide öğrenmeyi ne ölçüde artırdığının incelenmesini sürekli bir çaba olarak göstermektedir (Ganyaupfu, 2013). Alanyazın incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim materyali üzerine görüşlerine dayalı çalışmalar (Karagülle, 2003; Semerci, 2006; Ergani, 2010; Verim, 2013), öğretim materyallerinin derslerde kullanım durumu üzerine çalışmalar (Öztürk, Kesin ve Keskin, 2004; Dumlu, 2006; İnan, 2006; Yazıcı, 2006; Özdemir, 2007; Ulusoy ve Gülüm, 2009; Taşkaya ve Bal, 2010; Çelikkaya, 2013; Kablan, Topan ve Erkan, 2013), derslerde öğretim materyali kullanımının öğrenci başarısı üzerine etkisine yönelik çalışmalar (Başak, 2002; Öztaş, 2007; Arslan, 2008; Can, 2009; Aktürk, Yazıcı ve Bulut, 2013), öğretmenlerin öğretim strateji, yöntem ve teknik üzerine görüşlerine dayalı çalışmalar (Taşkaya ve Muşta, 2008; Taşkaya ve Bal, 2009; Gömleksiz, Yıldırım ve Yetkiner, 2011; Demir ve Özden, 2013; Şahin ve Güven, 2016), öğretim strateji, yöntem ve tekniğin derslerde kullanım durumu üzerine çalışmalar (Akgül, 2006;

Çelikkaya ve Kuş, 2009; Aykaç, 2011; Şimşek, Hırça ve Coşkun, 2012), derslerde belirli öğretim strateji, yöntem ve teknik kullanımının öğrenci başarısı üzerine etkisine yönelik çalışmalar (Deveci, 2003; Ay, 2005; Baysarı, 2007; Ergin, 2007; Onur, 2008; Özkan, 2010; Özün, 2010; Topsakal, 2010; Erbil, 2014) incelendiğinde farklı boyutlarda çalışmaların yürütüldüğü gözlenmiştir. İlgili çalışmalar incelendiğinde farklı derslere ilişkin öğretim materyali ve öğretim yöntem tekniği kullanımına ilişkin çalışmalar yapıldığı ancak HBD için her iki boyutun da ele alındığı yeterli çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu alandaki çalışmalara katkı sağlayacağı öngörülerek araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problemi: Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşleri nelerdir? olarak belirlenmiştir. Bu ana probleme dayalı olarak araştırmanın alt problemleri aşağıda tanımlanmıştır:

1) Sınıf öğretmenleri;

- a) HBD hangi öğretim materyallerini tercih etmektedirler?**
- b) HBD hangi öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini tercih etmektedirler?**

2) Sınıf öğretmenleri;

- a) HBD öğretim materyallerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri nelerdir?**
- b) HBD öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri nelerdir?**

3) Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, okutulan sınıf, sınıf mevcudu, öğretmenlik yaptığı yer (il, ilçe ve köy) ve hizmet yılı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4) Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, okutulan sınıf, sınıf mevcudu, öğretmenlik yaptığı yer (il, ilçe ve köy) ve hizmet yılı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

5) Sınıf öğretmenleri/nin;

a) HBD öğretme ve öğrenme sürecinde hangi yöntemleri kullanmaktadır?

b) Öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimini etkileyen faktörler nelerdir?

c) Bulunduğu okulda kullanılan araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir oda var mıdır?

d) Öğretim materyallerini temin etme yolları nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Derslerin tüm amaçları taleplerle ilgilidir. Bunlar; okul, kamu, kültürün nakledicisi sahibi olan devlet, iş ve ekonomi dünyası, yani dışarıdan, obje yönünden üretilen talepler ve bizzat okul alanından, pedagoji biliminden ortaya çıkan amaçlar ve talepler başka bir deyişle süje tarafından yöneltilen taleplerdir (Hesapçioğlu, 2011). "Sınıf öğretmenleri de Hayat Bilgisi derslerinin amaç ve taleplerini gerçekleştirmek için sınıf içi etkinliklerle verimi arttırması, mevcut öğretim teknolojilerini kullanması, bunun yokluğunda ise etkili bir öğretim materyali tasarlayarak geliştirmesi önemli görülmektedir. Eğitim teknolojisi kullanımı ve materyal geliştirme sürecinde, öğrenme-öğretme kuramlarının bilinmesi sınıf içi etkinliklerde verimi artırabilir (Taşar, 2011). Bunun yanında öğretim ortamında öğrencilerin ilgisini çekmenin ve bunu sürdürmenin en önemli noktası öğrencinin dikkatini derse çekerek katılımını sağlamaktır. Bu katılım, uygun öğretim materyali ve doğru öğretim strateji, yöntem ve tekniğin derste kullanılmaya başlanması ile öğrencinin derse dikkatini vermesi ve böylece öğrenmede aktif rol oynamasıyla sağlanabilir. Baytekin'e (2004) göre öğrenme ortamında tek bir yöntem kullanılmamalı, bunun yerine birkaçının birlikte kullanılması etkin ve verimli bir öğrenme ve öğretimin gerçekleşir ve her öğretim yöntem, teknik ve stratejilerin eğitim araç, gereç ve materyalleri ile sunulması, öğrenmenin kalıcılığını arttırır. Yel, Taşdemir ve Yıldırım'a (2011) göre sınıf içi ve dışında kullanılan öğretim yöntem ve

teknikleri her ne kadar değişiklik gösterse de hepsinin amacının anlamlı bilginin oluşmasını, kalıcılığı sağlama ve kazanılan bilginin etkin kullanımına zemin hazırlamaktır.

Halis'e (2002) göre öğretim materyalleri, zamandan ve sözden ekonomi sağlama, belirli bir fikrin göz önünde canlandırma, karmaşık fikirleri basite indirgeyerek açıklama, fikir, işlem ve süreçlerin sırasını gösterme, öğretimi canlı ve açık hale getirme, öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini artırma, öğrenilecek konu üzerinde pratik yapma imkanı sağlama, içeriği basitleştirerek daha net anlaşılmasını sağlama, öğrencilere karmaşık gelen konuları öğrenme, öğrencinin ilgi ve dikkatini hedef davranışlara çekerek derse katılımı sağlama gibi bir çok faydası vardır. Dilci'ye (2011) göre ise öğretim strateji, yöntem ve teknikleri; öğretimin genel hedeflerine ulaşmasını sağlama, öğretimde verimliliği artırma, öğretimin daha etkili (öğrenmede kalıcılık) olmasını sağlama, öğretmen ve öğrenciye rehberlik etme, öğretim sürecinin standardizasyonuna yardımcı olma, öğretim sürecine yön verme, öğrenmeyi güdüleme, öğretim sürecinin kontrolünü sağlaması gibi birçok faydası olduğu bilinmektedir. Bu sebep ile öğretmenler, öğretim materyalleri, öğretim strateji, yöntem ve tekniklerden haberdar olmaları ve kendilerini çağın şartlarına göre yenilemeleri gerekmektedir. Bu durumda öğretmenlerin, HBD öğretimine uygun öğretim yöntem ve tekniği seçmesi, yöntem ve tekniğe uygun yerinde kullanılan öğretim materyali kullanarak öğretim ortamını zenginleştirmesi ve öğretimin içinde yer alan güdüleme, dönüt, düzeltme, pekiştirme vb. öğeleri iyi bir şekilde kullanması önemli görülmektedir.

Bunun yanında;

- ✓ Sınıf öğretmenin özelliğle öğretim materyal, strateji, yöntem ve teknik seçtiği tercihleri ve bu tercihlerin seçilme sebeplerini bilmede alan eğitime,
- ✓ Hayat Bilgisi derslerinde uygun öğretim materyal, strateji, yöntem ve tekniğin etkili bir şekilde uygulanmasında uygulayıcılara,
- ✓ Yapılan araştırmayla çıkan sonuçların derlenmesiyle bu yönde daha geniş araştırmalara kaynak oluşturmada araştırmacılara,
- ✓ Bu derste istenen amaçları kazandıracak programların yapılmasında ve eğitimin genel politikalarına yön vermede eğitim politikacılarına birçok katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hayat Bilgisi dersi üzerine yapılan bu araştırmanın konusu bu dersin amaçları ve taleplerini gerçekleştirmek için kullanılan öğretim materyal ve öğretim strateji, yöntem ve tekniğin kullanım durumuna yönelik öğretmen görüşlerini ayrıntılı bir şekilde incelenmesiyle daha sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı ön görülmektedir.

Sayıtlar

1. HBD öğretiminde materyal kullanımı dersin verimliliğini ve akademik başarıyı arttırmada önemli bir değişkendir.

2. HBD öğretiminde strateji, yöntem ve teknik kullanımı dersin verimliliğini ve akademik başarıyı arttırmada önemli bir değişkendir.

3. Bu çalışmada ele alınan değişkenler ve ilişkiler dışında kontrol altına alınamayan değişkenlerin etkisi muhtemeldir. Ancak ele alınan değişkenleri çalışmada, çalıştırılmak istenilen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.

4. Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmek istenilen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma aşağıdaki sınırlılıkları kapsamaktadır.

1. Çalışma; 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Tokat İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı tüm ilkokullarda görev yapan 160'ı kadın, 215'i erkek olmak üzere toplam 375 sınıf öğretmeni ile sınırlıdır.

2. Çalışmanın konusu sınıf öğretmenlerinin 1. 2. ve 3. sınıflarda ders olarak okutulan Hayat Bilgisi dersi ile ilgili uygulamalarla sınırlıdır.

Tanımlar

Hayat Bilgisi Dersi: “Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir” (Sönmez, 1999, s. 10).

Öğretim Materyali: “Eğitim ve öğretimin hedeflerinden faydalanılarak yapılan ders sunum içerikleri olarak tanımlanmaktadır” (Yanpar, 2006, s. 9).

Öğretim Stratejisi: “Genel olarak belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yol olarak tanımlanmakla birlikte belirlenmiş hedeflerin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesine yönelik olarak öğretim yöntem-tekniklerini ve ortam özelliklerini belirlemede temel olan genel bir bakış açısı olarak da tanımlanabilir” (Şahan, Uyangör, ve Işıtan, 2012, s. 285).

Öğretim Yöntemi: “Öğretmenin sınıf içinde öğrenmeyi sağlamak için stratejiyi uygun yaptıkları tüm uygulamalardır” (Taşpınar, 2014, s. 112).

Öğretim Tekniği: “Öğretim yöntemini uygulamaya biçimi ve sınıf içinde yapılan işlemlerin tümü olarak tanımlanabilir” (T. N. Tok, 2013, s. 162).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

İlkokulda Hayat Bilgisi Dersi

Bir toplumun gelişmişliği kaliteli eğitim ile doğru orantılıdır. Campbell (2006) eğitimin, üretken ve iyi bir yaşam için hayati bir rol oynadığını yaşamın değerini ve mükemmelliğini de arttırdığını ifade eder. Bu durumu "Nasıl yani?" diye sorabilirsiniz diyerek, iyi bir eğitim yoksulluğu ortadan kaldırır, bir kolej diploması olarak, iyi para veren tatmin edici bir iş elde edebilirsiniz, maaşınız nedeniyle, iyi bir ev, kıyafet, yiyecek ve diğer yaşam gereksinimlerini karşılayabilirsiniz cevabıyla açıklar. Toplumun kendini geliştirmesi için, iyi yetişmiş, araştırmacı, yaratıcı, üretici, problem çözücü ve bilgili bireyler yetiştirmek esastır. Bireyler kazandıkları bu özellikler sayesinde analitik düşünme, sentez yapabilme, problemleri çözme gibi farklı bilgi ve becerileri edinir. Kısaca var olan ve var olması gereken bu nitelikleri kazanmak için eğitimin yeniliğine ve gelişimine ayak uydurarak bilgiyi bulmaya, ona sahip olmaya, onu kullanmaya ve onu üretmeye çalışmalıyız. Günümüzde formel eğitimin yapıldığı yerler okullardır. Okullarda bireye gerekli tüm üst düzey yeterlilikleri vermesi, kavratması, anlatması ve geliştirmek için yeterli olanaklar sağlanmaktadır. Bunun gibi hayata bir çok anlam katan kavramları öğretilmesi, anlamlandırılması, kullanılması ve yaşatılmasında formel eğitimin ilk basamağı olan ilkokullarda Hayat Bilgisi dersi çok önemli görülmektedir. Açıkçası bu dersler, sürdürülebilirlik için eğitimdeki temel amaçlardan bazılarıyla bağlantı kurarak, öğrencilerin farkındalık, bilgi ve kavram düzeylerini geliştirmelerine, olumlu tutumları ve kişisel yaşam tarzı kararlarını teşvik etmelerine ve çevreye ve çevreye yönelik eylem becerileri kazanmalarına yardımcı olmak için vardır (Mcnaughton, 2004). Hayat Bilgisi dersine ilişkin farklı tanımlar yapılmıştır. Hayat Bilgisi dersi “doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir” (Sönmez, 1999, s. 10). Yine başka bir ifade de “Hayat Bilgisi dersi birden çok disiplini bir arada tutan temel bir ders” olarak geçmektedir (Şimşek, 2014, s. 3). Hayat Bilgisi dersini, “çocuğun doğumdan itibaren 6-7 yıldan bu yana dünyayı nasıl anlamlandırdığına ilişkin deneyimler ışığında bunda sonraki hayatına ilişkin bilgi, beceri ve değerleri kazandırmaya, çevresini de sosyal ve fiziki boyutta anlamasına katkıda bulunmaya çalışan bir ders” olarak görülmektedir (Kabapınar, 2009, s. 45). “Hayat Bilgisi dersi,

çocukların eğitim süreciyle iyi birer insan ve vatandaş olmaları için çevresiyle etkileşim içinde olmasını sağlayan bir derstir” (Öztürk ve Dilek, 2004, s. 2). Bir başka tanımda da, “öğrencilerin içinden geldikleri toplum hayatının ve doğal çevrenin onlarla ilgili olan tüm yönlerinin gerçek ortamlarındaki doğallığı içerisinde ele alındığı ve onların gelişim düzeylerine uygun bir biçimde düzenlendiği, ilgilerine, meraklarına ve ihtiyaçlarına hitap eden bir derstir” (Bektaş, 2009, s. 15). Bunun yanında farklı sınıf seviyesinde okutulan Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi, iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirme amacıyla özellikle sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı, öğrencilere toplumsal yaşam ile ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmaya çalışıldığı alanlar olarak tanımlanmaktadır (Ay, 2005). Ayrıca eğitim kurumlarının en büyük işlevlerinden çocuğun bulunduğu çevreye uyum sağlayarak toplumsallaşmasını sağlamak ve ülkesine iyi bir vatandaş olarak yetiştirmede ilkökul çağında bu amaçlara en iyi hizmet eden derslerimiz Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleridir (Nas, 2006). Akdağ (2009, s. 6) Hayat Bilgisi ve bunun ile birlikte Sosyal Bilgiler dersini “bireyin yaşamında karşısına çıkacak olan çeşitli sorunlara en uygun cevabı verebilmesi için bireyi hayata hazırlamayı, ona hayatın içindeki olaylarla, bu olaylardan nasıl ders alması gerektiğini, sosyal insan ve vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlatır ve öğretir” şeklinde açıklar. Kısaca Hayat Bilgisi dersi bireye iyi insan ve iyi yurttaş becerileri kazandıran, doğaya ve çevreye karşı farkındalık oluşturan, temel yaşam becerilerinin edinilmesini sağlayan başta fen ve sosyal bilimler olmak üzere birçok dersin temelini oluşturan bir derstir.

Bütün çocukların eğitimi doğumlarında itibaren aile ile başlayarak sosyal çevre ve okul ile devam eder. Çocukların yaşam tecrübeleri ile ilkökula başlamakta ve gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri tüm durumları öğrenebilecekleri derslerle gerçekleşir (Öztürk ve Dilek, 2004). Bahsedilen Hayat Bilgisi ve buna benzer derslerin okullarda gösterilme gerekçelerinden en önemlisi, öğrencilerin gerçek yaşama yönelik deneyim ve bu deneyime bağlı beceriler kazandırılması, yaşamda karşılaşılabilecekleri sosyal durumlar ve sorunların nasıl çözümlenebileceğine ilişkin birtakım farkındalıkların ve sosyal problemleri çözmeye ilişkin becerilerin kazandırılmasıdır (Kabapınar, 2009). Hayat Bilgisi dersi kaynağını tamamen yaşamın içinden alır ve bu kaynaktan beslenir. Bu ders “yaşamla ne kadar iyi ilişkilendirilirse öğrencinin çevre ile iletişimi, problem çözme becerisi ve öz güveni de o kadar fazla artar” (Binbaşoğlu, 2003, s. 36). İlkokul çağında gösterilen Hayat Bilgisi dersinde öğrenciye bilgiden çok iyi yaşayış, iyi tutum

ve iyi davranış kazandırılmaya çalışıldığından, bu ders ile öğrencinin kazandığı tüm bilgi, beceri, ve deneyimler çocuğun öğrenme yaşamı boyunca onu izlemeye devam eder (Binbaşoğlu, 2003).

Amaç, belli bir alanda eğitilmesi gereken öğrencileri o alanda kazandırılmak istenen özelliklerdir. Amaçların belirlenmesi eğitim sürecinin başında ele alınması gereken ve sonraki süreçleri etkileyecek önemli bir çabadır (Güven, 2010). Bireyler beklenen amaçların doğrultusunda, istenen olumlu davranışlar kazanarak, kendi ilgi ve beklentilerine uygun yönde gelişme olanağı bulabileceği gibi toplumunda gelişiminde katkıda bulunabilecektir (Belet, 1999). Bu amaçlara ulaşmak için hedefler konulur ve bu hedefler ışığında eğitime yön verecek geri dönütler elde edilir. Bahsedilen “hedef kavramı; gözlenebilir, ölçülebilir davranıştan daha genel bir niteliği ifade etmekte ancak; bünyesindeki davranışları kapsamakta, gözlenebilir, ölçülebilir davranış olarak ifade edilmeye elverişli özelliklerdir” (Semenoğlu, 2005, s. 401). Belirlenen bu hedefler ancak davranışa dönüştüğünde eğitimin beklediği amaçlara ulaşmış oluruz. Bu sayede amaçlanan hedeflerin değerlendirilmesi yapılarak eksikliklerin giderilerek yeniden düzenlenmesi, ileriye yönelik yeni hedefler koymada etkin bir rol oynamasını belirleyecek yeni bir yol haritası oluşturması sağlanacaktır. Türk eğitim sistemi de kendine bir yol haritası belirlemiş ve aynı şekilde amaçlar üzerine kurulmuştur. “İlköğretimin amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır” (MEB, 2003, s. 1). Bu amaçların sağlanmasında birey için önemli bir alt yapı niteliği taşıyan ilkokul derslerinde belirlenen amaçların iyi bilinmesi ve öğrenciye bunu kazandıracak çözümler üretilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca eğitimcinin temel amacı olan kendini gerçekleştirme durumu yaşam boyunca devam eder ve eğer bir öğrenci kendini gerçekleştirmeyi başarırsa gerçekçi, yaratıcı, güven ve bağımsız olma niteliklerini elde eder (Üstündağ, 1997).

Demir (2000, akt. Yasavur, 2013, s. 13) Hayat Bilgisi dersinin amaçlarından şu şekilde bahsetmiştir:

Öğrenciler Hayat Bilgisi derslerinde öğrendikleri sayesinde sosyal, kültürel ve kişisel yönden gelişirler. Çevrenin doğal, sosyal ve ekonomik yönlerden incelenmesi sayesinde de edinmeleri gereken temel bilgi ve becerileri bu ders aracılığı ile daha ilk yıllardan itibaren kazanmaya başlarlar. Böylece öğrenciler yakın çevrelerine daha iyi uyum sağlayarak onun bir parçası haline gelmeye çalışırlar.

Ayrıca Binbaşoğlu (2003) Hayat Bilgisi dersinin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır.

1. Daha üst sınıflarda öğretilecek olan Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar ile ilgili temel kavramları ve yaşayışları kazandırmak,
2. Öğrencilere yaşları itibarıyla kazanmaları gereken öznel düşünme tarzından nesnel düşünme tarzına geçmelerini sağlamak,
3. 7-9 yaşlarındaki çocukların toptan algılama, senkretik algılama, ya da küresel algılama olarak bilinen algılama özelliklerine uygun olan hayat konularının öğretilmesini sağlamak,
4. Öğrencilerin içinde buldukları fiziksel ve toplumsal çevreye her yönüyle istenilen şekilde etkin uyumlarını sağlamak,

Hayat Bilgisi dersi öğretim programının vizyonu: “temel yaşam becerilerine sahip, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, yaşadığı toplumun değerlerini özümseyen, doğaya ve çevreye duyarlı, araştıran, üreten ve ülkesini seven bireyler yetiştirmektir.” (MEB, 2018, s. 8).

Ayrıca; Hayat Bilgisi dersi kapsamında öğrenciden beklenen hedeflerin, yaşamda karşılaştığı basit ve temel sorunları çözebilme, temel ilkeleri basit yaşam sorunların çözümünde kullanma, vatanını, milletini, ailesini, çevresini ve insanlığı sevebilme, iyi bir üretici ve tüketici olabilme, demokrasiyi benimseyebilme, çok boyutlu düşünebilme, bilimsel yöntemler ile sorunlara yaklaşabilme, ulusun ve insanlığın tarihiyle ilgili temel olguların bilgisi, temel olguları kavrayabilme v.b. gibi olabileceği düşünülmektedir (Sönmez, 2010).

Hayat Bilgisi dersinin içeriğinin de yer aldığı özellikle 2004 yılındaki İlköğretim Programlarının geliştirilerek 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasında yapılandırmacı (oluşturmacı) yaklaşımın program geliştirme ilkelerinden yararlanılmıştır (Erden ve Akman, 2006). Yapılandırmacılığı MEB (2009) “Bireyin bilgi edinmeye başlarken boş bir zihinle yola çıkmadığını, yeni öğrendiği konu veya kavramla ilintili hazır zihin yapılarını harekete geçirdiğini, kendi bildikleriyle eklemlenebilen hususları özellikle seçip öğrenmeye yatkın olduğunu, öğrendiği yeni bilgileri zihninde etkin olarak kendisinin yeniden yapılandığı şeklinde ifadesidir”

şeklinde tanımlar. Programların eğitimde önemli bir yere sahip olmasına rağmen özellikle yapılandırıcı yaklaşımın uygulanmasıyla eski geleneksel yaklaşımlara nazaran öğrenmede merkezde program değil bizzat öğrencinin kendisi yer almaya başlamıştır (Yıldırım, 2001). Yapılandırıcı yaklaşımda her bir öğrenci için aynı hedefler belirlenmez onların yerine öğrencinin seviyesine ve tamamen ihtiyacına uygun üst düzey düşünme becerilerine yönelik farklı hedefler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Öğrenme öğretmen rehberliğinde öğrencinin aktif olduğu, içeriği ilgi ve gereksinimlere dayalı, gerçek yaşamla bağlantılı olması gerekmektedir (Koç, 2007). Kısacası günümüz Hayat Bilgisi dersi program ve içerikleri tamamen yapılandırıcı yaklaşım ile bağlantılı bir şekilde devam etmektedir. MEB'in (2009, s.10-11) hazırladığı İlköğretim 1, 2 ve 3.Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kılavuzu'nda yapılandırmacılık ile ilgili şu bilgileri de görmekteyiz: Yapılandırmacılık:

Öğretmeye değil, öğrenmeye önem verir, öğrenen, özerkliğini ve inisiyatifini destekler ve kabul eder, öğrenenleri, irade ve amaç sahibi varlıklar olarak görür, öğrenmeyi süreç olarak düşünür, öğrenenin araştırmasını destekler, öğrenmede deneyimin kritik rolünü onaylar, öğrenenlerin doğal merakını destekler, öğrenenlerin zihinsel modelini hesaba katar, performansı ve öğreneni değerlendirirken anlayışı vurgular, kendini bilişsel teorinin ilkeleri içinde görür, öngör, yarat ve analiz et gibi bilişsel terminolojiden yararlanır, öğrenenin “nasıl” öğrendiğini dikkate alır, öğrenenin, diğer öğrenenlerle ve öğretmenle iletişim içerisinde olmasını destekler, birlikte öğrenmeyi destekler, öğrenenleri gerçek dünya durumlarına katar, öğrenmenin gerçekleştiği bağlama önem verir, öğrenenin inançları ve tutumlarını göz önünde bulundurur, öğrenenlere yeni bilgi oluşturma ve gerçek deneyimlerden anlam çıkarma fırsatını sağlar.

Yukarıda görüldüğü gibi Hayat Bilgisi programı içeriği MEB tarafından yapılandırmacı yaklaşımdaki yeni gelişmeler ve yeniliklerle şekil almaktadır. Buradan yola çıkarak Hayat Bilgisi derslerinde yapılandırmacı yaklaşımda öğrenmeyi tam olarak gerçekleştirebilmek için öğrenciye uygun öğrenme ortamı ve öğrenci için en ideal öğretim programının uygulanması gerekmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin mesleki gelişim eğitim programlarının, öğrencilerin kaliteli bir şekilde öğrenmelerini en üst düzeyde geliştirmelerinde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Ghavifekr ve Rosdy, 2015).

Hayat Bilgisi dersinde yapılandırmacılık kavramının yanında aktif öğrenme kavramının da öne planda olduğunu görmekteyiz. Aktif veya etkin öğrenme kavramı olarak; “öğrencinin öğrenme sürecinde sorumluluğu üstlendiği, öğrenciye öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme gibi fırsatların da verildiği ve öğrencinin karmaşık öğretimsel işlerde zihinsel yeterliliklerini zorladığı bir öğrenme süreci olarak geçmektedir” (Dilci, 2011, s. 122). Aktif öğrenme genel olarak

“güdülenme, dikkat, ilişki kurma, pekiştirme, dönüt-düzeltilme, kalıcılığı sağlama ve transferi gerçekleştirme ilkeleri yer almakta ve bu ilkeler ışında öğrenci harekete geçmektedir” (Ş. Tok, 2013, s. 131). Aktif öğrenmede, Akınoğlu (2004, s. 7) Hayat Bilgisi dersinde öğretmenin, öğrencilere şu 3 temel becerileri kazandırmaya çalıştığını söylemektedir. Bunlar;

- Bilgi kaynaklarına ulaşma becerileri.
- Bilgiyi kullanma becerileri.
- İnsanlar arası ilişkiler ile ilgili beceriler.

Bunların yanında “öğretim lideri olan öğretmen, öğrencinin dersi daha etkili öğrenebilmesi için eğitim-ortamını iyi organize eden, öğrencinin başarısını ön plana çıkaran, ona öğrenmeyi ve öğrenme için en iyi yolları gösteren, rehber, öğrencinin tüm özelliklerini farkına vararak bunların ortaya çıkarmasına fırsat tanıyan kişidir” (Taşpınar, 2014, s. 5). Bu sebeple öğretmen, Hayat Bilgisi dersinde aktif öğrenme ilkelerini de göz önünde bulundurarak bazı ilkelere uygun olarak hareket etmelidir: Bunlar: “Çocuğa görelilik, somuttan soyuta, yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, yerellik (mahallilik), hayatilik (yaşamsallık), güncelliktir” (Akınoğlu, 2004. s. 7). Kısaca öğrenci ve öğretmen açısından yapılandırıcı yaklaşım ve aktif öğrenmenin temel ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, Hayat Bilgisi dersinin kazanımları ve bu kazanıma yönelik istenilen becerilerin öğrenciye kısa bir sürede kazandırılabilceği ön görülmektedir.

Birçok faydasını görmemiz mümkün olan yapılandırıcı öğrenme ve aktif öğrenme yaklaşımı geleneksel öğretimin aksi yönünde bir anlayışa sahiptir. Bu anlayışlar, özellikle ilkokul bünyesinde bulunan Hayat Bilgisi derslerinde öğrencilere bilgilerin transferi yerine o bilgileri kazandıracak becerilerin gelişimini daha da önemli hale getirmiştir. Bu öğrenme yaklaşımları sayesinde özellikle Hayat Bilgisi dersinde öğrenci, üst düzey düşünme becerilerini istenilen amaçlar doğrultusunda kullanacaktır.

Hayat Bilgisi Dersinin Tarihsel Gelişimi

Dünya’da Hayat Bilgisi Dersinin Gelişimi

Eğitimin genel amacı çocuğun başarılı ve uyumlu bir şekilde önce kendini geliştirmesi daha sonra kazandıkları ile topluma katkı sağlaması olduğu düşünülürse, bunu gerçekleştirmede ilköğretimin birinci kademesindeki Hayat Bilgisi dersinin ne denli önemli olduğu bilinmelidir. Hayat Bilgisi dersi, çocuğun her yönden gelişimini sağlayarak üst öğrenime geçmesine yardımcı olmak ve toplumda kendi kimliğiyle yeni bir yer edinmesini amaçlamaktadır (Aykaç, 2011). Günümüzde ilköğretim birinci kademesinde 1, 2 ve 3. sınıflarında ders olarak okutulan Hayat Bilgisi derslerinin tarihi temelleri Eflatun’a kadar uzanmakta ve Eflatun bir nesneyi öğrenen kişiye o nesnenin öncelikle gösterilmesi ve daha sonra onu eline alarak somut bir şekilde uygulanması gerektiğini istemiştir (Karagülle, 2003). 16. yüzyılda yetmiş ünlü İngiliz bilim adamı Bacon, öğrencilerin bilgileri ezberlemek yerine doğrudan deneyimlerle gösterilmesini, W. Ratichius’ta aynı dönemde bilgilerin bu şekilde ilkokullarda öğretilerek uygulanmasını istemiştir (Bilasa, 2016). Önce gözlem ve düşünme daha sonrada konuşma diyen 17. yüzyılda yetişen eğitimcilerden biri olan J. A. Comenius eğitimde ciddi bir şekilde Hayat Bilgisi konularına yer verilmesini istemiş ve kendisi günümüz Hayat Bilgisi dersinin kurucusu olarak bilinmektedir (Belet, 1999). J. A. Comenius “Orbis Sensuclium Pictus” adlı eserinde Hayat Bilgisi konularının öğretiminde dilin büyük öneminden bahsettiği bu eseri, “öğretimde eşya ile kelime arasında anlamlı ilişki kurmaya yönelik yapılan ilk çalışmalara örnektir” (Belet, 1999, s. 12).

Pastalozzi, Hayat Bilgisi dersinin günümüze kadar gelişerek gelmesinde büyük katkıları olmuş, yakın çevreden başlayarak çevreye dayalı bir Hayat Bilgisi dersinden bahsetmişken, Herbart; eğitim ve öğretim açısından karakter gelişiminin öneminden bir çok yerde bahsetmiş ve eğitim ve öğretimin çocuğa yönelik faaliyetlerin ağırlıklı olarak düzenlenerek uygulanması gerektiğini dile getirmiştir (Karagülle, 2003). 17. yüzyılda Almanya’da Andreas Reyber’in 1656 yılında yayımladığı bir kıraat kitabında dini konuların yanında Hayat Bilgisi dersi ile ilgili bir çok konuya da değinmiştir (Karagülle, 2003). 18. yüzyıla gelindiğinde çocuğun eğitiminde dinen ahiret hayatına hazırlamak yerine günümüzde dünyasının gerektirdiği hayat şartlarına en iyi bir şekilde uyum sağlamış bir birey olması için günümüz gereksinimlerine uygun eğitimin verilmesi gerektiğini söylemektedir (Belet, 1999). Bu dönemde “Emile” adlı eseriyle J. J.

Rousseau, eşya ve yurt bilgisi kavramlarıyla ilgili birçok konuda önemli düşüncelere yer vermiştir (Bektaş, 2009). Ayrıca 19. yy. 'ın ikinci yarısında itibaren Almanya ve Avusturya'da "Hayat ve Yurt Bilgisi" adını altında ilkokullarda okutulmaya başlanan Hayat Bilgisi dersi, Fransa'da bütüncül bir ders olarak görülmemekle birlikte Rusya'da bütüncül öğretim içinde Hayat Bilgisi ders içeriklerine yer vermiştir (Küçüktepe, 1998). 20. yy gelindiğinde ise hayat Bilgisi dersi, 1907 yılında Ovide Decroly 1907 yılında "hayat yoluyla, hayat için okul" şeklinde Decroly metodu olarak tabir ettiği yöntemle reform okulu, 1921'de Almanya'da "Yurt Bilgisi" adı altında öğretim programı, 1968-1972 yılları arasında ABD'de uyum düzenlemeleri yapılarak tüm eyaletlerde ortak program çıkarılmıştır (Bilasa, 2016).

Hayat Bilgisi ders programının tarihsel gelişimini incelerken diğer ülkelerin ders programının tarihsel gelişimiyle beraber ele almak bu konu üzerinde daha açıklayıcı ve doğru sonuçlara ulaşmamızda bize çok daha faydalı olacaktır. Dünyada Sosyal Bilgiler ders programının içeriğine bakıldığında, Sosyal Bilgiler programının Hayat Bilgisi programının da içeriğini kapsadığı, bir bakıma Hayat Bilgisi ders içeriğinin daha geniş bir biçimde yer alan bir disiplin olarak görmekteyiz (Aslan, 2004). Türkiye'deki ders programlarının gelişiminde etkili olan diğer ülke öğretim programları incelendiğinde "Almanya'nın öğretim programı hariç hiçbir ülkenin öğretim programlarında ülkemizde uygulanan Hayat Bilgisi öğretim programına ad, desen ve içerik olarak benzemediği görülmektedir" (Öztürk ve Dilek, 2004, s. 67). Aşağıda Hayat Bilgisi derslerinin farklı ülkelerdeki isimleriyle ve buna bağlı olarak değişen ders içerikleri Öztürk ve Dilek (2004, s. 67-68) tarafından Tablo 1'de şu şekilde belirtmiştir.

Tablo 1. Bazı Ülkelerin Hayat Bilgisi Dersi Yerine Okutulan Ders(ler) ve Ders İçerikleri

Ülkeler	Ders (lerin) Adı	İçerik (Konular)
ABD	Sosyal Bilgiler, Yaşam Bilim	Ülkemizdeki Hayat Bilgisi dersinin konularının çoğu Sosyal Bilgiler dersinde, doğa bilimlerine ait konular ise Yaşam Bilim (Life Science) dersinde işlenmektedir.
ALMANYA	Hayat Bilgisi Ders İçeriğine Yakın Bir Ders	Bu dersin içeriği incelendiğinde sosyal yaşam, toplumsal düzen, zamanın etkili kullanımı, çalışma hayatı, temel ve basit bilgi ve beceriler, insan vücudu, hayvanlar, bitkiler, doğa olayları, mekan vb konularda temel bilgi, tutum ve

FRANSA	Dünyayı Keşfetme- Vatandaşlık Bilgisi	değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Dünyayı Keşfetme dersinde öğrencilerin yakın çevreden başlayarak uzak çevreye doğru tabiatı tanımayı, zamanın etkili kullanması ve anlaması, nesnelere hayatımızdaki yeri ve önemi, canlıların dünyasını keşfetmesi istenirse, Vatandaşlık Bilgisi dersinde ise öğrencinin toplumsal hayatla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazanılması istenmektedir.
İNGİLTERE	Tarih, Coğrafya ve Fen (Science)	Ülkemizdeki Hayat Bilgisi dersi konularının büyük bölümü Tek disiplin anlayışına uygun olarak, birbirinden bağımsız derslerde görülmektedir.

Kaynak: Öztürk, C. ve Dilek, D. (2004). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Tablo 1'e bakıldığında Dünya'da Hayat Bilgisi dersi bir bakıma diğer derslerle de yakından ilgilidir. Bu sebeple Hayat Bilgisi dersini irdelerken bir bakıma diğer derslerinde iyi bilinmesi bu konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Hayat Bilgisi dersi Sosyal Bilgiler dersinin ilkokuldaki versiyonu gibi görülmektedir. İlkokullarda ders olarak okutulan Hayat Bilgisi dersi birçok eğitimci tarafından uzunca bir zaman çocuğun yapısına hareketle düşünce süzgecinden geçirilmiş ve günümüz ihtiyaç ve amaçlarına uygun hale getirilmiştir (Alak, 2011).

Türkiye'de Hayat Bilgisi Dersinin Gelişimi

Sönmez (1999, s. 17) Türk Eğitim Sisteminin tarihi temellerinden bahsederken şu cümleleri kurmuştur: "Türk eğitim tarihinde İslamiyet'ten önce toplumsal ve doğal yaşamla ilgili kurallar gelenek ve göreneğin, inanç sisteminin içinde verilmiştir." İslamiyet'ten sonra ise İslam dininin esaslarına göre kişi yetiştirilmeye çalışılmış, bunun yanı sıra gelenek ve göreneğin de kuralları öğrenciye kazandırılmıştır. Osmanlı'nın ilköğretim seviyesindeki okullarına genel olarak "sıbyan mektebi" veya "mahalle mektebi" denilmektedir (Akyüz, 1994). Sıbyan mekteplerinde bugünkü gibi sınıf, ders saati ve teneffüs ayarlaması yoktu. Sabahtan ikindiye kadar ders verilir, yalnız öğle paydosu yapılabiliyordu (Halis, 2005). Buna göre Osmanlı eğitim sisteminin ilk

basamağını oluşturan sıbyan okullarının genel özellikleri şunlardı: “Eğitimin temel amacı dinidir, yöntem olarak nakilci ve ezbercidir, kızlara açıktır, Osmanlıca dediğimiz yapay bir dil gelişmiştir” (Erdem, 2005, s. 2).

Osmanlı da ilköğretim yerine geçen sıbyan mektebine kaydolup başlamak, çocukların hayatında önemli bir olaydı. “Bed’-i besmele cemiyeti” ya da “amin alayı” da denilen bu merasim, genellikle kandil, pazartesi veya perşembe günleri düzenlenirdi (Taşkın, 2008). Ailenin varlıklı veya yoksul olmasına bağlı olarak bu merasim şekillenmekteydi (Taşkın, 2008). Yoksul bir ailenin çocuğu, eti senin, kemiği benim denilerek teslim edilirken, orta halli bir ailenin çocuğu, mektepteki çocuklara birkaç kuruş, hoca ile halifeye ise ucunda mecdiye başlı birer yağlık hediye edilerek mektebe başlatılırdı (Taşkın, 2008). Zengin çocukların kaydı ise adeta bir düğün havasında geçerdi. Çocuk önce giydirilerek bir at veya arabaya bindirilir, mektepten gelen ilahici ve amincilerle birlikte tespit edilmiş yerlerden geçerek, Eyüp Sultan’a gidilirdi (Erdem, 2005). Yol boyunca ilahiler ve dualar okunur, aminci çocuklar amin diye bağırır ve alay döndükten sonra, çocuk hocanın karşısındaki seccade veya mindere oturur ve sembolik olarak ilk ders böyle bir iki harfin tekrarlatılmasıyla yapılırdı (Taşkın, 2008). Tören sonunda çocuğun ailesince hazırlanmış yemekler yenilir, hocaya, halifeye, ilahi okuyan ve amin alayına katılan bütün çocuklara hediyeler ve harçlıklar dağıtılırdı (Öcal, 1993). Okula başlayan çocuk eğer tarikat şeyhinin çocuğuyorsa o zaman amin alayına tarikatın sancağı ile dervişler de katılır, ilahiler sırasında mazharlar çalınır, zikirler çekilir ve tarikat ayini yapılırdı (Öcal, 1993).

Osmanlı döneminde ilköğretimin zorunluluğu ilk defa II. Mahmut döneminde getirilmiştir. II. Mahmut’un 1824 yılında çıkardığı ferman ilköğretimi geniş olarak ele alan ve ilköğretim zorunluluğu getiren ilk resmi belgedir (Güven, 2010). Bu ferman o zaman kadar devleti ilgilendirmeyen, sadece vakıf yoluyla gelişen ilköğretim bütün halka yaymak ve mecburi yapmak amacını taşıdığından önemli bir yeniliktir. Fakat hiçbir ciddi teşkilatlanma, eğitim araç ve gereçlerinin finansmanı ve öğretmeninin yetiştirilmesi düşünülmendiğinden emir sadece kâğıt üzerinde kalmıştır. Bunun yanında savaşlar ve gereken düzenlemelerin geç kalması sebebi ile tam anlamıyla istenilen sonuç alınamamıştır (Erdem, 2005). Ancak daha sonra;

Türk Eğitim Tarihinde, eğitimi düzenleyen ilk kapsamlı metin Eğitim Bakanı Saffet Pasa’nın öncülüğünde hazırlanan 1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’ dir (Genel Eğitim Tüzüğü). 1869 Maarif Umumiye Nizamnamesi ile okullara “Eşya Tedrisatı, Durus-ı Eşya,

İlmi-i Eşya, Malumat-ı Nafia- Eşyanın Öğretimi, Eşya ve Yararlı Nesnelere Bilgisi” adı altında birçok değişik sınıflarda okutulmuştur. İkinci Meşrutiyetle Fransa'nın ilköğretim programları incelenerek Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu (1913) ve Mekteb-i İptidaiye-i Umumiye Talimatnamesine göre (1915) eşya dersleri, Ziraat dersi adı altında verilmiştir (Güleryüz, 2008, s.8).

1909 yılındaki Kız Rüştüyesinde bitki ve hayvanların, insan vücudu, eşya adları, mevsim, gün, saat gibi birtakım bilgiler verildiği “Şifahi Malumat” ve “Dürüs-i Eşya ve Malumatı Nafia” adındaki derslerde Hayat Bilgisi dersi ile ilgili benzerlikler bulunmuştur (Sönmez, 1999, s. 17). Ancak Hayat Bilgisi dersi ve bu derse ait programlar batı kadar eski olmamak ile beraber ne Osmanlı'daki sıbyan mekteplerinde ne de rüştiye okullarında Hayat Bilgisi dersi adı altında bir ders yoktur (Bilisa, 2016).

Ülkemizde eğitim üzerine ilk program çalışmaları ise 1847 yılındaki talimatla, 1913'de “Geçici İlköğretim Kanunu” ile içeriği ve kapsamı değiştirilmiş, 1924'te “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” ile Cumhuriyet'in temel ilkeleri baz alınarak değişikliğe uğramış ve dönemin koşullarına uygun olarak kız ve erkekler için ayrı ayrı hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur (Güven, 2010, s. 23). “Cumhuriyet döneminin ilk müfredat programı olan 1924 yılındaki bu program içerisinde bulunan “Musahabat”, “Tabiat Tetkiki”, “Tarih” ve “Coğrafya” gibi derslerde Hayat bilgisinin o zamanki konuları ele alınarak işlenmiştir” (Küçüktepe, 1998, s. 37).

1924 ilköğretim programının uygulanması kısa sürmüştü ve 1926 tarihli ilköğretim programına geçilmiştir (Kılıç, 2010). 1926 ilköğretim programında ilköğretimde o zamana kadar okutulmakta olan Tabiat Tetkiki, Ziraat ve Hıfzısıhha, Tarih ve Coğrafya Mebadihi, Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersleri Hayat Bilgisi dersi adı altında toplanarak bu yıldan itibaren 1., 2. ve 3. sınıflarda bu ders çatısı altında okutulmaya başlanmıştır (Özkan, 2010). 1926 programı “Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı programıdır” (Kılıç, 2010, s. 6). Bu programın önsöz kısmında ilköğretimin amacı; “genç kuşağın çevresine etkin bir biçimde uyumunu sağlamak amacıyla onları iyi yurttaşlar olarak yetiştirmektir” şeklinde geçmektedir (Binbaşoğlu, 1999, s. 148). “Bu programda Dewey'in Hayat Bilgisi, toplu öğretim ve iş okulu kavramlarına yer verilmiştir” (Fer, 2005, s. 4). Bu programla ulusal ilkelerin öğrenciye kazandırılması işinin Hayat Bilgisi dersinde verilmesi gerektiği ve amacın, Hayat Bilgisi dersi sayesinde öğrenciler arasında dayanışma ve birliktelik duygularını uyandırmak ve güçlendirmek olması gerektiği açıklanmış ve çocuklara bu ders aracılığıyla 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramlarının anlam ve

öneminin bu programda kavratılması vurgulanmış ve daima yerel koşulların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Kılıç, 2010).

1948 programı ile Hayat Bilgisi dersinin içeriği çevre koşulları dikkate alınarak işlenmesi ön plana çıkmış ve bu program öğretmene var olan yetkilerinin üzerinde daha çok yetki sağlamış ve program yöreselleşmiştir (Bilisa, 2016). 1968 ilkokul programında Hayat Bilgisi ders ünite sayısı birinci sınıfta yedi, ikinci ve üçüncü sınıflarda sekiz olarak belirlenmiştir (Binbaşıoğlu, 2003). “Hayat Bilgisi dersi günde 1 er saat olarak her sınıf için haftada toplam 5 saat olarak işlenmesi öngörülmüştür” (Karagülle, 2003). “Diğer dersler için bu ilk üç sınıfın mihveri olarak Hayat Bilgisi dersi üniteleri esas kabul edilmiştir” (Karagülle, 2003, s. 6). Yolcu (2014, s. 37) tarafından yıllara göre Hayat Bilgisi dersinin haftalık ders saatlerine şu şekilde yer verilmiştir:

Tablo 2. Yıllara Göre Hayat Bilgisi Dersinin Haftalık Ders Saatleri

Yıllar	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	Toplam
1924	4	4	5	13
1926	4	4	4	12
1936	5	6	7	18
1948	5	6	7	18
1968	6	6	6	18
1998	5	5	5	15
2005	5	5	5	15

Kaynak: Yolcu, O. (2014). *Cumhuriyetten (1923) günümüze (2013) ilköğretim birinci kademe hayat bilgisi ve fen teknoloji öğretim programlarının “çevre eğitimi” açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Sönmez (1999, s. 17) Hayat Bilgisi dersinin gelişimden şu şekilde bahsetmiştir:

1926 ilkokul programından sonra aynı ad altında 1932, 1936, 1948, 1962, 1968 ve 1993, 1995, 1998 ve 2005 yıllarında programın kapsam ve içeriğinde düzenlemeye gidilmiştir. Yukarıda belirttiğim 1926 ilkokul programının amacına ilaveten 1930, 1932 ve 1936 programlarında öğrencileri, beden ve ruhen iyi alışkanlıklara sahip, milli ve medeni fikir ve hislerle donatılmış birey haline getirmek gibi ilkeler eklenmiştir. Bu hedefler 1948 ve 1961 programlarında tabiat ve toplumsal yaşayış altında iki başlık altında toplamış, 1. sınıfta 5, 2. sınıfta 6 ve 3. sınıfta 7 saat olmak üzere 1962 ve 1965 program taslaklarında Hayat Bilgisi “Toplum ve Ülke İncelemeleri” ders başlığı altında yer almıştır.

1968 yılından sonra uzun bir süre program geliştirilmeyi beklenmiş ve 1990 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca okulların, çağın gereksinimlerine cevap verecek, öğrenciyi günün şartlarına göre hazırlayacak, eğitimin ve öğrencinin niteliğini değiştirecek ve her yönden başarıyı yakalamak için “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi”

adı altında bir proje başlatılmıştır (Belet, 1999, s. 14). Bu proje kapsamında oluşturulan Müfredat Laboratuvar Okulları'nda uygulanmak üzere geliştirilen ders programlardan bir tanesi ise 1., 2. ve 3. sınıflarda okutulmakta olan Hayat Bilgisi dersi programıdır. Bu program 1993-1994 öğretim yılında 13 ildeki 208 pilot okulda 1 yıl süre ile denenmiştir (Belet, 1999).

1995 programında, hedefler 5 başlık altında toplanmıştır. Bunlar; “çevreyi tanıma, yurttaşlık görev ve sorumluluklar, toplumdaki insanların birbiriyle olan ilişkileri, ekonomik yaşama ve fikrini ve yeteneklerini geliştirme, daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme” olarak belirlenmiştir (Sönmez, 1999, s. 17). 1997-1998 öğretim yılında geliştirilen bu program tüm ülke geneli ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur. Diğer programlardan farklı olarak pilot okullarda uygulanıp incelenerek hayata geçirilmiş olmasıdır. Ayrıca bu programın diğer programlardan bir başka farkı ise, diğer programlara nazaran çağdaş program geliştirme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olmasıdır. Bu programın, derse ilişkin sadece genel hedeflere değil aynı zamanda özel hedef ve davranışlara da yer vermesi bir başka özelliğidir. Bu program kapsamında yapılan araştırma sonuçları Hayat Bilgisi programının yeniden ele alınıp incelenmesi gerektiğini gündeme getirmiştir (Acat vd., 2005, akt. Uğur, 2006).

MEB (2005, s. 8) 2004 yılı ve sonrası hakkında şu bilgilere yer vermiştir:

2004 yılında ilköğretim müfredatı bilgi kavramı ve bilgi toplumun anlayışındaki gelişmeler, hayat boyu öğrenme yaklaşımının esas alınması ve AB normlarının etkisiyle kapsamlı bir program çalışmalarını geliştirmeye itmiştir. Bu nedenle bir çok yönden farklı bir program olan bir program geliştirilmiştir. Bu program 2004-2005 eğitim-öğretim yılında 9 ilde (Ankara, Bolu, Diyarbakır, Hayat, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Samsun ve Van) 120 pilot okulda uygulanarak deneme sürecine girilmiştir. Yapılan uygulama sonuçlarından alınan veriler Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından incelenerek alanında uzaman ilgili kişi ve kurumlarında programla ilgili görüş ve önerileri dikkate alarak gerekli görülen yerlerde yapılan değişikliklerle programa son şekli verilmiştir. Bu program 08.08.2005 tarihli ve 297 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararıyla onaylanarak 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulamaya konulmuştur.

Ülkemizde başlangıcından günümüze kadar ilköğretim programları içinde yer alan Hayat Bilgisi programlarının hacmi devamlı olarak artış göstermiştir. İlköğretim programları ilk zamanlar on sayfa ve Hayat Bilgisi programları bir kaç sayfa ile sınırlıyken, son ilköğretim programları toplamda binlerce sayfayı ve Hayat Bilgisi programı ise yüzlerce sayfayı bulmuştur (Şahin, 2009). 2009 ve 2015 Hayat Bilgisi öğretim programlarına gelindiğinde bu iki program sahip oldukları yaklaşımlara göre birbirlerinden ayrılmaktadır. 2009 Hayat Bilgisi öğretim programı çocuğu merkeze alan,

toplu öğretim, tematik, spiral ve katılımcılık ilkesine dayalı dinamik bir yaklaşıma sahip iken 2015 programı ise ünite temelli yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir (Tay ve Baş, 2015). 2018 Hayat Bilgisi öğretim programı ise eğitimdeki bütün paydaşlardan gelen görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, MEB'in ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiş ve yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız gözden geçirilip güncellenerek bugünkü halini almıştır (MEB, 2018). 2018 Hayat Bilgisi öğretim programı amaçlarında 2015 öğretim programı amaçlarında yer alan sevgi, duyarlılık temizlik, sorumluluk, bilimsellik ve milli manevi değerlerin yanında ailevi ve toplumsal değerlere de yer vermiştir (MEB, 2018). Ayrıca 2018 Hayat Bilgisi öğretim programında öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler de yer almıştır. Bunlar: Anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifadedir (MEB, 2018, s. 4-5).

2018 Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan “kök değerler” ise şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik (MEB, 2018). Bunun yanında bu öğretim programında 23 tane alan temel yaşam becerileri yer almıştır. Bunlar: Araştırma, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, dengeli beslenme, doğayı koruma, girişimcilik, gözlem, iletişim, iş birliği, karar verme, kariyer bilinci geliştirme, kaynakların kullanımı, kendini koruma, kendini tanıma, kişisel bakım, kurallara uyma, mekânı algılama, millî ve kültürel değerleri tanıma, öz yönetim, sağlığını koruma, sorun çözme ve sosyal katılımdır (MEB, 2018). Bu programda ayrıca; hiçbir insanın bir başkası ile birebir olmadığı ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına ters olacağı bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. (MEB, 2018, s. 6). Şu an devam eden Hayat Bilgisi öğretim programı ise 2018 yılı Hayat Bilgisi dersi öğretim programıdır.

Eğitim ve Öğretimde Materyal Kullanımı

Günümüzde gelinen noktada öğretim materyalinin eğitim ve öğretimde çok etkili bir şekilde kullanımı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar, öğretim materyali kullanımını geçmiş dönemlere göre çok daha fazla önemli hale getirmiştir. Eğitim ve öğretimin kaynağı olarak görölen öğretmen ve ders kitaplarının yanı sıra öğretim materyallerinin bulunması öğrenciyi birçok zengin uyarıcıyla karşı karşıya getirmektedir. Çünkü öğrenen durumundaki öğrenci görmek, duymak, dokunmak, hissetmek bir bakıma çok daha fazla duyu organını harekete geçirecek öğretim materyallerine ihtiyaç duyar. Bu sebeple öncelikle materyal kavramını tanımlamamız gerekmektedir. Yanpar'a (2006, s. 9) göre öğretim materyali: "eğitim ve öğretimin hedeflerinden faydalanılarak yapılan ders sunum içerikleri olarak" tanımlamaktadır.

Çilenti (1994) öğrenme üzerine şu tespiti yapmıştır: İnsan öğrendiklerinin, % 10'unu okuyarak, % 20'sini duyarak, % 30'unu görerek, % 50'sini hem görüp hem duyarak, % 70'ini söyleyerek, % 90'mı da yapıp söyleyerek öğrendiğine göre öğrenmede ne kadar çok duyu organı aktif hale getirilirse öğrenmenin niteliği de kalitesine de bir o kadar artmış olur. Edgar Dale tarafından geliştirilen Yaşantı Konisi de yukarıda belirtilen durumların oluşabilmesi için gerekli farklı ortamların öğrenme üzerine etkisini açık bir şekilde göstermektedir. Taşpınar (2014) Dale'in geliştirdiği yaşantı konisindeki öğrenme ilkelerini şu şekilde özetlemiştir.

- ✓ Öğrenmede ne kadar fazla sayıda duyu organı işin içine girerse o ölçüde kalıcı olur.
- ✓ Duyu organları içinde görme duyusu en etkili öğrenmeyi sağlayan organdır.
- ✓ Yaparak ve yaşarak öğrenme içinde en etkili olanıdır.
- ✓ Öğrenmede somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru olmalıdır.
- ✓ Öğrenci başkalarında yardım alarak yaptığı öğrenmeden daha çok kendi kendine yaptığı öğrenmede daha iyi öğrenir.

Öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan önemli unsurlardan biri haline gelen materyaller yani araç ve gereçler öğrenme ve öğretme sürecini daha işlevsel daha etkili, yerinde ve zamanında kullanıldığında Çilenti'nin (1994) öğrenme üzerine açıklamalarını ve Dale'nin Yaşantı Konisi'ndeki ilkeleri daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Ayrıca öğretmenler bu durumları göz önünde bulundurarak farklı

özelliklere sahip öğrencilere, ne çeşit davranışları hangi şartlarda ve hangi şekilde vereceğine karar verirken bilimsel verileri de işin içine katarak değerlendirmesi gerekecektir (Semerci, 2006). Bunu başardıktan sonra öğretmenin, öğrenme ve öğretme sürecinin başarılı bir şekilde geçirmesi, öğretimsel amaçlara ve konulara uygun yaklaşım, uygun yöntem ve tekniklerin yeri ve zamanı geldiğinde araç ve gereçlerle desteklenmesine bağlıdır (Aslan, 2008).

Eğitim ve öğretimde amaca uygun kullanılan her türlü materyal öğretmen açısından ders işleme esnasında büyük kolaylık sağlamaktadır. Öğrenci açısından ise var olan konunun daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğrenilmesini sağlamaktadır. Eğitim araçlarının önemli bir unsurunu görsel öğretim materyalleri oluşturmaktadır. Çünkü görsel öğretim materyalleri etkili bir eğitimin en önemli parçalarından biridir. İyi bir şekilde uygun olarak hazırlanmış görsel bir materyal sayfalarca yazılmış bir metnin vereceği mesaja denk gelmektedir (Turan, 2002).

Öğretim materyali seçiminde ise öncelikli olarak dikkat edilmesi gereken nokta materyalin öğretim programlarına ve kazandırılacak davranışlara uygunluğudur. Yani amaç araç ilişkisi kurulmuş olup uygun öğretim materyali seçmek önemlidir (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004). Seçim işleminden sonra öğretim sürecinin en önemli aşamalarından biri olarak öğretim araç gereçlerinin kullanımı gelmektedir. Ancak; öğretim araç ve gereçlerini öğretme ve öğrenme sürecine aktif katılan tüm diğer unsurlardan bağımsız düşünmekte mümkün değildir (İlhan, 2011). Tüm bu unsurlar düşünülerek yeni yapılmış bir materyal öğrencinin dikkatini çeker. Ancak iyi tasarlanmadığında bu özelliğini kaybeder. Kullandığımız öğretim materyalleri sürekli olarak dikkat çekebilmesi için bazı tasarlama ölçütlerinin iyi yapılması gerekmektedir. Aşağıda bu ölçütler şu şekilde açıklanmıştır:

Denge: Öğretim materyalinde bulunan tüm elamanların algılanan ağırlığı ile ilgilidir. Zemine eşit bir şekilde, kullanılacak şekil ve objelerin büyüklük ve küçüklüğünün birbiriyle uyumlu bir şekilde ayarlanmasıdır. Yani bir şekil veya obje büyük çizildiğinde ve küçük çizildiğinde diğer şekil veya objenin de o oranda büyütülüp küçültülmesi demektir (Uşun, 2000).

Bütünlük: “Bir görseli meydana getiren tüm unsurların (şekil, renk, çizgi vb.) bir araya getirildiğinde anlamlı bir bütünlük oluşturmasıdır” (Uşun, 2000, s. 4).

Vurgu: Materyal içindeki şekil veya nesnelere hangisinin daha fazla ilgi çekmesini istiyorsak onun rengini, parlaklığını ayarlanarak gösterilmesidir (Uşun, 2000).

Renk: Materyal tasarlamada renklerin büyük önemi vardır. Renkler farklılıkları gösterme, dikkati üzerine çekme, benzerlikleri ayırma ve de görselin gerçek rengini göstermede büyük rolü vardır (Yalın, 2012).

Yazı: Tasarlanan görselin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Öğrenme ve algılamayı kolaylaştırır. Genel olarak yazılar okunması kolay, anlaşılır, sade ve düz temel harfler seçilerek tercih edilmelidir (Yalın, 2012)

Hizalama: “Materyalde hizalama yatay ve dikey bir şekilde belirli bir düzen içinde dizilmelidir” (Taşpınar, 2014, s. 330-331).

Yakınlık: “Materyalde birbiriyle bağlantılı parçalar birbirine yakın tasarlanmalıdır” (Taşpınar, 2014, s. 330-331).

Ayrıca Kıldan ve Ünver (2013, s. 358-382) öğretim materyali tasarlarken dikkat etmesi gereken hususları şu şekilde belirtmiştir.

- Hazırlanacak öğretim materyali öğretim programındaki hedeflere uygun olarak tasarlanmalı,
- Öğrencinin yaş ve diğer gelişim özelliklerine uygun olmalı,
- Kullanım esnasında güvenliği riske atacak nitelikte olmamalı,
- Materyalin kullanımı kolay, ekonomik ve dayanıklı olmalı,
- Çalışma yapraklarında öğrenciye verilen yönergeler sade ve anlaşılır olmalı,
- Öğrencilere dönüt ve düzeltme sağlamalı,
- Öğretmenin öğrenim sürecini değerlendirmesini sağlamalı,
- Öğrenciye eleştirel bir düşünme fırsatı sunmalı,
- Öğretmen öğrenciye de araç yapma becerisini kazandırabilecek nitelikte olmalıdır.

Yukarıda da görüldüğü üzere özellikle öğretim materyalleri öğrencinin dikkatini üzerine çektiği ve amaca hizmet eden en uygun öğretim materyalin seçildiği durumlarda öğrencinin öğrenme durumunu bir o kadar verimli ve kalıcı hale getirir.

Hayat Bilgisi Dersinde Araç- Gereç ve Öğretim Materyal Kullanımının Eğitim ve Öğretimdeki Yeri

İlkokul 1., 2. ve 3. sınıflarda görülen Hayat Bilgisi dersi, hayata yeni başlayan ve içinde bir çok yaşantısal bilgiyi kullanarak deneyimlerle hayatını sürdürecektir olan öğrenciler açısından büyük önem arz etmektedir. Bilgiyi anlamlandırarak ve kullanacak bu öğrenciler bilgiye nasıl ulaşılacağını da iyi öğrenmek zorundadır. Özellikle geleneksel sınıf ortamında öğrenme, ezber ve bilginin tekrarına dayanırken, yapılandırıcılık ile birlikte bilginin transferi, yeniden yapılandırılması söz konusu olacaktır (Yeşilyurt, 2012). Yani öğrenilmiş bilgiyi yeniden yapılandırmak ve uygulama yapabilmek önemlidir. Yeni öğrenilen bilgiyi derinden nüfuz edebilmek bu durumda çok önemli görülmektedir (Demirel, 2008). Bu derste bunu yapabilecek kaynak öğretmenlerdir. Ancak öğretmenler salt bilgiyi direk öğrenciye ezberletmekten ziyade öğrencinin bilgiyi anlamlandırarak bilginin kalıcılığını artıracak arayışlar içinde bulunmalıdır. Bu arayış doğru yerde, doğru zamanda ve doğru şekilde her türlü unsuru düşünülerek en doğru yöntemin kullanılması ve kullanılan bu yöntem en uygun öğretim materyalinin seçilmesi ile yapılabilmektedir. Kısacası etkili öğretim ve öğrenme sürecine ulaşmakta öğretim materyallerinin kullanımına ihtiyaç vardır. Çünkü öğretim materyalleri, bir sınıfın farklı öğretici konumundaki yardımcıları veya aparatlarıdır (Nwike ve Catherine, 2013). Kısacası hedefe uygun yöntem ve buna uygun öğretim materyali öğrenciye yaşamsal deneyimlerin en kısa sürede kazandırılmasını sağlayabilir.

Günümüzde öğrenciye aşırı yüklenen programlar ve buna bağlı olarak bilginin direk alınarak depolanması yani ezberleme anlayışı giderek yıkılmıştır. Artık öğrenme ve öğretme sürecinde asıl önemli olan, neler öğretileceğinden daha çok öğretilecekleri nasıl öğretileceğidir (Aykaç, 2011). Öğretimde asıl amaç çok bilgiyi öğrenciye yüklemekten ziyade öğrenilenlerin iyi bir şekilde anlaşılması ve benimsenmesidir. Bireyin daha önceki deneyimleri ve hazır bulunuşluğu göre öğrenmeyi; bireyin kendi zihninde yapılandırabileceği gerçeğine uygun olan bu yaklaşımın hayat bulması ancak bireyin öğrenmesi için uygun koşullar, araç-gereçler, mekan ve çevre ile mümkün olabilmektedir (Taşkaya ve Bal, 2010). Hayat Bilgisi dersi için ise en uygun çevre ise bireyin doğrudan gerçek nesne, olgu ve olaylar iletişim kurabileceği hayatın ta kendisidir (Aykaç, 2011). Bu sebeple öğretmen araç ve gereçleri çok iyi tanımalı,

kullanım özelliklerini çok iyi bilmelidir. Bunun yanında “öğretimi tasarlama bilgisiyle hareket ederek etkili öğretim materyali hazırlamalı ve öğrencilere de bu yönde yapılacak öğretim materyalleri konusunda öğrencilere rehberlik edebilmelidir”(Yanpar, 2006, s.10). Özellikle Hayat Bilgisi derslerinde bu durum oldukça önemli görülmektedir. Yapılan birçok çalışma sonuçları (Başak, 2002; Taşkaya ve Bal, 2010; Aykaç, 2011; İlhan, 2011; Çelikkaya, 2013) kullanılan öğretim materyallerinin ders öğretimine bir çok fayda sağladığını göstermiştir.

Tan (2004) araç ve gereç kullanmanın faydalarını şöyle özetlemiştir:

- Sanat öğretimini canlı ve eğlenceli hale getirir.
- İşlemler basitleşerek sonuca daha çabuk varmasını sağlar.
- Görerek yapılan öğretimde ayrıntılar daha iyi gözlemlenir.
- Konu daha iyi kavranır ders daha ilgi ve dikkat çekici hale gelebilir.
- Teknik bilgi ve becerinin yanında öğrenme arzusu gelişebilir.
- Kullanılan araç ve gereçlerin sınırlılığını ve olanağını süreç içinde öğrenme imkanı bulur.
- Estetik bilgi, görgü ve kültürün gelişmesini sağlar.
- Konunun öğrenmesinde kolaylık sağlar.
- Araç ve gereçlerin özelliklerini bilir kullanımında becerisi artar.
- Zamanda ve sözden tasarruf sağlar.
- Tasarımlar üzerinde alternatif yaratma olanakları sunar.
- Güçlü bir anlatım dili oluşturmayı sağlar.

Ayrıca öğrenciler öğrenmeyi; “göz: % 83, kulak: % 11, burun: % 3.5, dokunma: % 1.5, dil: %1 duyularını kullanarak” gerçekleştirdiğine göre Hayat Bilgisi derslerinde de bu duyulara hitap edecek öğretim materyallerinin kullanılmasının ne kadar önemli olduğu görülmektedir (Yalın, 2012, s. 21). Eğitimde bu kadar önemli bir yeri olan öğretim materyalinin derslerde seçimini yaparken Kaptan (1999) şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini de belirtmişlerdir. Bunlar: Öğrenci özellikleri, somut işlemler dönemi (7-11 yaş ilkököl), soyut işlemler dönemi (11-15 yaş), öğretmenin özellikleri, konu alanı özellikleri, öğretim hedefleri, öğrenci sayısı, fiziksel koşullar şeklinde sıralanmıştır.

Eğitim ve öğretimde yukarıda da belirttiğim bir materyalde dikkat edilmesi gereken hususların göz önünde bulundurulması ders için çok büyük önem arz etmektedir. Özellikle okul çağının ilk yıllarında öğrenciler için çok büyük önem taşıyan Hayat Bilgisi derslerinde bunlara dikkat etmenin ğrenci ve ğretmen açısından çok faydalı bir süreç olacağı bilinen bir gerçektir. Ayrıca Hayat Bilgisi ders programı hedeflerinin gerçekleşmesinde ilk öncelik öğrenme-öğretme sürecinin etkin bir şekilde düzenlenmesi ile mümkün olacağından öğrenme-öğretme süreciyle öğrencide istenilen kazanımların kazandırılmasında, eğitim ortamının düzenlenmesinden, içeriğe uygun metot ve ğretim materyalin seçiminden, uygulamaya kadar tüm işlemlerin dikkatli ve özenli bir şekilde oluşturulması sınıf ortamının zenginleşmesini, akademik başarının artmasını ve öğrencinin derse olan motivasyon ve ilgisinin perinlemesini sağlayacaktır.

Hayat Bilgisi Dersinde Kullanılan Materyal Türleri

Yüzyıllardır eğitim ve öğretimin temel unsurlarından olan ğretmen ve öğrenciler bilindiği üzere eğitim ve öğretimin var olma gerekçesini yani bilginin transferini amaç edinmektedir. Bu amaçla yapılan kaynaktan alıcıya, alıcıdan kaynağa giden her türlü bilgi önem teşkil etmektedir. İşte bu noktada “mesaj alış verişini daha etkili hale getiren, mesajların daha fazla duyu organıyla algılanmasını sağlayan ve mesajları daha anlamlı hale getirerek bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran ğretim materyalleri karşımıza çıkmaktadır” (Kıldan ve nver, 2013, s. 363). Ancak başarıyı isteyen ve bilginin transferini gözeten bir süreçte bunu kolaylaştıracak olan ğretim materyallerinin olmasından daha çok var olan bu materyallerin ğretim programının hedeflerine, ğrenci ve öğretmenin düzeyine uygun olarak uygun ortamda kullanılmasıyla tam başarı sağlanabilir. Bu durumların göz ardı edildiği durumlarda ğretim materyallerinden istenilen sonucun alınması beklenemez. Bu sebeple ğretim materyallerinin kullanım durumlarını, çeşitliliklerini ve amaçlarını iyi bilerek gerekli görüldüğü yerlerde uygun şekilde öğretmenin bu materyalleri iyi analiz ederek kullanması beklenmektedir.

ğrenme-ğretme sürecinde, öğrencinin işin içinde aktif olduğu ve kullandığı ğretim materyalleri, kalıcı öğrenmeyi sağlama açısından büyük önem taşır (Yanpar, 2006). Bu amaçla geliştirilmiş çok sayıda strateji, yöntem ve teknikler ve buna bağlı geliştirilen ğretim materyalleri vardır. Özellikle aktif öğrenmede öğretmenin en büyük rolü öğrenciyi harekete geçirmek olduğuna göre bu yönde öğretmenin kullanacağı her

türlü ve daha fazla duyuya hitap eden öğretim materyalleri öğrencide istendik hareketlenmeyi ortaya çıkaracaktır (Seferoğlu, 2006). Ayrıca aktif öğrenmenin tanımlarına bir göz attığımızda öğrencinin aktif olarak işin içine çekilerek öğrenimini sağlamak amaçlandığından, aktif öğrenme sürecinden, öğretim etkinliklerinin planlamasından, uygulanması ve değerlendirilmesine kadar bütün aşamalarda öğrenci aktif olarak yer alması, öğretmenin de öğrenci ile yoğun etkileşim içinde olarak ona yol göstermeli ve işbirliği yapması söz konusudur (Talaz, 2013). Özellikle kazandırılan bilgi ve becerilerin bir yandan hayata atıldığı andan itibaren kendisi ve toplumu için üretken bireyler olarak yetişmesini diğer yandan ileri kademelerdeki eğitimin temel parçasını oluşturmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar somut işlemler döneminde olduğundan dolayı olay ve olguları bir bütün olarak algıladıkları göz önünde bulundurulduğunda Hayat Bilgisi dersinin bir bütünlük içinde sunulması ve mümkün olduğunca ya hayatın kendisi ya da somut araç-gereçlerle verilmesi sağlanmalıdır (Aykaç, 2011). Bunun yanında aktif öğrenmede öğretmenin bu görevi sebebiyle öğretim materyallerinin etkin bir şekilde hazırlanmasında ve seçilmesinde Şahin ve Yıldırım (1999, s. 31) öncelikle şu sorulara cevap aranması gerektiğini vurgulamıştır.

- Materyaller eğitim programıyla uyumlu ve programı destekler nitelikte mi?
- Materyalde bulunan bilgiler doğru ve güncel mi?
- Materyalde kullanılan anlatım türü açık ve öğrenci tarafından anlaşılabilir nitelikte mi?
- Materyal öğrenciyi güdeleyici ve ilgisini çekebilecek özellikte mi?
- Materyal öğrencileri derse aktif olarak katabilir mi?
- Materyal teknik özellikleri bakımında yeterli mi?
- Materyalin etkinliği için daha önceden elde edilen ön bilgiler mevcut mu?
- Materyal içerik bakımından tarafsız ve öğretimsel nitelikte mi?
- Materyalin kullanımı için kılavuzları hem öğrenci hem de öğretmen için mevcut mu?

Bir başka ifade de Demirel ve diğerleri (2004) kullanılmak istenen materyalde şu sorulara cevap aranması gerektiği aşağıdaki şekilde vurgulanmıştır.

- İstenilen hedefe ulaşılabilir mi?
- Amaca uygun bilimsel verilere destekler mi?

- Daha iyi bir kullanıma sahip olma için kılavuz bulunmakta mı?
- Konuya bir şekilde katkı sağlayacak mı?
- Öğrencileri eleştirel düşünmeye sevk edebilecek mi?
- Fizikse durum yeterli düzeyde mi?
- Yardımcı gerektiriyor mu?
- Kolay taşınabilir mi?
- Kullanılmasında harcanacak zaman, emek ve paraya değer mi?

Materyal üzerinde öğretmen; yukarıda sayılan sorulardan ne kadar çoğuna cevap alabilirse materyalin aktif öğrenme de öğrenci üzerinde etkisini ve kalitesini de o ölçüde test etmiş olur. Aktif öğrenmede öğretim materyalleri ne kadar çok öğrenciyi derse aktif olarak katabilirse, dersin öğrenilmesi ve istenilen başarıda o ölçüde yüksek olur. Aktif öğrenme; bir öğrenme modeli olduğuna göre ve bu modelin asıl amacının öğrenciyi aktif olarak işin içine katmaksa ve bunu en etkili bir şekilde yapmasının en kolay yolu derste öğrencinin ilgisini çekebilecek konuya uygun materyallerin seçimi olacaktır. Eğitim ve öğretimde bir çok faydasını yukarıda belirttiğimiz öğretim materyal türlerine Can (2009, s. 15-16) şu şekilde yer vermiştir.

1. Basılı Materyaller: Ders kitapları (Öğrenci ders ve çalışma kitabı öğretmen kılavuz kitabı), yardımcı kitaplar, gazetelerdir.

2. Görsel Materyaller: Yazı tahtası, pazen tahta, manyetik tahta, bülten tahtalar, poster, grafikler, zaman şeritleri, diyagramlar, duvar resimleri, fotoğraf ve resimler, numuneler, gerçek nesnelere, resim setleri, haritalar, üç boyutlu modeller ve maketler, küre, tepegöz projektörü, slayt projektörüdür.

3. İşitsel Materyaller: Radyo, teypler ve ses bantları, Cd ve Cd çalarlardır.

4. Görsel ve İşitsel Materyaller: Video televizyon, Video Cd ve Vcd çalarlar, interaktif video (etkileşimli video)

Ayrıca Seferoğlu (2006, s. 55) öğretme ve öğrenme ortamlarında yaygın olarak kullanılan görsel ve işitsel araçları aşağıdaki Tabloda 3'de şu şekilde belirtmiştir:

Tablo 3. Öğrenme ve Öğretme Ortamlarında Yaygın Olarak Kullanılan Görsel-İşitsel Materyaller

A-Görsel Araçlar				
Kitaplar	Yazı ve Gösterim Tahtaları	Resimler	Gerçek Eşyalar ve Modeller	Yansıtıcılar (Projektörler)
<ul style="list-style-type: none"> • Ders Kitabı • Öğretmen Kitabı • Alıştırma Kitabı • Başvuru Kitabı 	<ul style="list-style-type: none"> • Kara Tahta • Çok Amaçlı Tahta • Elektronik Tahta • Askı-Kanca Tahtası • Pazen Tahta • Manyetik Tahta • Dosya Tahtaları • Bülten Tahtaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Düz Resimler • Çizgi Resimleri • Şimşek Kartlar • Figürinler • Duvar Resimleri • Levhalar • Afişler • Grafikler • Krokiler ve Haritalar • Karikatürler 	<ul style="list-style-type: none"> • Basitleştirilmiş Modeller • Büyütülmüş Modeller • Küçültülmüş Modeller • Küre • Kabartma Haritalar 	<ul style="list-style-type: none"> • Tepegöz • Slayt Projektörü • Film Projektörü • Opak Projektörü • Video Projektörü • Data Show • Konferans Projektörü
B- İşitsel Araçlar		C- Görsel ve İşitsel Araçlar		D- Teknolojik Araçlar
<ul style="list-style-type: none"> • Radyo • Pikap ve Plaklar • Teyp, Ses Bandı ve CD'ler • Kompakt Disk 		<ul style="list-style-type: none"> • Film Makinesi ve Hareketli Filmler • Kapalı Devre Televizyon • Video • Kuklalar • Tiyatro • Eğitsel Geziler 		<ul style="list-style-type: none"> • Teleteks • Videotekst • Etkileşimli Video • İletişim Uyduları

Kaynak: Seferoğlu, S. S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yukarıdaki sınıflandırmadan da anlaşılacağı üzere her geçen gün teknolojinin gelişmesiyle derslerde kullanılan araç ve gereç sayısı hızla artmaktadır. Bu araç ve gereçler bazen bir tek duyu organımızı etkilerken bazen de bir çok duyu organlarımıza hitap ettiğini görebilmekteyiz. Kimi araç ve gereçler öğrenme ve öğretme sürecinde somut yaşantılar sağlarken kimi de soyut yaşantılar sağlamaktadır. Bazıları yapıları bakımından mekanik, elektro-mekanik veya elektronik olabilmektedir. Bu araç ve gereçler özellikleri bakımından bir gruba girerken bazı özellikleri bakımından başka bir gruba da dahil olduğunu görebilmekteyiz (Seferoğlu, 2006).

Eğitim ve Öğretimde Strateji, Yöntem ve Teknik

Günlük hayatta birçok kez problemler karşısında çözüm ararken kullandığımız stratejiler, yöntem ve teknikler, özellikle sistem, alan, ders, öğretene ve öğrenen açısından eğitimin önemli birer değişmez ve devamlı var olacak kavramlar olarak görmekteyiz. Bu kavramların kullanılmasında öğretenein öğretirken ve öğreneninde öğrenirken ne yaptığı çok önemlidir. Özellikle yapılandırıcı ve aktif öğrenmenin istenilen düzeyde yaşama geçirilmesi, kaliteli öğretimsel işlerin yanında öğrenme sürecinin birçok ögesine bağlı olduğu teknikler öğretenein elindedir. Gereki öğretimsel işler yapılandırıcı yaklaşıma ve aktif öğrenmeye uygun olsa bile öğretici tarafından uygun tekniklerle kullanılmadığı takdirde, öğrenme ortamının istenilen şekilde oluşmasını sağlamada yeterli olmayabilir. Özellikle “kaliteli öğretimsel işler ve aktif öğrenme teknikleri bir arada bulunduğu zaman aktif öğrenmeye daha çok hizmet eder” (Açıkgöz, 2006, s. 24). Kısacası öğrencilerin var olan yeteneklerini geliştirebileceği, bireysel farklılıklarında göz önünde bulunduğu öğrenme ortamları öğreteneine ve öğrenene göre oluşturulmalıdır (Taşpınar, 2014). Öğrenme ortamları oluşturulurken eğitim programları, kullanılabilir tüm araç ve gereçler, sınıfın boyutu, öğrencilerin becerileri, zaman ve fiziksel çevre dikkat edilmesi gereken önemli noktalar olarak görülmektedir (Güleç, 2014).

Bütün bu etkenler göz önünde bulundurulduktan sonra öğrenme ortamının en önemli faktörü olan ders içeriğinin öğretiminde, uygun öğretim strateji, yöntem ve tekniğin belirlenmesidir. Ancak tüm bu faktörlerin her eğitim kurumunda bir arada bulunması bazen mümkün olamamaktadır. Ayrıca seçilen her teknik öğrencilere farklı avantajlar sunar ve farklı teknikler çeşitli öğrenme seviyeleri için de çok etkilidir (Hackathorn, Solomon, Blankmeyer, Tennial ve Garczynski, 2011). Yine de aktif öğrenmede, öğretim sürecinde yoğun katılımlı, tam ve kalıcı bir öğrenmenin gerçekleştirebilmek için çeşitli öğretim teknikleri duruma göre kullanılmaktadır (Güleç, 2014). Günümüzde alan yazınına bakıldığında bir çok öğrenme stratejisi, yöntemi ve tekniği bulunmaktadır. Kısaca bu kavramlardan bahsedecek olursak şunları söyleyebiliriz:

Strateji; “Genel olarak belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yol olarak tanımlanmakla birlikte belirlenmiş hedeflerin istenilen düzeyde gerçekleştirmesine yönelik olarak öğretim yöntem-tekniklerini ve ortam özelliklerini belirlemede temel

olan genel bir bakış açısı olarak da tanımlanabilir” (Şahan ve diğerleri, 2012, s. 285). Ayrıca öğretim stratejilerini Şahan ve diğerleri (2012) ve Ş. Tok (2013) öğretmen merkezli ve öğrenci merkezliye doğru şu şekilde sıralamıştır: Sunuş Yoluyla Öğretim, Buluş Yoluyla Öğretim, Araştırma Geliştirme Yoluyla Öğretim.

Yöntem: “Öğretmenin sınıf içinde öğrenmeyi sağlamak için stratejiyi uygun yaptıkları tüm uygulamalardır” (Taşpınar, 2014, s. 112). Aşağıda öğretim yöntemlerini Şahan ve diğerleri (2012), T. N. Tok (2013) ve Taşpınar (2014) öğretmen merkezli ve öğrenci merkezliye doğru şu şekilde sıralamıştır: Anlatım Yöntemi, Soru-Yanıt Yöntemi, Tartışma Yöntemi, Örnek Olay Yöntemi, Rol Oynama ve Drama, Problem Çözme, Proje Yöntemi, İşbirliğine D. Öğrenme.

Teknik: “Öğretim yöntemini uygulamaya biçimi ve sınıf içinde yapılan işlemlerin tümü olarak tanımlanabilir” (T. N. Tok, 2013, s.162). Aşağıda öğretim tekniklerini Şahan ve diğerleri (2012), T. N. Tok (2013) ve Taşpınar (2014) öğretmen merkezli ve öğrenci merkezliye doğru şu şekilde sıralamıştır: Söylev, Sempozyum, Zıt Panel, Münazara, Gösteri, Beyin Fırtınası.

Ayrıca Güleç (2014, s. 29) günümüzde çok kullanılan aktif öğrenme tekniklerini şu şekilde sıralamıştır:

İstasyon, kalite evi, kartopu, köşelenme, şiir yazma, akvaryum (iç çember), vızılı, tereyağ-ekmek, top taşıma, sandviç, flaş, kart gösterme, kavram haritaları, zihinsel haritalama, hızlı tur, beyin fırtınası, philips 66, özel ders grubu, görev grubu, araştırma grubu, değerlendirme yaprakları, pazar yeri, soru turu, bilgisayar ve internet temelli öğrenme, üçlü değişim, dedikodu, doğru mu yanlış mı, öğrenme galerisi, kavram ağı, karşılıklı öğretim, yaratıcılık grubu, araştırma yoluyla öğrenme, eğitimsel oyunlar, drama ve rol yapma, etkinlik temelli öğrenme, örnek olay inceleme, projeler, paylaşımlı öğretim, panel, münazara, açık oturum, forum, zıt panel, mahkeme, takım-oyun-turnuva, elma dersem git armut dersem kal, tombala, dönüşümlü öğretim, soru ağı, katılıyorum/katılmıyorum, bilgi kese kâğıdı, kim olduğunu bul, düşün-eşleş-paylaş, bunu kim yapar, hazineyi bul, kum saati, kart eşleştirme, burada herkes öğretmen.

Etkili bir ders öğretim programının oluşturulabilmesi için öğretim strateji, yöntem ve tekniğinin önceden belirlenmesi ve stratejilerin, yöntemlerin ve tekniklerin gerekli kıldığı argümanların kullanılması önemlidir. Bir stratejinin, yöntemin ve tekniğin konuyla uygunluğu gibi faktörler gözden geçirilmeli ve ona göre kullanılacak strateji, yöntem ve tekniğe karar verilmelidir (Kaya, 2016). Şahin (2008, s. 180) öğretmenin dersinde kullanacağı öğretim strateji, yöntem ve tekniklerin birbiriyle ilişkilerini ve kazanımları Tablo 4’de şu şekilde göstermiştir:

Tablo 4. Stratejilerin Yöntem/Teknik ve Kazanım İlişkisi

Yaklaşımlar	Yöntem/Teknikler	Kazanımlar		
		Bilişsel	Duyuşsal	Motor
Sunuş	Düz Anlatım, Gösteri, Soru-Cevap, Görüşme, Örnek Olay, Tartışma, Sempozyum, Söylev	Bilgi	Alma	Uyarılma
Buluş	Tartışma, Örnek Olay, Senaryo, Soru-Cevap, Görüşme, Münazara, Zıt Panel	Kavrama, Analiz, Değerlendirme	Tepkide Bulunma, Değer Verme	Tüm Basamaklar
Araştırma İnceleme	Problem Çözme, Proje, Gezi-Gözlem, Gösterip Yaptırma, Örnek Olay, Deney, Beyin Fırtınası, Görüşme	Uygulama, Analiz, Sentez, Değerlendirme	Örgütlenme, Kişilik	Tüm Basamaklar

Kaynak: Şahin, A. (2008). Temel öğrenme-öğretmen yaklaşımları. G. Ocak (Editör). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 173-210). Ankara: Pegem Akademi.

Sunuş yoluyla öğretim stratejisi; “herhangi bir konu alanında ön öğrenmelerin yeterli olmadığı ve konunun yeni öğrenilmeye başladığı durumlarda açıklayıcı, yorumlayıcı bir yaklaşımla konu alanındaki tüm kavram ve genellemelerin öğretildiği bir öğrenme alanıdır” (Yıldızlar, 2011, s. 18). Sunuş yoluyla öğretim stratejisi Ausubel tarafından geliştirilmiştir. Ausubel, “kavram, ilke ve fikirlerin öğretmen tarafından örgütlenerek anlamlı bir şekilde sunulması, öğrencilerde bu bilgiyi anlamlı bir biçimde öğrenmesi gerektiğini savunmuştur” (Şahan ve diğerleri, 2012, s. 288). Bilgilerin buluş ve araştırma stratejisine göre daha düzenlenmiş ve sıralanmış olması bu öğretim stratejisinde önemli olup, sunulan tüm bilgiler genelden özele doğru verilerek öğrenme anlamlı hale getirilmeye çalışılmaktadır. (Demirel, 2007). Sunuş yoluyla öğretim stratejisinde anlatım yöntemi, gösteri yöntemi, soru-cevap yöntemi, örnek olay yöntemi, tartışma yöntemi, sempozyum tekniği ve söylev teknikleri kullanılabilir. Sunuş yoluyla öğretimin stratejinde kullanılan yöntem ve tekniklerin avantajları ve sınırlılıkları şunlardır: (Şahin, 2008; Şahan ve diğerleri, 2012; Ş. Tok, 2013). Avantajlar: Kalabalık sınıflarda uygundur, zamandan ekonomi sağlar, iyi hazırlandığında güdeleyici ve coşturucu olabilir ve en temel öğrenmeler için uygundur. Sınırlılıklar: Öğrenci alıcı durumdadır, diğer yaklaşımlara göre öğrenci pasiftir, iyi hazırlanmadığında öğrenci tamamen katılımsız kişi durumuna düşebilir, öğrenciden öğretmene sürekli dönüt gitmez, öğrenci kazanımları üst düzeyde olmaz, öğrenci bilişsel, duyuşsal ve motor alanlarında en alt düzeylerde kazanım elde eder, daha çok bilgi verme amaçlı olduğundan iletişim, yaratıcılık gibi alternatif becerilerin ve sorumluluk duygusunun gelişimine az katkı sağlar, öğrenci yeterince derse katılmadığı için çabuk sıkılır, içerik

tamamen öğretmen tarafından hazırlandığı için öğrencilerde uzun vadede tüketim kültürü yerleşebilir.

Buluş yoluyla öğretim stratejisi; Bruner'in anlamlı öğrenme modeline dayanmakla birlikte belli bir problem ve konu alanı ile ilgili tüm verilerin toplanarak analiz edilmesini ve bütüne ulaşmak için öğrencinin kendi etkinliklerine ve gözlemlerine dayalı güdeleyici bir etkinlik diyebiliriz (Şahan ve diğerleri, 2012). Bu öğretim stratejisinin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için dikkat edilmesi gereken temel hususlar olarak; öğrenmenin başlaması sürecinde öğrencinin problem ve konu alanı hakkında merakını harekete geçirmelidir (Öztürk, Kesin ve Keskin, 2004). Önemli olan öğrencide merak uyandırarak örnekler ve parçalar üzerinden hareketle parçalar arasındaki ilişkilerin bulunması, örnek olan ve olmayan durumların analizi ile ilkeye, genellemeye ve çözüme ulaşılmasının sağlanmasıdır (Senemoglu, 2004). Buluş yoluyla öğretim stratejisinde örnek olay yöntemi, tartışma yöntemi, problem çözme yöntemi, gösteri tekniği, beyin fırtınası tekniği ve zıt panel tekniği kullanılabilir. Buluş yoluyla öğretimin stratejinde kullanılan yöntem ve tekniklerin avantajları ve sınırlılıkları şunlardır: (Şahin, 2008; Şahan ve diğerleri, 2012; Ş. Tok, 2013). Avantajlar: Öğrenci aktiftir bu sebeple konu üzerine daha iyi odaklanır, aktif katılım olacağından öğrenciyi salt ezberden çok daha derinlemesine bir bilgi işleme sürecine sevk eder, öğrenciler üst düzey ve alternatif beceriler geliştirir, öğrenci daha erken dönüt almaya başlar, öğretmene daha erken dönüt geldiği için gerektiği yerlerde erken müdahale eder, sunuş yoluna göre daha güdeleyicidir, öğrenci çevreyi kontrol etmenin, problemi çözmenin ve keşfetmenin hazzını yaşar, öğrenciyi çalışılan konu ile ilgili daha ayrıntılı düşünmeye ve araştırmaya sevk eder, öğrencinin problem çözme becerisine yardımcı olur, öğrenci bilgiyi sadece depolamayı değil aynı zamanda bilgiyi çözümlmeyi ve işlemeyi öğrenir. Sınırlılıklar: Sunuş yoluna göre daha fazla zamana ihtiyaç vardır, fazla materyal gerektiğinden maliyet yüksektir, öğrenciye sunulan örnekler her zaman istenilen güçlükte değildir, öğrenci örneklerin güçlüğüne göre doğrudan sonuca giderek diğer öğrencilerin düşünme olanağını ortadan kaldırabilir, daha öğrenci merkezli olmasına rağmen kalabalık sınıflarda bazı sıkıntılar ortaya çıkartabilir, her konunun öğretime uygun olmayabilir.

Araştırma ve inceleme yoluyla bu öğretim yaklaşımı; “öğrencilerin araştırma-inceleme süreci aracılığıyla bilgi, duygu, tutum ve beceri kazanmalarının amaçlandığı

öğrenci merkezli bir problem çözme yaklaşımıdır” (Şahin, 2008, s. 193). “Öğrencilerin araştırma ve inceleme yapmalarına fırsat veren bu öğretim stratejisinde öğretmenin en önemli görevlerinden birisi öğrencilere rehberlik eden ve onlara yol gösteren bir rol üstlenmesidir” (Demirel, 2007, s. 76). Bu problem dersin konusuna, hedef ve davranışlara göre farklılık göstermekle birlikte olabildiğince günlük yaşamla ilişkili olmalıdır ki somut problem üzerinden yola çıkarak sonuca ulaşmaya çalışmalıdır. Böyle öğrenci üzerinde çalıştığı konuyu öğrenmiş olmaz aynı zamanda ileride de karşılaşılabileceği tüm problemlerin çözüm sürecini de kavramış olacaktır (Ocak, 2007). Araştırma inceleme yoluyla öğretim stratejisinde proje yöntemi, gezi gözlem yöntemi, deney tekniği ve görüşme tekniği kullanılabilir. Araştırma ve inceleme yoluyla öğretimin stratejinde kullanılan yöntem ve tekniklerin avantajları ve sınırlılıkları şunlardır: (Şahin, 2008; Şahan ve diğerleri, 2012; Ş. Tok, 2013). Avantajlar: Öğrenci aktiftir bu sayede konu üzerinde daha iyi odaklanır, öğrenci katılımı sebebiyle öğrencide sorumluluk duygusu gelişir, öğrencileri çok yönlü düşünmeye ve farklı perspektifleri görmeye sevk eder, öğrencide çözüm üretme becerisi gelişir, öğrencilerde derinlemesine çalışma duygusu kazandırır, öğrencinin üst düzey kazanımlar kazanmasına ve alternatif beceriler geliştirmesine olanak sağlar, öğrenci araştırma becerilerinin ve bilimsel düşünme gücünü geliştirir öğrenci aktif olduğundan daha güdeleyicidir, öğrencide problemi çözmenin ve probleme çözüm üretmenin hazzını yaşatır. Sınırlılıklar: Sunuş ve buluş yollarına göre daha fazla zaman gerektirir, fazladan materyal gereklidir bu da maliyetin artmasına sebep olur, ele alınan konu her zaman öğrencinin gerçek yaşamıyla ilişkili olmayabilir bu da öğrencide isteksizliğe sebep olabilir, geniş ölçekli problemler (çölleşme, sera etkisi vb...) ele alındığında problem tamamen çözüme ulaşmayabilir, öğrenci merkezli olması sebebiyle kalabalık sınıflarda bazı sıkıntılar çıkabilir, öğretmen her öğrenciye rehberlik sağlayamayabilir, öğrenciler öğretmenlerin beklediği sonuca odaklanabilir buda araştırmanın objektifliğini düşürebilir, okul dışında öğrencinin araştırma üzerinde bireysel çalışıp çalışmadığını takip edemeyebilir, her konunun öğretiminde uygun olmayabilir.

Hayat Bilgisi Dersinde Strateji, Yöntem ve Teknik Kullanımının Eğitim ve Öğretimdeki Yeri

Hayat Bilgisi programının öncelikli hedefi öğrencilerin dengeli yaşam gereksinimlerini karşılayabilecek bir düzeye getirilmesini sağlamaktır. Bu hedefler,

öğrencilerin ihtiyaç duyduğu, toplumun bir ferdi olarak sahip olması gereken bireysel özellikleri kazandırmaya elverişli olacak bir şekilde düzenlenmelidir. Hayat Bilgisi programının hedefleri, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmadan belirlenen hedeflerin, öğrencilerde kazandırılmak istenen ve bunun sonucunda gözlenmesi beklenen davranış değişikliklerin gerçekleşmesinde istenilen düzeyde olamayacağı bilinmelidir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu içeriğin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine, ilgi ve isteklerine tam olarak uygun olması gerektiği görüşündedir. Bu durumda içerikte yer alan bilgilerin hedefleri yeniden gözden geçirilerek, içerik çözümlenmesi yapılması ve öğrencinin hazır bulunuşluğuna, ilgi ve isteğine uygun olmayan içerikte yer alan konuların çıkarılması ve içerik hedeflerinin yeniden yapılandırılması gerekli görülmektedir. Ayrıca içerikte yer alan bilgilerin sunuluş sırasında öğrenme ilkeleri de göz önünde tutularak yapılması önemli görülmektedir (Özkan, 2010). Açıkçası Hayat Bilgisi dersinde öğretmenin öğrenciye istenilen kazanımları uygun strateji, yöntem ve tekniklerle yapılandırıcı yaklaşıma uygun olarak vermesinde bazı öğretmen yeterliliklerinin de ön plana çıkmasını sağlamıştır. Aşağıda bir öğretmende bulunması gereken vasıflar ve yeterliliklerden bahsedilecektir:

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının uygulandığı öğrenme ortamları öğrenenlerin öğrenme sürecinde daha fazla sorumluluk almalarını ve etkin olmalarını gerektirmektedir. “Yapılandırmacı öğrenme ortamları öğrenenlerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmalarını sağlamakta ve dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak bir biçimde düzenlenmektedir” (Baş, 2012, s. 204). Ayrıca yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı, öğrenilen bilgilerin olduğu gibi alınıp depolanması yerine günlük yaşamda uygulanabilirliğini de sağlamaktadır (Yeşilyurt, 2012). Öğretmen öğrencinin kendini özgür ve rahat hissettiği bir öğrenme ve öğretme ortamı öğrencinin düşünme becerisini sergileme ve geliştirmesini, diğer öğrencilerle birlikte işbirliği içinde çalışmasını sağlamalıdır (Kaya ve Karakaya, 2012). Ayrıca Yeşilyurt’a (2012, s. 35) göre:

Öğrencilerin bilginin farkında olmasını sağlama, kendilerini gerçekleştirmelerine ve işbirliği yapmalarına teşvik etme, mantıksal ve bilişsel yapılarını hesaba katma, onları seçimler yapmaya yönlendirme, yaratıcılık, eleştirel ve analitik düşünceyi merkeze alma, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlama ve öğretim yöntemi konusunda geniş bilgiye ve kullanım yeteneğine sahip olma, yapılandırmacı öğrenmeyi ilke edinen bir öğretmenin rolleri arasında yer almaktadır.

Hayat Bilgisi dersinde öğretmen, ne kadar donanıma sahip ise öğrenme ve öğretme sürecini o kadar zenginleştirebilir ve Hayat Bilgisi dersinin verimliliğini bir o kadar arttırabilir. Öğretmen öğrenme-öğretme sürecinde uygun stratejiyi belirlemek için tüm iç ve dış etmenleri göz önünde bulundurarak en uygun strateji belirlemekte ve buna uygun olarak bir yol haritası oluşturmaktadır. Hayat Bilgisi dersinde öğretmenin öğrenme-öğretme sürecine en uygun strateji belirlemek için çeşitli etmenleri göz önünde bulundurarak karar verirler. Şahan ve diğerleri (2012) bu etmenleri şu şekilde sıralamaktadır: Bunlar; kazanımlar, içerik, öğretim sürecinde temel alınan felsefe, öğretim süreci, maliyet, ortam özellikleri ve öğrenci grubunun büyüklüğü. Ayrıca öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi için seçtiği stratejiyi etkileyen tüm etkenler, stratejinin uygulanması için seçilen tüm yöntem ve teknikleri seçimini etkileyen etkenlerle uyumaktadır. Küçükahmet (2001) bu seçimi etkileyen tüm etmenleri şu şekilde sıralamaktadır: Öğretmenin yönetime yatkınlığı, zaman ve fiziksel olanaklar, maliyet, öğrenci grubunun büyüklüğü, konunun özelliği ve öğrencide geliştirilecek nitelikler, öğretmenin kişiliğidir.

Kısaca Hayat Bilgisi dersinin öğrenme-öğretme süreçleri, eğitim ortamının düzenlenmesinden içerik ve kazanımlara, uygun strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçlerin seçiminden uygulamaya kadar olan tüm işlemleri kapsamaktadır. Hayat Bilgisi dersinde öğretmenden beklenen davranış, eğitim-öğretim ortamının (ışık, ısı, renk, oturma düzeni, öğrenci sayısı, temizlik vb... etkenleri) öğrencinin öğrenmeyi kendisinin yapılandırmasına olanak sağlayacak bir biçimde düzenlemek ve öğrencinin öğrenmesine, kazanım ve içeriğe uygun yöntem ve teknikleri belirleyerek etkinlikleri hazırlamak ve uygulamaktır (Aykaç, 2011). Bu etmenleri dikkate alan lider konumundaki öğretmen, sınıfı eğitim için hazırlamalı, sınıf kurallarını en iyi şekilde belirleyerek öğrencilere aşılmalı ve kazandırılmak istenen davranış için uygun öğretimi sürdürebilmelidir. Bunun için yapılması gereken ilk iş öğretim ortamının en iyi şekilde düzenlenerek eğitim-öğretime hazır hale getirmektir. Diğer yandan da öğretmen öğretim ile ilgili plan ve programları hazırlamalı en uygun strateji, yöntem, teknik ve etkinlik kullanan ilke ve yaklaşımları benimsemelidir. Bilginin öğretmen tarafından özümsemesinden çok, öğrencinin özümseyerek yeni bilgiyi inşa etmesi önemlidir. Öğrenciler bir olayı ya da kavramı kendileri keşfettiklerinde daha iyi özümstedikleri ve farklı yerlerde kullanabildikleri görülmektedir (Deveci, 2003). Bunu başarabildiği ölçüde öğretmen o dersten verim alabilir. Bu sebeple eğitim kademesinin temelini

oluşturan ilköğretim düzeyinde yer alan Hayat Bilgisi dersinde, hem çocuğun kişiliği ve hem de çocuğun üst öğrenime geçişin de önemli bir rol üstlenen sınıf öğretmenlerimize büyük iş düşmektedir. Özellikle Hayat Bilgisi dersinde MEB'in genel amaçları ve dersin özel kazanımlarını öğrenciye kazandırmak için sınıf içinde öğretmen birçok farklı etmenlere göre uygun strateji, yöntem ve teknikler ile dersi işlemesi büyük önem arz etmektedir.

Hayat Bilgisi derslerinin amaçlarını gerçekleştirmek içinde stratejiler, yöntem ve teknikler önemli bir yer tutmaktadır. Bu derste kullandığımız tüm teknikleri yöntemlere göre yöntemi de stratejilere göre belirlemekteyiz. Çünkü Hayat Bilgisi ve diğer tüm derslerde uygulanan temel öğretim yaklaşımı olan stratejiler; yöntem ve teknikle ve onların kazanımları ile tamamen ilişkilidir ve bağımsız düşünülemez (Kaya, 2016). Aynı zamanda bir yöntem ve teknik birden çok stratejinin genel özelliklerini barındırabilir. Örneğin; soru cevap yöntemi hem sunuş stratejisinde kullanıldığı gibi buluş yoluyla öğretim stratejisinde de kullanılabilir. Burada en önemli nokta ders esnasında hangi stratejiye uygun olarak kullanılması ile ilgilidir. Yerine göre bu durum birçok yöntem ve tekniğin kullanım durumları ve yerlerine göre değişebilmektedir (Taşpınar, 2014). Günümüzde yaşamın her alanında karşımıza çıkan bu parametreleri anlamak ve bunları değerlendirmek için üst düzey düşünme yeterlilikleri gerektirmektedir (Binbaşoğlu, 2003). Bu nedenle okul ortamlarında bu üst düzey düşünme becerileri ve bunların geliştirilmesinde, ayrıca gerçek yaşama aktarılmasında yapılandırıcı öğrenme modeline uygun strateji, yöntem ve tekniklerle önemli bir rol üstleneceği söylenebilir (Kaya ve Karakaya, 2012). Her boyutuyla zenginleştirilmiş öğrenme öğretme ortamı öğrenmenin kalıcılığını, etkililiğini, öğrenmeye olan güdüyü arttıracaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim materyali, öğretim strateji, yöntem ve tekniklerinin kullanımına ilişkin uygulamaları ve görüşleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmenlerinin HBD kullandıkları öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve tekniklerini kullanımına ilişkin uygulamaları ve görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma tarama modeli üzerine kurgulanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2005, s. 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Tokat il genelinde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında faaliyetlerini sürdürmekte olan, MEB’e bağlı ilköğretim okullarının birince kademesinde görev yapmakta olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf toplam 1976 sınıf öğretmeni bulunmakla birlikte HBD 1., 2., ve 3. sınıf kademelerinde bulunması sebebiyle Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden sınıf ayrımı olmamasından dolayı alınan sayının kademelere bölünerek 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenlerinin 1.482 olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple bu araştırmanın evrenini, 1., 2. ve 3. sınıfları okutmakta olan 1482 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Tokat il genelinde tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenmiş devlet okullarında görev yapmakta olan 490 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Tokat genelinde 490 sınıf öğretmenine uygulanan anket formunun % 79,4’ünü oluşturan 389 anket formu geri dönüş sağlamış ancak 14 anket uygun şekilde doldurulmadığından (bir çok eksik veri) değerlendirmeye alınmamış ve % 76,53 kısmını oluşturan 375 sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplarla araştırmanın verisi oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklemine yönelik betimsel bilgiler Tablo 5’de gösterilmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Demografik Özellikleri İle İlgili Betimsel Bilgiler

	Değişken	f	%
Cinsiyet	Erkek	215	57.3
	Kız	160	42.7
	Toplam	375	100
Yaş	20-29 Yaş	79	21.1
	30-39 Yaş	153	40.8
	40-49 Yaş	99	26.4
	50 + Yaş	44	11.7
	Toplam	375	100
Hizmet Süresi	1-6 Yıl	85	22.7
	7-12 Yıl	92	24.5
	13-18 Yıl	82	21.9
	19-24 Yıl	59	15.7
	25 Yıl +	56	14.9
	Belirtmeyen	1	0.3
	Toplam	375	100
Öğrenim Durumu	Eğitim Enstitüsü	8	2.1
	Eğitim Fakültesi	283	75.5
	İki Yıllık Eğitim Yüksek Okulu	41	10.9
	Öğretmen Okulu	1	0.3
	Fen Edebiyat Fakültesi	14	3.7
	Diğer	28	7.5
	Toplam	375	100
Okutulan Sınıf	1. Sınıf	94	25.1
	2. Sınıf	109	29.1
	3. Sınıf	158	42.1
	Birleştirilmiş Sınıf	14	3.7
	Toplam	375	100
Öğrenci Sayısı	1-10 Arası	24	6.4
	11-20 Arası	224	59.7
	21-30 Arası	106	28.3
	31 ve Üstü	20	5.3
	Belirtmeyen	1	0.3
	Toplam	375	100
Öğretmenlik Yapılan Yer	İl	56	14.9
	İlçe	214	57.1
	Kasaba	22	5.9
	Köy	82	21.9
	Belirtmeyen	1	0.3
	Toplam	375	100

Tablo 5’de araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet, yaş, hizmet süresi, öğrenin durumları, okuttuğu sınıf seviyesi, öğrenci sayıları (sınıf mevcudu) ve öğretmenlik yaptığı yer hakkında bilgiler verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan erkek sınıf öğretmenlerinin (% 57.3) kadın öğretmen sayısından (% 42.7) daha fazla olduğu görölmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların yoğun olarak 30-39 yaş (% 40.8) ve 40-49 yaş (% 26.4) yaş aralığında yığıldığı görölmüştür. Araştırmaya katılan katılımcıların hizmet süreleri genel itibariyle birbirine yakın olmakla beraber en yüksek oran % 24.5 ile 7-12 yıl arasındaki öğretmenlerden oluştuğu görölmüştür. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük oranı Eğitim Fakóltesi(% 75.5) mezunudur. Katılımcılar en yüksek oranda 3. sınıfı (% 42.1) ve en düşük oranda birleştirilmiş sınıfı (% 3.7) okutmakta olduğu araştırmada gözlemlenmiştir. Öğrenci sayısı bakımından katılımcı sınıflarında büyük oranda 11-20 arası öğrenci (% 59.7) ve en düşük oranda 31 ve üstü (% 5.3) öğrenci okutmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük oranda ilçe merkezinde (% 57.1) ve en düşük oranda ise kasabalarda (% 5.9) görev yapmaktadır.

Ölçme Araçları

Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde, öğretim materyalleri, öğretim strateji, yöntem ve teknikleri ile ilgili alan yazını taranmış HBD kullanılabilcek öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve teknikler bulunarak liste haline getirilmiştir. Listelenen öğretim materyal, strateji, yöntem ve tekniğin HBD göre uygulanabilirliği denetlenmiştir. Bundan sonraki süreçte ankette yer alacak bölümler ve maddeler belirlenmiş ve ölçek uzman görüşüne hazır hale getirilmiştir. Hazırlanan anket, sınıf öğretmenliği öğretimi, eğitim programları, ölçme değerlendirme ve eğitim-öğretim gibi alanında uzman kişilere sunulmuştur. Alınan dönütler ile ön uygulama öncesi veri toplama aracı hazır hale getirilmiştir.

Veri toplama aracının 1. bölümünde kişisel bilgiler ve HBD kullanılan öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve teknikler ile diğer bilgiler 2. bölümünde ise HBD kullanılan öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerin kullanım sıklıkları ile kullanıma ilişkin görüşleri ölçmeye yönelik ifadeler yer almaktadır.

İlk bölümde yer alan kişisel bilgiler bölümünde yedi soruya yer verilmiştir. Bunlardan; katılımcıların cinsiyeti, yaşı, mezun olduğu eğitim durumu, okutulan sınıf seviyesi, öğretmenlik yapılan yer ile ilgili bölümler tercihli verilmiş; mesleki kıdem yılı

ve okuttuğu sınıf mevcut sayıları açık uçlu soru şeklinde hazırlanmıştır. HBD kullanılan öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerin ile diğer bilgiler de ise dört soruya yer verilmiş. Bunlardan; HBD öğretme ve öğrenme sürecinde kullanılan yöntem, araç-gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın varlığı, materyallerin temin edilme sırası ve HBD kullanılan öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimini etkileyen faktör ile ilgili bölümler tercihli verilmiştir.

İkinci bölümde yer alan öğretim materyallerinin kullanım sıklıkları ile 108 tercihli madde ve öğretim strateji, yöntem ve tekniğin kullanım sıklıkları ile 147 tercihli madde verilmiştir. Kullanım sıklığı bölümünde anket, beşli likert halinde hazırlanmış olup; hiç, çok az, ara sıra, genellikle, her zaman şeklinde derecelendirilmiştir. HBD kullanılan öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlere yönelik ifadelerde; öncelikle öğretim materyalleri ile ilgili görüşlere yönelik 61 tercihli soruya yer verilmişken, öğretim strateji, yöntem ve teknik ile ilgili görüşlere yönelik ifadelerde 52 tercihli soruya yer verilmiştir. Bu bölümde anket, beşli likert halinde hazırlanmış olup; tamamen katılıyorum, katılıyorum, orta derecede katılıyorum, katılmıyorum ve hiç katılmıyorum şeklinde derecelendirilmiştir.

Elde edilen bilgiler üzerinde öneriler dikkate alınarak değişiklikler yapılmış ve veri toplama aracının dil ve anlaşılabilirliği açısından 150 öğretmenin katılımıyla ön uygulama yapılmış, gelen veriler dikkate alınarak bazı düzenlemeler yapılmış ve veri toplama aracı son halini almıştır. Ön uygulaması 150 öğretmenin katılımıyla yapılan veri toplama aracının HBD kullanılan öğretim materyallerin sıklığı ile sorularda ölçümün güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0.948 ve HBD kullanılan öğretim materyallere ilişkin görüşleri ölçmeye yönelik ifadelerde ölçümün güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0.906 bulunmuştur. Ayrıca HBD kullanılan öğretim strateji, yöntem ve tekniğin sıklığı ile ilgili sorularda ölçümün güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0.966, HBD kullanılan öğretim strateji, yöntem ve tekniğine ilişkin görüşleri ölçmeye yönelik ifadelerde ölçümün güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0.941 olarak bulunmuştur. Asıl uygulamada ise veri toplama aracına uygun şekilde cevap veren 375 katılımcının HBD öğretim materyallerine ait görüşlere ilişkin ölçümün güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0.914 ve öğretim strateji, yöntem ve tekniğe ait görüşlere ilişkin ölçümün güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0.963 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde yararlandıkları öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanım durumları ve görüşlerini araştırmak için hazırlanan anket, gerekli izinler alındıktan sonra izin belgesiyle beraber okul ortamında sınıf öğretmenlerine bu araştırmanın yapılaş amacı ve nelere dikkat etmeleri konusunda bilgi verilerek uygulanmıştır. Anket gönüllülük esasına göre bireysel olarak öğretmenler tarafından doldurulmuş ve her öğretmen için ortalama 25 dk sürmüştür. APA'nın etik kodu 8.05 nolu standartlarına göre öğretim materyal ve öğretim strateji, yöntem ve teknikler konusunda "bilgilendirilmiş onam formu'na" gerek olmaması sebebiyle bu form alınmamış ve veri toplama sürecimiz 2015 yılı Eylül ve Ekim ayını kapsayacak şekilde yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın amacına yönelik toplanan veriler, verilerin özelliklerine göre istatistiksel tekniklere uygun olarak SPSS-17 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programına yüklenmiş, bu doğrultuda çıkan sonuçlar çözümlenerek tablolar haline getirilmiş ve değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde, katılımcılara ait kişisel özelliklerin, öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerin kullanım sıklığının ve görüşlere yönelik ifadelerin değerlendirilmesinde yüzde ve frekans gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır.

Katılımcıların Hayat Bilgisi derslerinde yararlandıkları öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşlerin bazı değişkenlere göre incelendiği analizler öncesi veri seti kayıp ve uç değerler bakımından incelenmiştir. Üç birey kayıp veriye sahip olduğunda analiz dışı bırakılmıştır. Uçdeğer incelemesi için her bir birey için Z puanları incelenmiş ve Z puanı ± 4 aralığında yer alan iki birey analiz dışı bırakılmıştır. Katılımcıların Hayat Bilgisi derslerinde yararlandıkları öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerin bazı değişkenlere göre incelendiği analizler öncesi veri seti kayıp ve uç değerler bakımından incelenmiştir. Altı birey kayıp veriye sahip olduğunda analiz dışı bırakılmıştır. Uçdeğer incelemesi için her bir birey için Z puanları incelenmiş ve Z puanı ± 4 aralığında yer alan bir birey analiz dışı bırakılmıştır. Bireylerin Hayat Bilgisi derslerinde yararlandıkları öğretim materyallerini kullanma ile öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüş

puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere çarpıklık değeri incelenmiştir ve $\pm 1,5$ aralığında yer aldığından parametrik testler ile analizler yapılmıştır (Tabachnick and Fidell, 2013). Katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim materyallerine ilişkin görüşlerin yer aldığı 11, 12, 13, 14, 15, 37, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60 ve 61. maddeler ile öğretim strateji, yöntem ve tekniğe ilişkin görüşlerin yer aldığı 11, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51 ve 52. maddeler olumsuz madde olduğu için puanlama ters olacak şekilde değiştirilmiştir. HBD yararlandıkları öğretim materyallerini ve öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar t-testi ile; yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumuna ilişkin farklılıkların manidarlığı ise Varyans analizi (ANOVA) ile; sınıf mevcudu ve mesleki kıdem yılı değişkenleri ile ilişkisine ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı ile incelenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, verilerin analizi sonucunda elde edilen alt problemlere ait bulgulara yer verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, tablolar halinde gösterilerek açıklanmıştır.

1. a) Sınıf öğretmenleri HBD hangi öğretim materyallerini tercih etmektedirler? alt problemine ait bulgular.

Katılımcıların HBD öğretiminde yararlandıkları görsel öğretim materyallerinin kullanım durumları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların HBD Görsel Öğretim Materyallerini Kullanma Durumları

Öğretim Materyalleri	Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman		
	N	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Afişler	374	16	4.3	78	20.9	134	35.8	100	26.7	46	12.3
Aileye Ait Gerçek Nesnelere	372	21	5.6	87	23.4	146	39.2	87	23.4	31	8.3
Aile Soy Ağacı	371	32	8.5	107	28.5	126	33.5	77	20.5	29	7.7
Akıllı Tahta	365	254	69.6	28	7.7	23	6.3	30	8.2	30	8.2
Ansiklopedi	369	163	44.2	127	34.4	57	15.4	18	4.9	4	1.1
Anayasa	370	189	51.1	115	31.1	44	11.9	16	4.3	6	1.6
Anıtlar	369	180	48.8	101	27.4	60	16.3	23	6.2	5	1.4
Anlam Çözümleme Tabloları	366	94	25.7	112	30.6	91	24.9	54	14.8	15	4.1
Anketler	368	110	29.9	106	28.8	104	28.3	36	9.8	12	3.3
Araştırma Raporları	369	120	32.5	108	29.3	92	24.9	44	11.9	5	1.4
Asetatlar	367	219	59.7	67	18.3	44	12.0	44	12.0	5	1.4
Atlaslar	371	63	17.0	91	24.5	124	33.4	73	19.7	20	5.4
Balık Kılıçıkları	367	70	19.1	83	22.6	114	31.1	70	19.1	30	8.2
Bandroller	366	44	12.0	61	16.7	90	24.6	102	27.9	69	18.9
Belgeseller	371	48	12.9	72	19.4	118	31.8	96	25.9	37	10.0
Bilgi Yaprakları	373	26	7.0	46	12.3	112	30.0	125	33.5	64	17.2
Bilim Adamlarına Ait Eserler	373	70	18.8	110	29.5	123	33.0	57	15.3	13	3.5
Biyografiler	367	70	19.1	124	33.8	112	30.5	49	13.4	12	3.3
Broşür	371	63	17.0	111	29.9	113	30.5	68	18.3	16	4.3
Bulmacalar	371	22	5.9	49	13.2	98	26.4	141	38.0	61	16.4
Çeşitli Dokümanlar	372	69	18.5	96	25.8	103	27.7	74	19.9	30	8.1
Çalışma Yaprakları	370	11	3.0	36	9.7	57	15.4	132	35.7	134	36.2
Çeşitli Taşlar	372	108	29.0	113	30.4	92	24.7	53	14.2	6	1.6
Çocuk Hakları Sözleşmesi	369	52	14.1	72	19.5	131	35.5	82	22.2	32	8.7
Dergiler	371	32	8.6	63	17.0	134	36.1	105	28.3	37	10.0

Devamı arka sayfadadır.

Ders Kitapları	371	5	1.3	23	6.2	31	8.4	92	24.8	220	59.3
Destanlar	369	79	21.4	110	29.8	103	27.9	59	16.0	18	4.9
Dilekçeler	372	95	25.5	114	30.6	104	28.0	50	13.4	9	2.4
Dilsiz Haritalar	372	110	29.6	100	26.9	103	27.7	46	12.4	13	3.5
Diyagramlar	372	130	34.9	100	26.9	85	22.8	45	12.1	12	3.2
Efsaneler	368	99	26.9	124	33.7	89	24.2	38	10.3	18	4.9
Encarta World Atlas Programı	365	218	59.8	64	17.5	48	13.2	25	6.8	10	2.7
Eşzamanlı Tarih Şeridi	370	62	16.8	73	19.8	102	27.6	96	25.9	37	10.0
Fıkralar	373	15	4.0	51	13.7	116	31.1	121	32.4	70	18.8
Fotoğraflar	372	6	1.6	42	11.3	94	25.3	148	39.8	82	22.0
Gazeteler	370	24	6.5	89	24.1	138	37.3	87	23.5	32	8.6
Giysiler	371	30	8.1	81	21.8	130	35.0	90	24.3	40	10.8
Günlükler	374	65	17.4	110	29.4	111	29.7	61	16.3	27	7.2
Haritalar	370	23	6.2	63	17.0	99	26.8	121	32.7	64	17.3
Hikayeler	366	20	5.5	42	11.5	90	24.6	137	37.4	77	21.0
İl Rehberleri	372	128	34.4	100	26.9	85	22.8	38	10.2	21	5.6
İl Yıllıkları	371	159	42.9	94	25.3	67	18.1	40	10.8	11	3.0
İnsan Hakları Bildirgesi	372	95	25.5	97	26.1	84	22.6	65	17.5	31	8.3
İş İlanları	369	205	55.6	71	19.2	47	12.7	28	7.6	18	4.9
Kabartma Haritaları	373	146	39.1	89	23.9	72	19.3	45	12.1	21	5.6
Karikatürler	372	44	11.8	122	32.8	119	32.0	64	17.2	23	6.2
Kavram Haritaları	373	23	6.2	44	11.8	108	29.0	130	34.9	68	18.2
Kırtasiye Malzemeleri	372	8	2.2	21	5.6	48	12.9	117	31.5	178	47.8
Kısa Senaryolar	373	43	11.5	83	22.3	103	27.6	114	30.6	30	8.0
Kolajlar	368	113	30.7	102	27.7	94	25.5	44	12.0	15	4.1
Kroki ve Planlar	373	50	13.4	86	23.1	104	27.9	101	27.1	32	8.6
Kronolojiler	373	65	17.4	76	20.4	114	30.6	93	24.9	25	6.7
Kuklalar	374	85	22.8	104	27.8	104	27.8	61	16.3	20	5.3
Kumaş Parçaları	373	83	22.3	100	26.8	104	27.9	68	18.2	18	4.8
Küreler	372	28	7.5	57	15.3	114	30.6	110	29.6	63	16.9
Maketler	369	27	7.3	56	15.2	140	37.9	92	24.9	54	14.6
Masallar	371	20	5.4	43	11.6	110	29.6	115	31.0	83	22.4
Meslek Gruplarına Ait Süreli Yayınlar	370	113	30.5	99	26.8	89	24.1	51	13.8	18	4.9
Minyatür ve Gravürler	373	155	41.6	86	23.1	79	21.2	43	11.5	10	2.7
Modeller	369	67	18.2	92	24.9	98	26.6	87	23.6	25	6.8
Not Kartları	374	71	19.0	108	28.9	107	28.6	69	18.4	19	5.1
Nüfus Cüzdanı ve Kimlik Belgeleri	372	16	4.3	88	23.7	110	29.6	90	24.2	68	18.3
Okuma Parçaları	372	5	1.3	21	5.6	62	16.7	125	33.6	159	42.7
Oyun Hamurları	371	26	7.0	56	15.1	112	30.2	109	29.4	68	18.3
Oyuncaklar	372	23	6.2	77	20.7	114	30.6	101	27.2	57	15.3
Öğrenci Ürünleri ve Projeleri	372	17	4.6	57	15.3	108	29.0	130	34.9	60	16.1
Örnek Olaylar	371	12	3.2	50	13.5	95	25.6	141	38.0	73	19.7
Öyküler	374	11	2.9	37	9.9	95	25.4	138	36.9	93	24.9
Paralar	374	24	6.4	57	15.2	124	33.2	98	26.2	71	19.0
Posterler	371	20	5.4	57	15.4	115	31.0	116	31.3	63	17.0

Devamı arka sayfadadır.

Resimler	372	8	2.2	42	11.3	87	23.4	134	36.0	101	27.2
Rol Kartları	371	62	16.7	86	23.2	105	28.3	86	23.2	32	8.6
Sanat Eserleri	370	89	24.1	105	28.4	98	26.5	57	15.4	21	5.7
Seçim Sandıkları	374	74	19.8	96	25.7	89	23.8	75	20.1	40	10.7
Seyahatnameler	371	151	40.7	89	24.0	76	20.5	40	10.8	15	4.0
Sınıf Tahliye Çantası	372	150	40.3	96	25.8	67	18.0	43	11.6	16	4.3
Sözcükler	372	31	8.3	54	14.5	87	23.4	123	33.1	77	20.7
Süs Eşyaları	370	69	18.6	101	27.3	87	23.5	83	22.4	30	8.1
Şapkalar	368	95	25.8	89	24.2	92	25.0	61	16.6	31	8.4
Şekil ve Şemalar	373	16	4.3	41	11.0	84	22.5	133	35.7	99	26.5
Şiirler	372	15	4.0	36	9.7	89	23.9	143	38.4	89	23.9
Tablo ve Grafikler	372	10	2.7	43	11.6	85	22.8	133	35.8	101	27.2
Tahtalar	369	22	6.0	43	11.7	76	20.6	109	29.5	119	32.2
Tepegöz	369	208	56.4	53	14.4	50	13.6	37	10.0	21	5.7
Tiyatro Oyunları	371	101	27.2	94	25.3	87	23.5	70	18.9	19	5.1
Turizm Kitapçıkları	370	166	44.9	84	22.7	69	18.6	39	10.5	12	3.2
Ülke Bilgilendirme Yıllıkları	371	208	56.1	68	18.3	57	15.4	28	7.5	10	2.7
Video Projeksiyonu	370	70	18.9	36	9.7	81	21.9	95	25.7	88	23.8
Yardımcı Kitaplar	367	26	7.1	40	10.9	80	21.8	138	37.6	83	22.6
Yazıtlar	371	196	52.8	81	21.8	43	11.6	41	11.1	10	2.7

Tablo 6’da yer alan 98 görsel öğretim materyallerinin kullanım durumlarına ilişkin katılımcı görüşlerine ilişkin verilere yer verilmiştir. Katılımcılar sırasıyla, ders kitapları (% 59.3), kırtasiye malzemeleri (% 47.8), okuma parçaları (% 42.7), çalışma yaprakları (% 36.2) ve tahtaları (% 32.2) “her zaman” kullandıkları tespit edilmiştir. Yine fotoğraf (% 39.8), şiir (% 38.4), bulmaca (% 38.0), örnek olay (% 38.0), yardımcı kitap (% 37.6), hikayeleri (% 37.4), öyküleri (% 36.9), resimleri (% 36.0), tablo ve grafikleri (% 35.8), şekil ve şemaları (% 35.7), öğrenci ürünleri ve projeleri (% 34.9), kavram haritalarını (% 34.9), bilgi yaprakları (% 33.5), sözcükleri (% 33.1), haritaları (% 32.7), fıkraları (% 32.4), posterleri (% 31.3), masalları (% 31.0), kısa senaryoları (% 30.6), bandrolleri (% 27.9) ve video projeksiyonunun (% 25.7) katılımcılar tarafından “genellikle” kullandıkları gözlenmiştir. Katılımcıların, aileye ait gerçek nesnelere (% 39.2), maketleri (% 37.9), gazeteleri (% 37.3), dergileri (% 36.1), afişleri (% 35.8), çocuk hakları sözleşmesini (% 35.5), giysileri (% 35.0), aile soy ağacını (% 33.5), atlasları (% 33.4), paraları (% 33.2), belgeselleri (% 31.8), balık kılçığını (% 31.1), küreleri (% 30.6), kronolojileri (% 30.6), oyuncakları (% 30.6), broşürü (% 30.5), oyun hamurlarını (% 30.2), günlükleri (% 29.7), nüfus cüzdanı ve kimlik belgeleri (% 29.6), rol kartlarını (% 28.3), kumaş parçalarını (% 27.9), kuklaları (% 27.8), çeşitli dokümanları (% 27.7), eş zamanlı tarih şeridini (% 26.6) ve modelleri (% 26.6) “ara

sıra” kullandıkları bulunan bir diğer bulgudur. Ayrıca katılımcılar biyografileri (% 33.8), efsaneleri (% 33.7), karikatürleri (% 32.8), dilekçeleri (% 30.6), anlam çözümlene tablolarını (% 30.6), çeşitli taşları (% 30.4), not kartlarını (% 28.9), sanat eserlerini (% 28.4), kuklaları (% 27.8) ve süs eşyalarını (% 27.3) “çok az” kullandıkları gözlenmiştir. Ayrıca tespit edilen bir diğer bulguda katılımcılar sırasıyla, akıllı tahtaları (% 69.6), Encarta World Atlas programını (% 59.8), asetatları (% 59.7), tepegözü (% 56.4), ülke bilgilendirme yıllıklarını (% 56.1), iş ilanlarını (% 55.6), yazıtları (% 52.8), anayasayı (% 51.1), anıtları (% 48.8), ansiklopediyi (% 44.2), minyatür ve gravürleri (% 41.6), seyahatnameleri (% 40.7), sınıf tahliye çantasını (% 40.3), kabartma haritaları (% 39.1), diyagramları (% 34.9), il rehberleri (% 34.4), araştırma raporları (% 32.5), kolajları (% 30.7), meslek gruplarına ait süreli yayımları (% 30.5), anketleri (% 29.9), dilsiz haritaları (% 29.6), tiyatro oyunları (% 27.2) ve şapkaları (% 25.8) “hiç” kullanmadıkları tespit edilen bir diğer bulgudur.

Tablo 6’da katılımcıların öğretim materyallerini HBD kullanım durumları bütün olarak incelendiğinde en sık olarak ders kitaplarını (% 59.3), kırtasiye malzemeleri (% 47.8) ile okuma parçalarını (% 42.7) kullandıkları görülmektedir. Bunun yanında katılımcılar, fotoğrafları, şiirleri, bulmacaları, örnek olayı ve yardımcı kitapları da çok fazla kullandıkları görülmüştür. En az ise akıllı tahtalar (% 69.6), Encarta Word Atlas Programı (% 59.8), asetatlar (% 59.7) ve tepegözü (% 56.4) kullandıkları ulaşılan bir diğer bulgudur.

Katılımcıların HBD öğretiminde yararlandıkları işitsel öğretim materyallerinin kullanma durumları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların HBD İşitsel Öğretim Materyallerini Kullanma Durumları

İşitsel Öğretim Materyalleri	Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman	
	N	f %	f %	f %	f %	f %	f %			
Marşlar	371	28 7.5	71 19.1	124 33.4	93 25.1	55 14.8				
Ses Kayıt Cihazları	372	118 31.7	79 21.2	90 24.2	58 15.6	27 7.3				
Şarkılar	372	19 5.1	38 10.2	95 25.5	127 34.1	93 25.0				
VCD DVD Çalar	371	107 28.8	63 17.0	92 24.8	65 17.5	44 11.9				

Tablo 7’de yer alan 4 işitsel öğretim materyallerinin kullanım durumlarına ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde, şarkıları (% 34.1) “genellikle”, marşları (% 33.4) “ara

“ara sıra” kullandıkları, ses kayıt cihazları (% 31.7) ve vcd-dvd çaları (% 28.8) ise “hiç” kullanmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların HBD öğretiminde yararlandıkları hem görsel hem işitsel öğretim materyallerin kullanma durumları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların HBD Hem Görsel Hem İşitsel Öğretim Materyallerini Kullanma Durumları

Hem Görsel Hem İşitsel Öğretim Materyalleri	Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman		
	N	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bilgisayar	368	11	3.0	36	9.8	71	19.3	128	34.8	122	33.2
Film	373	11	2.9	48	12.9	129	34.6	116	31.1	69	18.5
İnternet	372	45	12.1	22	5.9	54	14.5	102	27.4	149	40.1
Kitle İletişim Araçları	370	21	5.7	54	14.6	102	27.6	124	33.5	69	18.6
Simülasyonlar	369	165	44.7	71	19.2	64	17.3	53	14.4	16	4.3
Televizyon	371	138	37.2	62	16.7	69	18.6	64	17.3	38	10.2

Tablo 8’de hem işitsel hem görsel 6 öğretim materyalinin kullanım durumlarına ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde, interneti (% 40.1) “her zaman”, bilgisayarı (% 34.8) ve kitle iletişim araçlarını (% 33.5) “genellikle”, filmleri (% 34.6) “ara sıra” kullandıkları ancak simülasyonları (% 44.7) ve televizyonu (% 37.2) “hiç” kullanmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

1. b) Sınıf öğretmenleri HBD hangi öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini tercih etmektedirler? alt problemine ait bulgular.

Katılımcıların HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim strateji ve yöntemlerini kullanma durumları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Katılımcıların HBD Öğretim Strateji ve Yöntemlerini Kullanma Durumları

Öğretim Stratejisi ve Yöntemleri	Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman		
	N	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi	372	19	5.1	50	13.4	137	36.8	132	35.5	34	9.1
Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi	370	11	3.0	36	9.7	92	24.9	153	41.4	78	21.1
Araş. İncel. Yoluyla Öğretim Stratejisi	371	8	2.2	59	15.9	146	39.4	123	33.2	35	9.4
Anlatım Yöntemi	369	7	1.9	28	7.6	69	18.7	152	41.2	113	30.6
Soru- Cevap Yöntemi	371	7	1.9	21	5.7	63	17.0	139	37.5	141	38.0

Devamı arka sayfadadır.

Tartışma Yöntemi	372	6	1.6	42	11.3	107	28.8	130	34.9	87	23.4
Örnek Olay Yöntemi	370	7	1.9	39	10.5	98	26.5	140	37.8	86	23.2
Rol Oynama	370	7	1.9	42	11.4	119	32.2	151	40.8	51	13.8
Drama Yöntemi	369	10	2.7	57	15.4	119	32.2	123	33.3	60	16.3
Problem Çözme Yöntemi	371	10	2.7	35	9.4	116	31.3	142	38.3	68	18.3
İşbirlikli (Kubaşık) Öğrenme Yöntemi	370	16	4.3	36	9.7	119	32.2	146	39.5	53	14.3
Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi	368	22	6.0	73	19.8	130	35.3	107	29.1	36	9.8
Programlı Öğretim	368	24	6.5	71	19.3	118	32.1	105	28.5	50	13.6
Proje yöntemi	366	23	6.3	94	25.7	134	36.6	86	23.5	29	7.9
Gösterip Yaptırma Yöntemi	368	8	2.2	39	10.6	106	28.8	147	39.9	68	18.5
Probleme Dayalı Öğrenme Yöntemi	368	18	4.9	46	12.5	134	36.4	126	34.2	44	12.0
Mikro Öğretim Yöntemi	363	54	14.9	95	26.2	112	30.9	80	22.0	22	6.1

Tablo 9’da yer verilen 17 öğretim strateji ve yöntemlerin kullanım durumlarına ilişkin katılımcı görüşleri incelendiğinde, sunuş yoluyla öğretim stratejisini (% 41.4) “genellikle”, araştırma inceleme yoluyla öğretimi (% 39.4) ve buluş yoluyla öğretim stratejisi (% 36.8) “ara sıra” tercih edildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların kullandığı öğretim yönteminde ise soru-cevap yöntemini (% 38.0) “her zaman” kullandıkları, anlatım yöntemini (% 41.2), rol oynama yöntemini (% 40.8), gösterip yaptırma yöntemini (% 39.9), işbirlikli öğrenme yöntemini (% 39.5), problem çözme yöntemini (% 38.3), örnek olay yöntemini (% 37.8), tartışma yöntemini (% 34.9) ve drama yöntemini (% 33.3) “genellikle” kullandıkları, proje yöntemini (% 36.6), probleme dayalı öğrenme yöntemini (% 36.4), bireyselleştirilmiş öğretim yöntemini (% 35.3), programlı öğretim yöntemini (% 32.1) ve mikro öğretim yöntemini (% 30.9) “ara sıra” kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 9’da katılımcıların kullandıkları öğretim strateji ve yöntemleri bütün olarak incelendiğinde en sık sunuş yoluyla öğretim stratejisini (% 41.4), anlatım yöntemini (% 41.2), rol oynama yöntemini (% 40.8) kullandıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte araştırmada katılımcılar tarafından en az kullanılan yöntemin ise mikro öğretim (%14.9), programlı öğretim (% 6.5) ve proje yöntemi (% 6.3) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim tekniklerini kullanma durumları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Katılımcıların HBD Öğretim Tekniklerini Kullanma Durumları

Öğretim Teknikleri	Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Genellikle		Her Zaman		
	N	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Beyin Fırtınası	369	17	4.6	53	14.4	110	29.8	114	30.9	75	20.3
Beyin Eseri/ Ürünü	370	56	15.1	83	22.4	103	27.8	96	25.9	32	8.6
Listeleme	368	49	13.3	67	18.2	134	36.4	82	22.3	36	9.8
Altı Şapkalı Düşünme Tekniği	368	59	16.0	88	23.9	109	29.6	93	25.3	19	5.2
Gösteri Tekniği	371	24	6.5	61	16.4	121	32.6	120	32.3	45	12.1
Benzetim (Simülasyon) Tekniği	370	59	15.9	71	19.2	116	31.4	91	24.6	33	8.9
Benzetişim (Analoji) Tekniği	366	71	19.4	85	23.2	107	29.3	73	19.9	30	8.2
Akvaryum Tekniği	367	133	36.2	81	22.1	87	23.7	50	13.6	16	4.4
İstasyon Tekniği	364	98	26.9	105	28.8	90	24.7	46	12.6	25	6.9
Balık Kılıcı Tekniği	367	52	14.2	88	24.0	126	34.3	71	19.3	30	8.2
Kartopu Tekniği	365	102	28.0	83	22.7	101	27.7	58	15.9	21	5.8
Görüş Geliştirme Tekniği	371	72	19.4	84	22.6	111	29.9	74	19.9	30	8.1
Konuşma Halkası Tekniği	368	82	22.3	77	20.9	112	30.4	70	19.0	27	7.3
Philips66	364	151	41.5	76	20.9	78	21.4	39	10.7	20	5.5
Kavram Haritası	367	37	10.1	66	18.0	114	31.1	100	27.2	50	13.6
Kavram Karikatürleri	367	57	15.5	95	25.9	111	30.2	74	20.2	30	8.2
Zihin Haritası	368	49	13.3	90	24.5	103	28.0	92	25.0	34	9.2
Kavram Ağı	367	61	16.6	89	24.3	101	27.5	84	22.9	32	8.7
Şiir Yazma Tekniği	366	43	11.7	67	18.3	123	33.6	92	25.1	41	11.2
Kart Gösterme Tekniği	369	82	22.2	83	22.5	109	29.5	65	17.6	30	8.1
Hızlı Tur Tekniği	368	103	28.0	78	21.2	99	26.9	62	16.8	26	7.1
Doğru mu Yanlış mı Tekniği	370	32	8.6	38	10.3	110	29.7	115	31.1	75	20.3
Gezi-Gözlem Tekniği	368	52	14.1	65	17.7	114	31.0	94	25.5	43	11.7
Deney	372	33	8.9	56	15.1	121	32.5	112	30.1	50	13.4
Eğitsel Oyunlar	371	24	6.5	37	10.0	119	32.1	124	33.4	67	18.1
Arkası Yarın	367	95	25.9	71	19.3	92	25.1	77	21.0	32	8.7
Elma Desem Git. Armut Desem Kal Tekniği	367	117	31.9	68	18.5	100	27.2	55	15.0	27	7.4
Tombala Tekniği	366	106	29.0	71	19.4	108	29.5	62	16.9	19	5.2
Görüşme Tekniği	369	69	18.7	75	20.3	115	31.2	77	20.9	33	8.9
Akran Öğretimi	363	64	17.6	72	19.8	108	29.8	85	23.4	34	9.4
Workshop (Çalıştay)	364	144	39.6	73	20.1	80	22.0	44	12.1	23	6.3
Kim Olduğunu Bul	369	105	28.5	85	23.0	100	27.1	54	14.6	25	6.8
Bunu Kim Yapar	367	105	28.6	64	17.4	107	29.2	63	17.2	28	7.6
Sandviç Tekniği	363	162	44.6	61	16.8	76	20.9	51	14.0	13	3.6
Flaş Tekniği	363	171	47.1	63	17.4	79	21.8	35	9.6	15	4.1
Dedikodu Tekniği	365	159	43.6	75	20.5	79	21.6	36	9.9	16	4.4
Tereyağı Ekmek Tekniği	362	171	47.2	64	17.7	78	21.5	36	9.9	13	3.6
Top Taşıma	365	138	37.8	76	20.8	82	22.5	50	13.7	19	5.2
Çember Tekniği	366	138	37.7	71	19.4	87	23.8	46	12.6	24	6.6
Köşelenme	367	170	46.3	91	24.8	63	17.2	33	9.0	10	2.7

Devamı arka sayfadadır.

Hikaye Yazma	372	37	9.9	79	21.2	116	31.2	94	25.3	46	12.4
Burada Herkes Öğretmen	368	94	25.5	89	24.2	108	29.3	61	16.6	16	4.3
Telgraf Mektup	366	134	36.6	84	23.0	90	24.6	49	13.4	9	2.5
Merdiven	367	160	43.6	77	21.0	75	20.4	42	11.4	13	3.5
Buz Kıran	365	190	52.1	67	18.4	54	14.8	41	11.2	13	3.6
Günlük Tutma	368	80	21.7	95	25.8	96	26.1	70	19.0	27	7.3
Not Tuturma	367	34	9.3	49	13.4	127	34.6	111	30.2	46	12.5
Hikaye Haritası	371	43	11.6	63	17.0	116	31.3	109	29.4	40	10.8
Poster Hazırlama	368	43	11.7	68	18.5	135	36.7	94	25.5	28	7.6
Afiş Hazırlama	368	40	10.9	78	21.2	129	35.1	91	24.7	30	8.2
Sergi	369	71	19.2	102	27.6	119	32.3	58	15.7	19	5.1
Altı Ayakkabı	367	150	40.9	77	21.0	82	22.3	45	12.3	13	3.5
V Diyağramı (Venn)	367	164	44.7	74	20.2	77	21.0	43	11.7	9	2.5
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	370	136	36.8	87	23.5	82	22.2	52	14.1	13	3.5
Yapılandırılmış Grid	369	139	37.7	96	26.0	76	20.6	42	11.4	16	4.3
Tahmin Gözlem Açıklama	370	81	21.9	87	23.5	107	28.9	66	17.8	29	7.8
Kelime İlişkilendirme	365	56	15.3	67	18.4	114	31.2	92	25.2	36	9.9
Kavramsal Değişim Metinleri	370	101	27.3	86	23.2	100	27.0	55	14.9	28	7.6
Çürütme Metinleri	368	134	36.4	86	23.4	80	21.7	51	13.9	17	4.6
Ev Ödevi	367	18	4.9	36	9.8	66	18.0	133	36.2	114	31.1
Öğrenme Galerisi	367	121	33.0	76	20.7	84	22.9	65	17.7	21	5.7
Düşün Eşleş Paylaş	370	99	26.8	90	24.3	98	26.5	64	17.3	19	5.1
Düşün Tartış Paylaş	370	93	25.1	89	24.1	102	27.6	61	16.5	25	6.8
Yaz Eşleş Paylaş	370	109	29.5	79	21.4	103	27.8	60	16.2	19	5.1
Komite Görüşmesi	367	158	43.1	80	21.8	78	21.3	38	10.4	13	3.5
Bilişsel Çıraklık	367	171	46.6	66	18.0	76	20.7	43	11.7	11	3.0
Argümantasyon	367	183	49.9	54	14.7	78	21.3	44	12.0	8	2.2
Fikir Taraması	367	125	34.1	72	19.6	87	23.7	61	16.6	22	6.0
Komisyon Tekniği	368	169	45.9	73	19.8	72	19.6	42	11.4	12	3.3
Pandomim	367	133	36.2	78	21.3	90	24.5	53	14.4	13	3.5
3E-5E-7E	364	184	50.5	66	18.1	73	20.1	34	9.3	7	1.9
Tutor Öğrenme	364	204	56.0	63	17.3	54	14.8	33	9.1	10	2.7
Dedikodu	367	178	48.5	78	21.3	67	18.3	36	9.8	8	2.2
Soru Turu	368	100	27.2	68	18.5	108	29.3	73	19.8	19	5.2
Kavram Kontrolü	366	125	34.2	78	21.3	93	25.4	52	14.2	18	4.9
Otobüs	361	182	50.4	52	14.4	74	20.5	42	11.6	11	3.0
At Nalı	360	183	50.8	51	14.2	64	17.8	48	13.3	14	3.9
5N1K	370	30	8.1	33	8.9	73	19.7	113	30.5	121	32.7
Sokratik Tartışma	364	152	41.8	58	15.9	89	24.5	46	12.6	19	5.2
Sokrat Semineri	363	176	48.5	68	18.7	71	19.6	38	10.5	10	2.8
Rulman	366	199	54.4	47	12.8	69	18.9	36	9.8	15	4.1
Evrak Sepeti Tekniği	366	183	50.0	56	15.3	71	19.4	41	11.2	15	4.1
Akış Haritası	363	144	39.7	66	18.2	92	25.3	46	12.7	15	4.1
Karşılaştırma Tablosu	369	102	27.6	67	18.2	101	27.4	76	20.6	23	6.2
Zincir Haritaları	367	119	32.4	70	19.1	94	25.6	63	17.2	21	5.7

Devamı arka sayfadadır.

Pazıl (Puzzle)- Yapboz	365	68	18.6	79	21.6	113	31.0	78	21.4	27	7.4
Özetleme	368	44	12.0	43	11.7	118	32.1	114	31.0	49	13.3
Örümcek Haritalar	364	139	38.2	62	17.0	94	25.8	54	14.8	15	4.1
Grup Resmi	368	142	38.6	65	17.7	87	23.6	62	16.8	12	3.3
Donuk İmge	364	167	45.9	60	16.5	80	22.0	47	12.9	10	2.7
Sessiz Sinema	369	74	20.1	90	24.4	110	29.8	73	19.8	22	6.0
Sessiz Canlandırma	370	82	22.2	81	21.9	114	30.8	70	18.9	23	6.2
Slogan Oluşturma	367	68	18.5	74	20.2	125	34.1	75	20.4	25	6.8
Reklam Hazırlama	369	79	21.4	83	22.5	109	29.5	74	20.1	24	6.5
Resim Yapma	369	29	7.9	48	13.0	101	27.4	106	28.7	85	23.0
Resim / Fotoğraf Yorumlama	369	23	6.2	37	10.0	87	23.6	115	31.2	107	29.0
Öğretmenin Role Girmesi	368	51	13.9	51	13.9	91	24.7	107	29.1	68	18.5
Hazineyi Bul	365	135	37.0	64	17.5	86	23.6	63	17.3	17	4.7
Son Söz	367	150	40.9	55	15.0	89	24.3	55	15.0	18	4.9
Renk Kartları	369	123	33.3	71	19.2	98	26.6	55	14.9	22	6.0
Rüya Tekniği / Rüya Kaydı	365	179	49.0	74	20.3	63	17.3	38	10.4	11	3.0
Yaratıcı Yazma	369	73	19.8	83	22.5	105	28.5	76	20.6	32	8.7
Zihinde Canlandırma	371	31	8.4	62	16.7	109	29.4	111	29.9	58	15.6
Yanlış Bulma	370	34	9.2	45	12.2	110	29.7	118	31.9	63	17.0
Bulmaca	371	21	5.7	39	10.5	101	27.2	123	33.2	87	23.5
Alan Gezileri	366	95	26.0	84	23.0	107	29.2	57	15.6	23	6.3
Şarkı Yapma	367	66	18.0	86	23.4	111	30.2	75	20.4	29	7.9
Mektup Yazma	370	52	14.1	81	21.9	119	32.2	84	22.7	34	9.2
Soru Bankası	370	43	11.6	62	16.8	110	29.7	96	25.9	59	15.9
Birine Öğret / Akran Eğitimi	368	68	18.5	75	20.4	101	27.4	76	20.7	48	13.0
Haber Toplama	370	83	22.4	82	22.2	104	28.1	75	20.3	26	7.0
Bilgi Yarışması	367	63	17.2	60	16.3	125	34.1	85	23.2	34	9.3
Bilgi Kartları	370	88	23.8	65	17.6	111	30.0	79	21.4	27	7.3
Nesi Var	368	72	19.6	59	16.0	108	29.3	90	24.5	39	10.6
Ben Neyim	371	97	26.2	63	17.0	93	25.1	89	24.0	29	7.8
Ayna Çalışmaları	371	124	33.4	67	18.1	87	23.5	66	17.8	27	7.3
Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?	370	69	18.6	48	13.0	101	27.3	96	25.9	56	15.1
Konuşma Biletleri	366	143	39.1	53	14.5	98	26.8	55	15.0	17	4.6
Kum Saati	364	151	41.5	67	18.4	94	25.8	36	9.9	16	4.4
Güç Alanı Analizi	366	170	46.4	60	16.4	88	24.0	34	9.3	14	3.8
Sendika	365	188	51.5	59	16.2	73	20.0	30	8.2	15	4.1
Soru Ağı	365	134	36.7	69	18.9	87	23.8	51	14.0	24	6.6
Pazaryeri Tekniği	367	175	47.7	62	16.9	71	19.3	46	12.5	13	3.5
Mahkeme Tekniği	365	175	47.9	64	17.5	74	20.3	42	11.5	10	2.7
Bilgi Kesekağıdı Tekniği	366	178	48.6	69	18.9	65	17.8	44	12.0	10	2.7
Güdümlü Tartışma	367	148	40.3	75	20.4	78	21.3	55	15.0	11	3.0
Münazara	368	108	29.3	78	21.2	107	29.1	54	14.7	21	5.7
Zıt Panel (Kollegyum)	365	150	41.1	73	20.0	80	21.9	49	13.4	13	3.6
Büyük Grup Tartışması	367	129	35.1	73	19.9	89	24.3	50	13.6	26	7.1
Vızıltı Grupları	369	129	35.0	79	21.4	86	23.3	56	15.2	19	5.1

Tablo 10’da katılımcıların 130 öğretim tekniğinin kullanım durumlarına ilişkin görüşleri sunulmuştur. Veriler incelendiğinde 5N1K tekniğini (% 32.7) “her zaman”, ev ödevleri (% 36.2), eğitsel oyun (% 33.4), bulmaca (% 33.2), yanlış bulma (% 31.9), resim/fotoğraf yorumlama (% 31.2), doğru mu yanlış mı (% 31.1), beyin fırtınası (% 30.9), zihinde canlandırma (% 29.9), öğretmenin role girmesi (% 29.1) ve resim yapma (% 28.7) tekniğini “genellikle” kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Poster hazırlama (% 36.7), listeleme (% 36.4), afiş hazırlama (% 35.1), not tutturma (% 34.6), balık kılıcı (% 34.3), slogan oluşturma (% 34.1), bilgi yarışması (% 34.1), şiir yazdırma (% 33.6), gösteri (% 32.6), deney (% 32.5), sergi (% 32.3), mektup yazma (% 32.2), özetleme (% 32.1), benzetim (simülasyon) (% 31.4), hikaye haritası (% 31.3), kelime ilişkilendirme (% 31.2), görüşme (% 31.2), kavram haritası (% 31.1), pazıl (puzzle)-yapboz (% 31.0), gezi-gözlem (% 31.0), sessiz canlandırma (% 30.8), konuşma halkası (% 30.4), şarkı yapma (% 30.2), kavram karikatürleri (% 30.2), bilgi kartları (% 30.0), görüş geliştirme (% 29.9), sessiz sinema (% 29.8), akran öğretimi (% 29.8), soru bankası (% 29.7), altı şapkalı düşünme (% 29.6), reklam hazırlama (% 29.5), tombala (% 29.5), nesi var (% 29.3), benzetişim (analoji) (% 29.3), soru turu (% 29.3), burada herkes öğretmen (% 29.3), bunu kim yapar (% 29.2), alan gezileri (% 29.2), tahmin gözlem açıklama (% 28.9), yaratıcı yazma (% 28.5), haber toplama (% 28.1), beyin eseri/ürünü (% 27.8), düşün tartış paylaş (% 27.6), birine öğret/akran eğitimi (% 27.4) ve günlük tutma (% 26.1) tekniğini “ara sıra” kullandıkları yönünde ulaşılan bir diğer bulgudur. Ayrıca katılımcıların istasyon tekniğini (% 28.8) “çok az” kullandıkları, tutor öğrenme (% 56.0), rulman (% 54.4), buz kıran (% 52.1), sendika (% 51.5), at nalı (% 50.8), 3E-5E-7E (% 50.5), otobüs (% 50.4), evrak sepeti (% 50.0), argümantasyon (% 49.9), rüya kaydı (% 49.0), bilgi kese kağıdı (% 48.6), sokrat semineri (% 48.5), dedikodu (% 48.5), mahkeme (% 47.9), pazar yeri (% 47.7), tereyağ ekmek (% 47.2), flaş (% 47.1), bilişsel çıraklık (% 46.6), güç alanı analizi (% 46.4), köşelenme (% 46.3), komisyon (% 45.9), donuk imge (% 45.9), v diyagramı (venn)(% 44.7), sandviç (% 44.6), merdiven (% 43.6), komite görüşmesi (% 43.1), sokratik tartışma (% 41.8), kum saati (% 41.5), philips 66 (% 41.5), zıt panel (% 41.1), altı ayakkabı (% 40.9), son söz (% 40.9), güdümlü tartışma (% 40.3), akış haritası (% 39.7), workshop (çalıştay) (% 39.6), konuşma biletleri (% 39.1), grup resmi (% 38.6), örümcek haritalar (% 38.2), top taşıma (% 37.8), çember (% 37.7), yapılandırılmış grid (% 37.7), tanılayıcı dallanmış ağaç (% 36.8), hazineyi bul (% 37.0), soru ağı (% 36.7), telgraf mektup (% 36.6), çürütme metinleri (% 36.4), akvaryum (% 36.2), pandomim (% 36.2), büyük grup

tartışması (% 35.1), vızıltı grupları (% 35.0), kavram kontrolü (% 34.2), fikir taraması (% 34.1), ayna çalışmaları (% 33.4), renk kartları (% 33.3), öğrenme galerisi (% 33.0), zincir haritaları (% 32.4), elma desem git armut desem kal (% 31.9), yaz eşleş paylaş (% 29.5), münazara (% 29.3), kim olduğunu bul (% 28.5), kartopu (% 28.0), hızlı tur (% 28.0), karşılaştırma tablosu (% 27.6), kavramsal değişim metinleri (% 27.3), düşün eşleş paylaş (% 26.8), ben neyim (% 26.2) ve arkası yarın (% 25.9) tekniklerini “hiç” kullanmadıkları tespit edilen bir diğer bulgudur.

2. a) Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim materyallerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri nelerdir? alt problemine ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öğretim materyallerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Katılımcıların HBD Öğretim Materyallerini Tercih Etmelerine İlişkin Görüşleri

Öğretim Materyallerine İlişkin Görüşler	N	Tamamen Katılıyorum		Orta Derecede Katılıyorum				Hiç Katılmıyorum			
		f	%	f	%	f	%	f	%		
Madde 1	373	193	51.7	120	32.2	25	6.7	20	5.4	15	4.0
Madde 2	373	177	47.5	136	36.5	25	6.7	21	5.6	14	3.8
Madde 3	373	163	43.7	137	36.7	37	9.9	26	7.0	10	2.7
Madde 4	373	148	39.7	146	39.1	38	10.2	29	7.8	12	3.2
Madde 5	373	139	37.3	140	37.5	51	13.7	26	7.0	17	4.6
Madde 6	373	144	38.6	150	40.2	43	11.5	23	6.2	13	3.5
Madde 7	372	111	29.8	127	34.1	70	18.8	48	12.9	16	4.3
Madde 8	371	69	18.6	118	31.8	118	31.8	53	14.3	13	3.5
Madde 9	371	87	23.5	129	34.8	104	28.0	36	9.7	15	4.0
Madde 10	370	79	21.4	144	38.9	88	23.8	41	11.1	18	4.9
Madde 11	373	66	17.7	100	26.8	84	22.5	58	15.5	65	17.4
Madde 12	372	29	7.8	43	11.6	50	13.4	78	21.0	172	46.2
Madde 13	372	26	7.0	45	12.1	58	15.6	86	23.1	157	42.2
Madde 14	373	27	7.2	36	9.7	34	9.1	68	18.2	208	55.8
Madde 15	371	39	10.5	52	14.0	69	18.6	75	20.2	136	36.7
Madde 16	372	104	28.0	108	29.0	96	25.8	45	12.1	19	5.1
Madde 17	370	117	31.6	134	36.2	69	18.6	37	10.0	13	3.5
Madde 18	373	100	26.8	119	31.9	92	24.7	48	12.9	14	3.8
Madde 19	372	219	58.9	85	22.8	37	9.9	22	5.9	9	2.4
Madde 20	373	158	42.4	123	33.0	54	14.5	28	7.5	10	2.7

Devamı arka sayfadadır.

Madde 21	372	236	63.4	84	22.6	27	7.3	19	5.1	6	1.6
Madde 22	373	242	64.9	77	20.6	25	6.7	21	5.6	8	2.1
Madde 23	373	244	65.4	77	20.6	26	7.0	17	4.6	9	2.4
Madde 24	373	224	60.1	86	23.1	31	8.3	21	5.6	11	2.9
Madde 25	373	221	59.2	87	23.3	33	8.8	17	4.6	15	4.0
Madde 26	372	226	60.8	93	25.0	26	7.0	13	3.5	14	3.8
Madde 27	373	234	62.7	80	21.5	35	9.4	12	3.2	12	3.2
Madde 28	372	244	65.6	72	19.4	29	7.8	17	4.6	10	2.7
Madde 29	372	238	64.0	77	20.7	31	8.3	19	5.1	7	1.9
Madde 30	372	231	62.1	82	22.0	26	7.0	22	5.9	11	3.0
Madde 31	371	252	67.9	68	18.3	23	6.2	18	4.9	10	2.7
Madde 32	372	246	66.1	74	19.9	23	6.2	16	4.3	13	3.5
Madde 33	373	258	69.2	81	21.7	16	4.3	6	1.6	12	3.2
Madde 34	372	251	67.5	84	22.6	15	4.0	12	3.2	10	2.7
Madde 35	373	239	64.1	93	24.9	19	5.1	12	3.2	10	2.7
Madde 36	371	214	57.7	102	27.5	28	7.5	13	3.5	14	3.8
Madde 37	371	58	15.6	39	10.5	45	12.1	67	18.1	162	43.7
Madde 38	372	226	60.8	94	25.3	27	7.3	13	3.5	12	3.2
Madde 39	371	162	43.7	112	30.2	47	12.7	38	10.2	12	3.2
Madde 40	373	88	23.6	91	24.4	120	32.2	57	15.3	17	4.6
Madde 41	373	147	39.4	148	39.7	47	12.6	22	5.9	9	2.4
Madde 42	372	221	59.4	104	28.0	22	5.9	17	4.6	8	2.2
Madde 43	373	225	60.3	100	26.8	25	6.7	12	3.2	11	2.9
Madde 44	373	244	65.4	80	21.4	26	7.0	14	3.8	9	2.4
Madde 45	372	236	63.4	85	22.8	31	8.3	9	2.4	11	3.0
Madde 46	373	145	38.9	108	29.0	75	20.1	37	9.9	8	2.1
Madde 47	371	170	45.8	125	33.7	49	13.2	18	4.9	9	2.4
Madde 48	373	172	46.1	129	34.6	42	11.3	23	6.2	7	1.9
Madde 49	370	70	18.9	84	22.7	89	24.1	73	19.7	54	14.6
Madde 50	373	54	14.5	50	13.4	78	20.9	78	20.9	113	30.3
Madde 51	371	36	9.7	31	8.4	40	10.8	83	22.4	181	48.8
Madde 52	369	85	23.0	58	15.7	101	27.4	63	17.1	62	16.8
Madde 53	371	33	8.9	33	8.9	56	15.1	73	19.7	176	47.4
Madde 54	373	28	7.5	26	7.0	31	8.3	41	11.0	247	66.2
Madde 55	372	25	6.7	31	8.3	33	8.9	69	18.5	214	57.6
Madde 56	371	24	6.5	33	8.9	26	7.0	64	17.3	224	60.4
Madde 57	372	65	17.5	43	11.6	33	8.9	65	17.5	166	44.6
Madde 58	373	35	9.4	35	9.4	63	16.9	73	19.6	167	44.8
Madde 59	373	20	5.4	27	7.2	33	8.8	67	18.0	226	60.6
Madde 60	373	30	8.0	41	11.0	57	15.3	82	22.0	163	43.7
Madde 61	373	32	8.6	24	6.4	27	7.2	49	13.1	241	64.6

Tablo 11’de katılımcıların HBD öğretim materyallerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri sunulmuştur. Katılımcıların madde 33. HBD öğretim materyali kullanmak öğretimi kolaylaştırdığı (% 69.2), madde 31. HBD farklı materyal kullanmanın

öğrencinin dikkatini çektiği (% 67.9), madde 34. HBD öğretim materyali kullanmak öğrenimi kolaylaştırdığı (% 67.5),madde 32. HBD soyut konuların somutlaştırılmasında materyal kullanımı gerektiği (% 66.1), madde 28. HBD öğretim materyali kullanmak öğretimin kalitesini arttırdığı (% 65.6), madde 44. HBD öğretim materyali kullanmak öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği (% 65.4), madde 23. HBD öğretim materyalinin kullanışlı olması gerektiği (% 65.4), madde 22. HBD öğretim materyali dikkat çekici olması gerektiği (% 64.9), madde 35. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin derse katılımını arttırdığı (% 64.1), madde 29. HBD öğretim materyali kullanmak öğrenci motivasyonunu arttırdığı (% 64.0), madde 45. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin hatırlamasını kolaylaştırdığı (% 63.4), madde 21. HBD öğretim materyali ilgi çekici olması gerektiği (% 63.4), madde 27. HBD öğretim materyali kullanmak dersi eğlenceli hale getirdiği (% 62.7), madde 30. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesini sağladığı (% 62.1), madde 38. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin dersi daha kolay anlamasını sağladığı (% 60.8), madde 26. HBD öğretim materyali kullanmak öğrenmeyi kalıcı hale getirdiği (% 60.8), madde 43. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin yaparak-yaşayarak öğrenmesini sağladığı (% 60.3), madde 24. HBD öğretim materyali dayanıklı olması gerektiği (% 60.1), madde 42. HBD öğretim materyali kullanmak dersi zevkli hale getirdiği (% 59.4), madde 25. HBD öğretim materyali tekrar kullanabilecek nitelikte olması gerektiği (% 59.2), madde 19. HBD öğretim materyalleri kullanmak önemli olduğu (% 58.9), madde 36. HBD öğretim materyali kullanmak öğretmenin işini kolaylaştırdığı (% 57.7), madde 1. HBD dersin kazanımlarına uygun öğretim materyali seçtiği (% 51.7), madde 2. HBD dersin içeriğine uygun öğretim materyalini seçtiği (% 47.5), madde 48. HBD öğretim materyali kullanmak derste benim daha iyi organize olmamı sağladığı (% 46.1), madde 47. HBD öğretim materyali kullanmak öğretim programlarının gerçekleşmesine yardımcı olduğu (% 45.8), madde 39. HBD öğretim materyali kullanmak zamandan tasarruf sağladığı (% 43.7), madde 3. HBD öğrencinin bilişsel düzeyine uygun öğretim materyalini seçtiği (% 43.7), madde 20. HBD öğretim materyali kullanmak dersin temeli olduğu (% 42.4), madde 4. HBD öğrencinin duyuşsal düzeyine uygun öğretim materyalini seçtiği (% 39.7) ve madde 46. HBD kullanılacak öğretim materyali geliştirmekten hoşlandığı (% 38.9) ifadelerinde “tamamen katılıyorum” bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmadaki katılımcılar madde 6. HBD öğretim ortamına uygun öğretim materyalini seçtiği (% 40.2), madde 41. HBD öğretim materyallerinin dersin içeriğine uygun olup olmadığını değerlendirdiği (% 39.7), madde 10. HBD bir ders saati içerisinde birden çok öğretim materyali kullandığı (% 38.9), madde 5. HBD öğrencinin devinışsel düzeyine uygun öğretim materyalini seçtiği (% 37.5), madde 17. HBD öğretim materyali kullanmak için farklı kaynaklardan yararlandığı (% 36.2), madde 9. HBD öğretim materyali kullanmak için plan yaptığı (% 34.8), madde 7. HBD tüm öğretim materyallerini rahatlıkla kullandığı (% 34.1), madde 18. HBD kullanılacak öğretim materyalleri konusunda diğer öğretmenlerden yardım aldığı (% 31.9), madde 8. HBD kullanılacak uygun materyali seçtiği (% 31.8), .madde 16. HBD uygun öğretim materyalleri konusunda yeni gelişmeleri takip ettiği (% 29.0) ve madde 11. HBD tüm konularda öğretim materyali kullanabileceğini düşündüğü (% 26.8) ifadelerinde “katılıyorum” yönünde daha fazla yığılma görülmüştür. Tespit edilen bir başka bulguda katılımcılar madde 40. HBD öğrencilerle birlikte öğretim materyali tasarladığı (% 32.2), madde 8. HBD kullanılacak uygun materyaller tasarladığı (% 31.8), madde 52. HBD öğretim materyali kullanmak için bir ders saati yeterli olmadığı (% 27.4) ve madde 49. HBD sınıfın fiziki durumu öğretim materyali kullanımını zorlaştırdığı (% 24.1) ifadelerinde “orta derecede katılıyorum” yönünde yığılma olduğudur. Ayrıca katılımcılar madde 54. HBD öğretim materyali kullanarak ders işlemek beni rahatsız ettiği (% 66.2), madde 61. HBD öğretim materyali kullanmayı sevmediği (% 64.6), madde 59. HBD öğretim materyali hazırlamak zaman kaybı (israfı) olduğu (% 60.6), madde 56. HBD öğretim materyali kullanmak öğretmen-öğrenci etkileşimini azalttığı (% 60.4), madde 55. HBD öğretim materyali kullanmak öğrenci-öğrenci etkileşimini azalttığı (% 57.6), madde 14. HBD öğretim materyali kullanarak konuyu günlük yaşamla ilişkilendiremeyeceği (% 55.8), madde 51. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin derse odaklanmasını zorlaştırdığı (% 48.8), madde 53. HBD öğretim materyali kullanmak sınıf içi otoriteyi zayıflattığı (% 47.4), madde 12. HBD öğretim materyali kullanmak için gereken yeterliliğe sahip olmadığı (% 46.2), madde 58. HBD öğretim materyali kullanmak bireysel farklılıklara hitap etmediği (% 44.8), madde 57. HBD öğretim materyali kullanmadan dersi öğretmek daha kolay olduğu (% 44.6), madde 60. HBD işlenişinde öğretim materyali kullanmak çok zaman aldığı (% 43.7), madde 37. HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin yaratıcılığını sınırlandırdığı (% 43.7), madde 13. HBD için öğretim materyali tasarlayamadığı (% 42.2), madde 15. HBD kalabalık sınıflarda öğretim materyali kullanımında zorlandığı (% 36.7) ve madde

50. HBD öğretim materyali sık sık kullanmak öğrencinin sıkılmasına neden olduğu (% 30.3) ifadelerinde “hiç katılmadıkları” tespit edilen bir diğer bulgudur.

Tablo 11’de katılımcıların HBD kullandıkları öğretim materyallerine ilişkin yeterlilik ve görüşlere yönelik ifadeler bir bütün olarak incelendiğinde en sık olarak madde 33. HBD öğretim materyali kullanmak öğretimi kolaylaştırdığı (% 69.2), madde 31. HBD farklı materyal kullanmanın öğrencinin dikkatini çektiği (% 67.9) ve madde 34. HBD öğretim materyali kullanmak öğrenimi kolaylaştırdığı (% 67.5) ifadelerinde “tamamen katılıyorum” ve madde 54. HBD öğretim materyali kullanarak ders işlemek beni rahatsız ettiği (% 66.2), madde 61. HBD öğretim materyali kullanmayı sevmediği (% 64.6) ve madde 59. HBD öğretim materyali hazırlamak zaman kaybı (israfı) olduğu (% 60.6) ifadelerinde “hiç katılmıyorum” tercihi öne çıkmıştır.

2. b) Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri nelerdir? alt problemine ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Katılımcıların HBD Öğretim Strateji, Yöntem ve Tekniklerini Tercih Etmelerine İlişkin Görüşleri

Öğretim Strateji, Yöntem ve Tekniğe İlişkin Görüşler	Tamamen Katılıyorum			Katılıyorum		Orta Derecede Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum	
	N	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Madde 1	370	169	45.7	139	37.6	36	9.7	17	4.6	9	2.4
Madde 2	370	162	43.8	149	40.3	35	9.5	16	4.3	8	2.2
Madde 3	370	164	44.3	142	38.4	38	10.3	19	5.1	7	1.9
Madde 4	370	126	34.1	153	41.4	56	15.1	28	7.6	7	1.9
Madde 5	370	119	32.2	162	43.8	52	14.1	28	7.6	9	2.4
Madde 6	368	121	32.9	157	42.7	52	14.1	29	7.9	9	2.4
Madde 7	369	119	32.2	163	44.2	57	15.4	22	6.0	8	2.2
Madde 8	369	118	32.0	162	43.9	58	15.7	21	5.7	10	2.7
Madde 9	369	116	31.4	163	44.2	61	16.5	22	6.0	7	1.9
Madde 10	368	115	31.3	147	39.9	57	15.5	36	9.8	13	3.5
Madde 11	367	49	13.4	71	19.3	51	13.9	85	23.2	111	30.2
Madde 12	368	78	21.2	140	38.0	87	23.6	48	13.0	15	4.1
Madde 13	369	103	27.9	158	42.8	56	15.2	36	9.8	16	4.3
Madde 14	369	93	25.2	151	40.9	62	16.8	49	13.3	14	3.8

Devamı arka sayfadadır.

Madde 15	369	193	52.3	115	31.2	28	7.6	17	4.6	16	4.3
Madde 16	369	165	44.7	129	35.0	36	9.8	24	6.5	15	4.1
Madde 17	366	180	49.2	119	32.5	31	8.5	18	4.9	18	4.9
Madde 18	367	179	48.8	123	33.5	32	8.7	22	6.0	11	3.0
Madde 19	369	179	48.5	120	32.5	34	9.2	22	6.0	14	3.8
Madde 20	367	167	45.5	130	35.4	34	9.3	24	6.5	12	3.3
Madde 21	367	159	43.3	137	37.3	36	9.8	26	7.1	9	2.5
Madde 22	367	180	49.0	125	34.1	35	9.5	18	4.9	9	2.5
Madde 23	369	178	48.2	134	36.3	31	8.4	16	4.3	10	2.7
Madde 24	369	191	51.8	121	32.8	30	8.1	18	4.9	9	2.4
Madde 25	369	178	48.2	125	33.9	39	10.6	18	4.9	9	2.4
Madde 26	368	176	47.8	129	35.1	33	9.0	21	5.7	9	2.4
Madde 27	368	189	51.4	115	31.3	28	7.6	20	5.4	16	4.3
Madde 28	369	196	53.1	116	31.4	26	7.0	19	5.1	12	3.3
Madde 29	369	193	52.3	114	30.9	30	8.1	20	5.4	12	3.3
Madde 30	368	226	61.4	106	28.8	16	4.3	12	3.3	8	2.2
Madde 31	369	221	59.9	107	29.0	24	6.5	9	2.4	8	2.2
Madde 32	369	216	58.5	108	29.3	22	6.0	13	3.5	10	2.7
Madde 33	369	215	58.3	105	28.5	24	6.5	15	4.1	10	2.7
Madde 34	369	209	56.6	110	29.8	27	7.3	15	4.1	8	2.2
Madde 35	369	192	52.0	120	32.5	29	7.9	18	4.9	10	2.7
Madde 36	368	189	51.4	119	32.3	35	9.5	16	4.3	9	2.4
Madde 37	369	205	55.6	112	30.4	24	6.5	18	4.9	10	2.7
Madde 38	369	203	55.0	118	32.0	23	6.2	15	4.1	10	2.7
Madde 39	369	206	55.8	114	30.9	25	6.8	14	3.8	10	2.7
Madde 40	368	215	58.4	108	29.3	24	6.5	11	3.0	10	2.7
Madde 41	367	165	45.0	129	35.1	44	12.0	17	4.6	12	3.3
Madde 42	369	182	49.3	116	31.4	42	11.4	22	6.0	7	1.9
Madde 43	368	185	50.3	126	34.2	30	8.2	18	4.9	9	2.4
Madde 44	368	169	45.9	114	31.0	54	14.7	15	4.1	16	4.3
Madde 45	368	49	13.3	39	10.6	23	6.3	52	14.1	205	55.7
Madde 46	364	59	16.2	55	15.1	33	9.1	60	16.5	157	43.1
Madde 47	364	52	14.3	55	15.1	42	11.5	54	14.8	161	44.2
Madde 48	366	69	18.9	76	20.8	66	18.0	65	17.8	90	24.6
Madde 49	368	102	27.7	61	16.6	75	20.4	52	14.1	78	21.2
Madde 50	369	89	24.1	71	19.2	43	11.7	52	14.1	114	30.9
Madde 51	369	85	23.0	63	17.1	38	10.3	44	11.9	139	37.7
Madde 52	368	52	14.1	30	8.2	22	6.0	50	13.6	214	58.2

Tablo 12’de katılımcıların HBD öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini tercih etmelerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, madde 30. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse ilgisini çektiği (% 61.4), madde 31. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan motivasyonunu arttırdığı (% 59.9), madde 32. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretimi

kolaylaştırdığı (% 58.5), madde 40. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak dersi eğlenceli hale getirdiği (% 58.4), madde 33. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenimi kolaylaştırdığı (% 58.3), madde 34. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan katılımını arttırdığı (% 56.6), madde 39. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenimin kalitesini arttırdığı (% 55.8), madde 37. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak dersin verimliliğini arttırdığı (% 55.6), madde 38. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretimin kalitesini arttırdığı (% 55.0), madde 28. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan dikkatini arttırdığı (% 53.1), madde 29. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesini sağladığı (% 52.3), madde 15. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmanın önemli olduğu (% 52.3), madde 35. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında çok yönlü iletişimi sağladığı (% 52.0), madde 24. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin anlama becerisini geliştirdiği (% 51.8), madde 36. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin problem çözme becerisini arttırdığı (% 51.4), madde 27. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak dersin kalıcılığı için son derece önemli olduğu (% 51.4), madde 43. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenciyi düşünmeye yönlendirdiği (% 50.3), madde 42. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenciyi derste pasif olmaktan kurtardığı (% 49.3), madde 17. HBD dersin içeriği strateji, yöntem ve teknik seçimini etkilediği (% 49.2), madde 22. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse odaklanmasını sağladığı (% 49.0), madde 18. HBD öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi strateji, yöntem ve teknik seçimini etkilediği (% 48.8), madde 19. HBD öğretmenin yeterlilik düzeyi strateji, yöntem ve teknik seçimini etkilediği (% 48.5), madde 23. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenciyi derse katılımı yönünde cesaretlendirdiği (% 48.2), madde 25. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin anlatma becerisini geliştirdiği (% 48.2), madde 26. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin dinleme becerisini geliştirdiği (% 47.8), madde 44. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenci başarısını doğrudan etkilediği (% 45.9), madde 1. HBD verilecek kazanıma uygun stratejiyi belirlediği (% 45.7), madde 20. HBD öğrenme ortamı strateji, yöntem ve teknik seçimini etkilediği (% 45.5), madde 41. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin sorumluluk duygusunu geliştirdiği (% 45.0), madde 16. HBD uygun strateji, yöntem ve teknik seçimi dersin

temeli olduğu (% 44.7), madde 3. HBD verilecek kazanıma uygun tekniği belirlediği (% 44.3), madde 2. HBD verilecek kazanıma uygun yöntemi belirlediği (% 43.8), madde 21. HBD öğrenci merkezli strateji, yöntem ve teknik kullanmayı tercih ettiği (% 43.3) ve madde 49. HBD sınıfın kalabalık olması çeşitli strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımını zorlaştırdığı (% 27.7) ifadelerinde “tamamen katılıyorum” yönünde görüş bildirdikleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcılar madde 7. HBD öğrencilerin bilişsel düzeyine uygun strateji, yöntem ve tekniği belirlediği (% 44.2), madde 9. HBD öğrencilerin devinişsel düzeyine uygun strateji, yöntem ve tekniği belirlediği (% 44.2), madde 8. HBD öğrencilerin duyuşsal düzeyine uygun strateji, yöntem ve tekniği belirlediği (% 43.9), madde 5. HBD uygun yöntem kullanımında kendini yeterli bulduğu (% 43.8), madde 13. HBD kullanılabilir uygun strateji, yöntem ve teknik için farklı kaynaklardan yararlandığı (% 42.8), madde 6. HBD uygun teknik kullanımında kendini yeterli bulduğu (% 42.7), madde 4. HBD uygun strateji kullanımında kendini yeterli bulduğu (% 41.4), madde 14. HBD kullanılabilir uygun strateji, yöntem ve teknik konusunda diğer öğretmenlerden yardım aldığı (% 40.9), madde 10. HBD bir ders saati içerisinde birden çok strateji, yöntem ve teknik kullandığı (% 39.9) ve madde 12. HBD kullanılabilir farklı strateji, yöntem ve teknik seçimi konusunda yeni gelişmeleri takip ettiği (% 38.0) ifadelerinde “katılıyorum” yönünde daha fazla yığılma göstermiştir. Tespit edilen bir başka bulguda araştırmadaki katılımcılar sırasıyla madde 52. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmayı sevmediği (% 58.2), madde 45. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak zaman kaybı olduğu (% 55.7), madde 47. HBD devamlı aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretmen-öğrenci iletişimini azalttığı (% 44.2), madde 46. HBD devamlı aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenci-öğrenci iletişimini azalttığı (% 43.1), madde 51. HBD sürekli aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan ilgisini azalttığı (% 37.7), madde 50. HBD devamlı aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak bireysel farklılıklara hitap etmediği (% 30.9), madde 11. HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmakta yeterli olamayacağını düşündüğü (% 30.2) ve madde 48. HBD birden fazla strateji, yöntem ve teknik kullanmak için bir ders saati yeterli olmayacağı (% 24.6) ifadelerinde “hiç katılmıyorum” yönünde daha fazla yığılma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3. “Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, okutulan sınıf, sınıf mevcudu, öğretmenlik yaptığı yer (il, ilçe ve köy) ve hizmet yılı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır? ” şeklindeki alt probleme ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları Tablo 13’te yer almaktadır

Tablo 13. Katılımcıların HBD Öğretim Materyallerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Açısından Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Sd	t	p
Öğretim Materyallerini Kullanmaya İlişkin Görüşler	Kadın	213	150.2958	369	2.13	0.34
	Erkek	158	143.8924			

Tablo 13 incelendiğinde katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermemektedir, $t(369) = 2.13, p > 0,05$.

Katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumuna göre farklılık gösterme durumlarını belirlemek üzere ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14. Katılımcıların Öğretim Materyallerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Yaş, Okutulan Sınıf, Öğretmenlik Yapılan Yer ve Eğitim Durumu Açısından Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Öğretim Materyallerini Kullanmaya İlişkin Görüşler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	Gruplararası	1527.41	3	509.14	0.61	0.61
	Gruplariçi	304415.59	367	829.47		
	Toplam	305943.00	370			
Okutulan Sınıf	Gruplararası	3268.49	3	1089.50	1.32	0.27
	Gruplariçi	302674.51	367	824.73		
	Toplam	305943	370			

Devamı arka sayfadadır.

Öğretmenlik yapılan yer	Gruplararası	467.70	3	155.90	0.19	0.90
	Gruplariçi	305417.86	366	834.48		
	Toplam	305885.56	369			
Eğitim Durumu	Gruplararası	1982.93	5	396.59	0.48	0.79
	Gruplariçi	303960.07	365	832.77		
	Toplam	305943.00	370			

Tablo 14’te yer alan varyans analizi sonuçlarına göre katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim materyallerinin kullanmaya ilişkin görüşlerinin ise yaşa [F(3.367) = 0.61, $p > 0.05$], okutulan sınıfa [F(3.367) = 1.32, $p > 0.05$], öğretmenlik yapılan yere [F(3.366) = 0.19, $p > 0.05$] ve eğitim durumuna [F(5.365) = 0.48, $p > 0.05$] göre manidar bir farklılık göstermemektedir.

Katılımcıların HBD öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılları ($r = -0,042$, $p > 0,05$) ve sınıf mevcutları ($r = -0,028$, $p > 0,05$) arasında negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki bulunmuştur. Çalışmada mesleki kıdem yılı ile sınıf mevcudu sürekli değişkenler olarak yer almaktadır. Bu sebeple kategorik değişkenler olmadığından öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılı ve sınıf mevcudu arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Ayrıca 3 yada daha çok değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde korelasyon matrisi oluşturulabilir. Bu sebeple sadece iki değişken arasındaki korelasyon için tablo oluşturulamadığından bu yönde bir tablo yapılmamıştır.

4. “Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, mezun olunan bölüm, okutulan sınıf, sınıf mevcudu, öğretmenlik yaptığı yer (il, ilçe ve köy) ve hizmet yılı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindeki alt probleme ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öğretim strateji, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyete farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t-Testi sonuçlarına Tablo 15’te yer verilmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların HBD Öğretim Stratejisi, Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Açısından Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Sd	t	p
Öğretim Str., Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya İlişkin Görüşler	Erkek	211	108.0521	367	-0.57	0.57
	Kadın	158	110.0253			

Tablo 15 incelendiğinde katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermemektedir, $t(367) = -0,57$ $p > 0,05$.

Katılımcıların HBD öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin yaşa, okutulan sınıfa, öğretmenlik yapılan yere ve eğitim durumuna göre farklılık gösterme durumlarını belirlemek üzere ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları ise Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16. Katılımcıların Öğretim Stratejisi, Öğretim Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya İlişkin Görüşlerinin Yaş, Okutulan Sınıf, Öğretmenlik Yapılan Yer ve Eğitim Durumu Açısından Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Öğretim Stratejisi, Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaya İlişkin Görüşler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Yaş	Gruplararası	4327.90	3	1442.63	1.32	0.27
	Gruplariçi	399346.19	365	1094.10		
	Toplam	403674.09	368			
Okutulan Sınıf	Gruplararası	916.11	3	305.37	0.28	0.84
	Gruplariçi	402757.97	365	1103.45		
	Toplam	403674.09	368			
Öğretmenlik yapılan yer	Gruplararası	3879.78	3	1293.26	1.18	0.32
	Gruplariçi	399743.72	364	1098.20		
	Toplam	403623.50	367			
Eğitim Durumu	Gruplararası	2018.72	5	403.74	0.36	0.87
	Gruplariçi	401655.37	363	1106.49		
	Toplam	403674.09	368			

Tablo 16'da yer alan analiz sonuçlarına göre katılımcıların yararlandıkları öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerinin yaşa [$F(3.365) = 1.32$, $p > 0.05$], okutulan sınıfa [$F(3.365) = 0.28$, $p > 0.05$], öğretmenlik yapılan yere [$F(3.364) = 1.18$, $p > 0.05$] ve eğitim durumuna [$F(5.363) = 0.36$, $p > 0.05$] göre manidar bir farklılık göstermemektedir.

Katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılları arasında negatif, düşük ve manidar bir ilişki bulunmuştur, $r = -0,13$, $p < 0,05$. Öğretim stratejisi, öğretim

yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile sınıf mevcutları arasında negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki bulunmuştur, $r = 0,00$, $p > 0,05$. Bu çalışmada da mesleki kıdem yılı ile sınıf mevcudu sürekli değişkenler olarak yer almaktadır. Bu sebeple kategorik değişkenler olmadığından katılımcıların öğretim strateji, yöntem ve teknik kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılı ve sınıf mevcudu arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Ayrıca 3 yada daha çok değişkenler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde korelasyon matrisi oluşturulabilir. Bu sebeple sadece iki değişken arasındaki korelasyon için tablo oluşturulamadığından bu yönde bir tablo yapılmamıştır.

5. a) Sınıf öğretmenlerinin HBD öğretme ve öğrenme sürecinde hangi yöntemleri kullanmaktadır? alt problemine ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öncelikle öğretme ve öğrenme sürecinde tercih ettikleri yöntemlere yönelik analiz sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Katılımcıların HBD Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Tercih Ettikleri Yöntemlere İlişkin Görüşleri

Öğretmen Öğrenme Sürecinde İfadeler		1. Tercih	2. Tercih	3. Tercih	4. Tercih	5. Tercih	6. Tercih	7. Tercih	Toplam
Kendim anlatmayı tercih ediyorum.	f	101	70	61	33	27	22	8	321
	%	31.5	21.8	19.0	10.0	8.4	6.9	2.5	100
Öğrencilere anlattırmayı tercih ediyorum.	f	36	34	55	56	56	62	5	304
	%	11.8	11.2	18.1	18.4	18.4	20.4	1.6	100
Bazen öğrencilere anlattırıyorum.	f	15	31	45	72	80	52	3	298
	%	5.0	10.4	15.1	24.2	26.8	17.4	1.0	100
Öğrencilere not tutturup açıklama yapıyorum.	f	16	32	58	67	43	74	9	299
	%	5.4	10.7	19.4	22.4	14.4	24.7	3.0	100
Sınıf içerisinde bulunan teknolojik araçları kullanarak eğitim yapıyorum.	f	111	56	46	34	46	34	4	331
	%	33.5	16.9	13.9	10.3	13.9	10.3	1.2	100
Ders kitaplarından ve yardımcı kitaplardan faydalanarak eğitim yapıyorum.	f	95	83	38	35	30	36	3	320
	%	29.7	25.9	11.9	10.9	9.4	11.3	0.9	100
Diğer	f	12	2	1	6	10	5	257	293
	%	4.1	0.7	0.3	2.0	3.4	1.7	87.7	100

Tablo 17’de katılımcıların HBD öğretme ve öğrenme sürecinde kullandıkları yöntemlere ilişkin tercihlerine yer verilmiştir. Katılımcıların genel olarak sınıf içinde teknolojik araç gereçler kullanarak eğitim yapmayı (% 33.5), kendisinin dersi anlatmasını (% 31.5) ve ders kitaplarından ve yardımcı kitaplardan faydalanmayı (% 29.7)1. Tercih olduğu, bazen öğrencilere anlattırıyorum (% 26.8) ifadesini5. tercih, öğrencilere not tutturup açıklama yapıyorum (% 24.7) ve öğrencilere anlatmayı tercih ediyorum (% 20.4) ifadesini 6. tercih olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca diğer şekilde anlatmayı (% 87.7) katılımcılar daha ziyade 7. tercihte belirtmiştir.

5. b) Sınıf öğretmenlerinin öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimini etkileyen faktörler nelerdir? alt problemine ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öğretiminde kullanılan öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimini etkileyen faktörlere yönelik analiz sonuçları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Katılımcıların HBD Öğretim Stratejisi, Yöntem ve Tekniği Seçimini Etkileyen Faktörler

Str. Yönt. ve Tek. Seçimini Etkileyen Faktörler		1. Tercih	2. Tercih	3. Tercih	4. Tercih	5. Tercih	6. Tercih	7. Tercih	8. Tercih	9. Tercih	Toplam
Dersin Kazanımları	f	159	89	46	29	14	4	18	5	6	370
	%	43.0	24.1	12.4	7.8	3.8	1.1	4.9	1.4	1.6	100
Kullanım Kolaylığı	f	15	21	57	63	76	55	46	24	9	366
	%	4.1	5.7	15.6	17.2	20.8	15.0	12.6	6.6	2.5	100
Öğrencilerin Hazır Bulunuşluğu	f	127	104	46	34	24	16	6	6	5	368
	%	34.5	28.3	12.5	9.2	6.5	4.3	1.6	1.6	1.4	100
Süre (Zaman)	f	9	20	29	54	69	74	60	37	13	365
	%	2.5	5.5	7.9	14.8	18.9	20.3	16.4	10.1	3.6	100
Öğrenci Sayısı	f	8	27	40	35	43	61	65	52	33	364
	%	2.2	7.4	11.0	9.6	11.8	16.8	17.9	14.3	9.1	100
Konunun Özelliği	f	32	43	62	57	61	48	34	21	8	366
	%	8.7	11.7	16.9	15.6	16.7	13.1	9.3	5.7	2.2	100
Öğretmenin Str. Yönt. ve Tek. Kon. Donanımı	f	15	46	71	55	31	52	38	31	24	363
	%	4.1	12.7	19.6	15.2	8.5	14.3	10.5	8.5	6.6	100
Derslik ve Büyüklüğü	f	1	5	1	10	14	21	46	103	156	360
	%	0.3	1.4	0.3	2.8	3.9	5.8	12.8	28.6	44.2	100
Maliyet (Eldeki İmkanlar)	f	12	16	18	27	34	27	48	81	105	368
	%	3.3	4.3	4.9	7.3	9.2	7.3	13.0	22.0	28.5	100

Tablo 18’de katılımcıların HBD öğretim stratejisi, yöntem ve tekniği seçimini etkileyen faktörlere yer verilmiştir. Katılımcıların HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimini etkileyen faktörlerin başında dersin kazanımları (% 43.0) ve öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini (% 34.5) 1. tercih, öğretmenin strateji, yöntem ve teknik konusundaki donanımı (% 19.6) ve konunun özelliği (% 16.9) 3. tercih, kullanım kolaylığı (% 20.8) 5. tercih olarak, süreyi (% 20.3) 6. tercih, öğrenci sayısını (% 17.9) 7. tercih olarak, derslik ve büyüklüğünü (% 44.2) ve maliyeti (% 28.5) en son tercih (9. tercih) olarak belirttiği bulgusuna ulaşılmıştır.

5. c) Sınıf öğretmenlerinin bulunduğu okulda kullanılan araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir oda var mıdır? alt problemine ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD kullanılan araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın varlığına yönelik analiz sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Okulda Materyallerin Odasının Varlığına İlişkin Dağılım

Materyal Odasının Var Olma Durumu	f	%
Var	227	60.9
Yok	146	39.1
Toplam	373	100

Tablo 19 incelendiğinde katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin (% 60,9) okulunda araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın bulunduğu görülmektedir. Okulunda araç ve gereçler için bir odanın bulunmadığını söyleyenlerin (% 39,1) oranı tüm katılımların yaklaşık üçte birine denk gelmektedir.

5. d) Sınıf öğretmenlerinin öğretim materyallerini temin etme yolları nelerdir? alt problemine ilişkin bulgular.

Katılımcıların HBD öğretiminde kullanılan öğretim materyallerinin temin etme yollarına yönelik analiz sonuçları Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Katılımcıların HBD Öğretim Materyallerini Temin Etme Yolları

Materyal Temin Etme Yolları		1.	2.	3.	4.	5.	Toplam
		Tercih	Tercih	Tercih	Tercih	Tercih	
Okuldan	f	183	49	74	29	2	337
	%	54.3	14.5	22.0	8.6	0.6	100
Öğrencilerden	f	26	54	68	134	6	288
	%	9.0	18.8	23.6	46.5	2.1	100
Kendim Hazırlıyorum	f	145	118	53	12	3	331
	%	43.8	35.6	16.0	3.6	0.9	100
Dışarıdan Satın Alıyorum	f	28	71	86	99	6	290
	%	9.7	24.5	29.7	34.1	2.1	100
Başka Şekilde	f	3	2	6	5	261	277
	%	1.1	0.7	2.2	1.8	94.2	100

Tablo 20 incelendiğinde katılımcıların öğretim materyallerini öncelikli olarak 1. tercih olarak okuldan temin ettikleri (% 54.3) ve kendilerinin hazırladıkları (% 43.8) görülmektedir. Katılımcılar öğretim materyallerini öğrencilerden (% 46.5) ve dışarıdan satın alarak (% 34.1) temin ediyorum ifadelerini ise 4. tercih olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ayrıca katılımcılar öğretim materyallerini başka şekilde temin ediyorum (% 94.2) ifadesini en son 5. tercih olarak kullandıkları bulgusuna ulaşmıştır. Katılımcıların en düşük oranda başka şekillerde (% 1.1) materyalleri temin ettikleri bulgusu ulaşılan bir diğer bulgudur.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, araştırma bulgularında yer alan ana temalar altında ele alınıp tartışılmıştır.

Günümüzde gelişmelere ayak uydurabilmek için öğretmenlerin kendisini çok yönlü geliştirebilmesi gerekmektedir. Gereksinimlerini karşılayabilecek öğretmenlerin yetiştirilmesinde bu yönde yapılacak çalışmalar önemli katkı sağlayacaktır. Bu sebeple araştırmamızın amacı; Sınıf öğretmenlerinin HBD yararlandıkları öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Araştırmada katılımcıların en sık yararlandıkları öğretim materyalleri başında ders kitaplarının olduğu gözlenmiştir. Araştırmada kitap kullanımının bu kadar yüksek çıkmasının nedeni öğretmenlerin bu öğretim materyaline daha rahat ulaşabilmeleri ve kullanabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durum Dumlu'nun (2006) öğretim materyalleri üzerine yaptığı araştırmada, elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ancak Taşkaya ve Bal'ın (2010) öğretim materyalleri üzerine yaptığı çalışmada, ders kitapları en az kullanılan öğretim materyalleri arasında olduğu sonucu ile bizim araştırma sonucuyla farklılık göstermektedir. Araştırmada katılımcıların, HBD en az sıklıkla yararlandıkları öğretim materyallerinin akıllı tahtaların olması, araştırmadaki katılımcıların büyük çoğunluğunun ilçe ve köy ve kasabalarda öğretmenlik yapıyor olması sebebiyle, akıllı tahtaya ait donanım eksikliği olduğunu söyleyebiliriz. Taşkaya ve Bal'ın (2010) öğretim materyalleri üzerine yaptığı araştırmada, elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermiştir. Ayrıca diğer az sıklıkla kullanılan Encarta World Atlas programı, asetatları, tepegözü, ülke bilgilendirme yıllıkları ve iş ilanları gibi materyallerin ise eğitimde unutulmaya yüz tutan öğretim materyalleri olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmamızda katılımcıların bir tek duyuya hitap eden görsel öğretim materyallerini daha sık tercih ettikleri görülmüştür. Bunun yanında birden fazla duyuya hitap eden bilgisayar, film ve internetin de sık kullanıldığı araştırmamızda görülmüştür. Halbuki Uşun'un (2006) aktif öğrenme üzerine yaptığı çalışmada, eğitim

materyallerinin en etkin kullanılma amaçları, öğretilecek içeriğin soyuttan somuta doğru aşamalandırılması ve öğrencinin birden fazla duyu organına hitap etmesi gerektiğini söyler. Öztaş'ın (2007) öğretimde film kullanımı üzerine yaptığı bir başka araştırmada ise, birden fazla duyu organına hitap eden filmlerin akademik başarıyı arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Arslan'ın (2008) öğretim materyalleri üzerine yaptığı çalışmada da, görsel ve işitsel materyal kullanılarak yapılan öğretim sürecindeki çalışmalar, öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerine olumlu etki ettiğini göstermiştir. Ancak; Semerci'nin (2006) birinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin materyal kullanma durumları üzerine yaptığı çalışmada, birden fazla duyu organına hitap eden teknolojik materyallerin (Televizyon, Bilgisayar, VCD Player, vb.) yeterli düzeyde kullanılmadığı, Kan (2006) tarafından araştırmada da, tek duyu organına hitap eden araç gereçlerin kullanımının yaygın olduğu, bilgisayardan ise yeterince yararlanılmadığı görülmüştür. Taşkaya ve Bal'ın (2010) öğretim materyalleri üzerine yaptığı araştırmada ise, birden fazla duyu organına hitap eden sunum, film, resim vb. içeren CD'ler ve yansıtıcının (projektör) derslerde kullanıldığı ancak bunu kullanan öğretmen sayısının çok az olduğu görülmüştür. İlgili çalışmaların bulguları, bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada katılımcılar görsel öğretim materyalleri olan anayasayı, anıtları, ansiklopediyi, minyatür ve gravürleri, seyahatnameleri, sınıf tahliye çantasını, kabartma haritaları, diyagramları, il rehberleri, araştırma raporları, kolajları, meslek gruplarına ait süreli yayınları, anketleri, dilsiz haritaları, tiyatro oyunları ve şapkaları çok fazla kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcıların işitsel öğretim materyallerinden ise sadece şarkıları yeterince kullandıkları, marşları, ses kayıt cihazları ve vcd-dvd çaları ise fazla kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum katılımcıların bazı işitsel ve görsel öğretim materyallerinin öğrenci üzerinde çok etkili olmayacağını düşündüklerini göstermektedir. Sonuçta, araştırmamızda öğretim materyali kullanma konusunda katılımcıların, çeşitli öğretim materyali kullanımına istenen düzeyde yer vermediği görülmüştür. Bunun nedeni öğretmenden kaynaklanan nedenlerin yanında okuldan kaynaklanan eksiklikler de olabilir. Dumlu'nun (2006) öğretim materyalleri üzerine yaptığı araştırma bu durumu destekler niteliktedir. Yazıcı'nın (2006) öğretim materyalleri üzerine yaptığı araştırmaya göre de uluslararası testlerde (PIRLS) ülkemizin aldığı sonuçlar, öğretim materyallerinin etkin bir şekilde kullanılmadığı gerçeğini de gözler önüne sermektedir. Oysaki Kuzu ve Yeşilyurt (2008)

tarafından öğretim materyal üzerine yaptığı araştırmada, öğretmenlerin derslerde farklı öğretim araç gereçlerini kullanma nedenlerinin başında araç gereç kullanmanın kalıcılı öğrenmeyi sağlaması özelliğinin olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniklere bakıldığında en sık olarak sunuş yoluyla öğretim stratejisi, anlatım yöntemi, soru cevap yöntemi, rol oynama, gösterip yaptırma yöntemi ve işbirlikli öğrenme yöntemi kullandıkları en az sıklıkla ise tutor öğrenme tekniği, rulman tekniği, buz kıran tekniği, sendika tekniği, at nalı tekniği, otobüs tekniği ve evrak sepeti tekniği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların genel olarak herkesçe bilinen geleneksel öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini daha fazla kullandıkları görülmektedir. Bunun nedeni öğretmenlerin klasikleşen öğretim, strateji, yöntem ve teknikleri kullanmayı daha kolay görmelerinden kaynaklanmaktadır. Aykaç'ın (2011) Hayat Bilgisi dersi üzerine yaptığı araştırmada, daha çok soru-cevap, fotoğraf ve resim inceleme, anlatım, tartışma, beyin fırtınası yöntem ve tekniklerine yer vermesi ve bunun öğretmenler tarafından kolay kullanılabilmesine bağlaması bu araştırmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Aykaç'ın (2011) Hayat Bilgisi dersi üzerine yaptığı araştırmada da, öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemi, altı şapkalı düşünme tekniği, konuşma halkası ve görüş geliştirme gibi teknikleri daha az kullandıkları saptanmıştır. Taşkaya ve Muşta'nın (2008) Türkçe dersi üzerine yaptığı araştırmada, soru-cevap, anlatım ve drama tekniği en fazla kullanılan yöntemler olduğu bulunmuştur. Şimşek, Hırça ve Coşkun'un (2012) fen bilimleri dersi üzerine yaptığı araştırmada, öğretmenlerin geleneksel yöntemlerden olan anlatım ve soru-cevap yöntemini daha fazla tercih ettiği, Ergani (2010) tarafından yürütülen araştırmada da Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin en sık soru-cevap yöntemini düz anlatım ve beyin fırtınası yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Akgül (2006) ve Taşkaya ve Bal'ın (2009) yaptığı çalışmadan elde edilen araştırma bulgularıyla bizim çalışma bulgularımız benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda öğretmenlerin en fazla ve en az sıklıkla kullanmış oldukları yöntemlere bakıldığında daha çok klasik öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. İlgili araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların, HBD yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniklere bakıldığında, aktif öğrenme yöntemleri olan istasyon, kartopu, köşelenme,

akvaryum, vızıltı grupları, sandviç, kartopu ve tereyağ-ekmek gibi teknikleri çok fazla kullanmadıkları sonucunun ortaya çıkmıştır. Bu durum diğer öğretim yöntem ve tekniklere göre ihtiyaç halinde bu yöntem ve tekniklerin çok fazla tercih edilmediğini göstermektedir. Ayrıca HBD dersinin amaçlarının ulaşılmasında ve yapılan bu çalışmanın literatür kısmında öğrenciyi öğrenme sürecine aktif olarak katacak farklı yöntemlerin kullanılabilmesi belirtilmesine karşın, araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgularda katılımcılar tarafından farklı yöntemlerden yeterince yararlanılmadığı görülmüştür. Oysaki Aşıroğlu'nun (2014) aktif öğrenme üzerine yaptığı çalışmada, aktif öğrenme temelli etkinliklerin; öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmeye olanak sağlaması, derse katılmaya teşvik etmesi, grup etkinliklerine katılmalarına teşvik etmesi, bilgiyi bulmasına yardım etmesi, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine fırsat vermesi, problem çözmelerine olanak sağlaması, bu etkinliklerin başarı ve problem çözme üzerindeki etkililiğini arttırdığını belirtmiştir. Süzen'in (2007) aktif öğrenme üzerine yaptığı çalışmada, fen ve teknoloji dersinde aktif öğrenme teknikleriyle yapılan eğitimin, öğrencilerin akademik başarıları, fen ve teknoloji dersine yönelik tutumları, yaratıcı düşünme düzeyleri ve kalıcılıkları üzerinde etkili olduğu sonucunu bulmuştur. Güleç'in (2014) ikinci kademe aktif öğrenme üzerine yaptığı çalışmada, aktif öğrenme tekniklerini kullanarak İngilizce öğrenmeye yönelik öğrencilerin olumlu tutum geliştirdiği sonucunu bulmuştur. Akşid ve Şahin (2011) ve Yıldırım'ın (2009) aktif öğrenme üzerine yaptıkları araştırmalar da aktif öğrenmenin öğrenci üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Ancak Gülsoy'un (2010) aktif öğrenme üzerine yaptığı çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğrenme ile geleneksel öğrenmeler arasında anlamlı bir farklılık bulamadığını ve bunun nedenini öğrencinin derse, öğretmene ve konuya karşı tutumları olabileceğini belirtmiştir.

Araştırmada katılımcıların öğretim yöntemlerinden mikro öğretim, programlı öğretim ve proje yöntemini ve öğretim tekniklerinden argümantasyon, rüya kaydı, bilgi kese kağıdı, sokrat semineri, dedikodu, mahkeme, pazar yeri, tereyağ ekmek, flaş, bilişsel çıraklık, güç alanı analizi, köşelenme, komisyon, donuk imge, v diyagramı (venn), sandviç, merdiven, komite görüşmesi, sokratik tartışma, kum saati, philips 66, zıt panel, altı ayakkabı, son söz, güdümlü tartışma, akış haritası, workshop (çalıştay), konuşma biletleri, grup resmi, örümcek haritalar, top taşıma, çember, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, hazineyi bul, soru ağı, telgraf mektup, çürütme metinleri, akvaryum, pandomim, büyük grup tartışması, vızıltı grupları, kavram kontrolü, fikir

taraması, ayna çalışmaları, renk kartları, öğrenme galerisi, zincir haritaları, elma desem git armut desem kal, yaz eşleş paylaş, münazara, kim olduğunu bul, kartopu, hızlı tur, karşılaştırma tablosu, kavramsal değişim metinleri, düşün eşleş paylaş, ben neyim ve arkası yarın tekniklerini pek az kullandıkları görülmüştür. Bu durum katılımcıların bazı öğretim tekniklerin öğrenci üzerinde çok etkili olmayacağını düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca katılımcıların HBD kullandıkları öğretim tekniklerini kullanma durumlarının yeterli olduğunu söylemek zordur. Ayrıca bu durumun sebebinin Şahin ve Güven'in de (2016) araştırmaların da belirttikleri, yöntem ve teknik bilgisi eksikliği, müfredat kaynaklı sorunlar (kazanım yoğunluğu), gerekenden fazla bilgi yükleme kaygısı, bireysel farklılıklar, materyal eksikliği ve sınıf yöntemindeki sorunlar ile açıklanabilir.

Araştırmada katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim materyal, strateji, yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri olumlu maddelerde tamamen katılıyorum ifadesi olumsuz maddeler de ise hiç katılmıyorum ifadesi çok daha fazla öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni, öğretmenlerimiz HBD öğretim materyal, strateji, yöntem ve teknik kullanmayı bir gereklilik olarak görmektedir. Öğretim materyali üzerine yapılan çalışmalar (Ay, 2005; Gündüz ve Odabaşı, 2004; Öztürk, Kesin ve Keskin, 2004; Alım, 2006; İnan, 2006; Semerci, 2006; Kazu ve Yeşilyurt, 2008; Can, 2009; Tan, 2009; Arslantaş, 2011; İlhan, 2011; Çelikkaya, 2013; Kaplan, Topan ve Erkan, 2013; Verim, 2013) ve öğretim strateji, yöntem ve teknik üzerine yapılan çalışmalar (Onur, 2008; Çelikkaya ve Kuş, 2009; Ergani, 2010; Özkan, 2010; Aykaç, 2011; Çetin, 2011; Gömleksiz, Yıldırım ve Yetkiner, 2011; Demir ve Özden, 2013; Hartuç, 2015) araştırmamızda elde edilen bu bulguları destekler niteliktedir. En genel anlamda HBD öğretim materyal, öğretim strateji, yöntem ve teknik kullanımının öğrenci ve öğretmen açısından bir gereklilik olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda katılımcıların öğretim materyali, strateji, yöntem ve teknik kullanmada kendilerini yeterli gördükleri ve bu yönde yeni gelişmeleri takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Semerci'nin (2006) birinci kademe görev yapan öğretmenlerin materyal kullanma durumları üzerine yaptığı çalışmada, öğretmenler öğretim materyali kullanma ve üretme konusunda yeni teknolojileri ve gelişmeleri yakından izlediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın ilgili sonucuna benzer sonuçlar farklı dersler üzerine yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Tok'un (2002) yabancı dil öğretimi

üzerine yaptığı araştırma sonucunda, derste kullanılacak materyalleri hazırlama konusunda öğretmenlerin kendilerini yeterli gördükleri belirtirken, Özdemir'in (2007) yabancı dil öğretimi üzerine yaptığı araştırma sonuçlarına göre ise öğretmenlerin kendilerini öğretim materyali kullanımı konusunda kendilerini düşük oranlarda yeterli gördükleri belirtmiştir. Taşkaya ve Bal'ın (2010) öğretim materyalleri üzerine yaptığı başka bir araştırmada ise derste araç gereçleri tercih etme sebeplerinin başında; ders araç gerecinin öğrenmeyi kolaylaştırması, konuları somutlaştırması ve kalıcı öğrenmeyi sağlaması özellikleri olduğunu belirtmiştir. İlgili çalışma sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların, HBD yararlandıkları öğretim materyallerin kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyet, yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumu göre manidar bir farklılık göstermediği ancak mesleki kıdem yıllı ve sınıf mevcudu değişkenine göre negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni hizmet süresinin fazla olmasının getirdiği mesleki tükenmişlik ve sınıf mevcudunun fazla olmasının oluşturduğu olumsuz koşullar ile açıklanabilir.

Araştırmada katılımcıların, HBD yararlandıkları öğretim strateji, öğretim yöntem ve teknikleri kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyet, yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumu göre manidar bir farklılık göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır ancak mesleki kıdem yılı değişkenine göre negatif, düşük ve manidar bir ilişki, sınıf mevcudu değişkenine göre ise negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni hizmet süresinin fazla olmasının getirdiği mesleki tükenmişlik ve sınıf mevcudunun fazla olmasının oluşturduğu olumsuz koşullar ile açıklanabilir.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretme ve öğrenme sürecinde en fazla teknolojik araç gereçler kullanmaya öncelik verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında katılımcıların, öğretme ve öğrenme sürecinde dersi kendi anlatarak ve ders ve yardımcı kitaplardan faydalanarak eğitim verdiği de bir başka sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların HBD öğretme ve öğrenme sürecinde en az ise diğer şekillerde, bazen öğrencilere anlattırıldığını ve not tutturularak açıklamalarla dersi anlattıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buradan anlaşıldığı üzere katılımcılar, HBD yerine göre öğrenci merkezli yerine göre öğretmen merkezli bir anlayışla öğretme ve öğrenme

sürecini yönlendirmektedir. Ayrıca katılımcıların öğretme ve öğrenme sürecinde öncelikle teknolojik araç ve gereçler kullanması teknolojideki gelişmeleri yakından takip ettiklerini göstermektedir.

Araştırmada katılımcıların, HBD işleyişinde kullandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimine ilişkin tercihlerini en fazla dersin kazanımları ve öğrencinin hazır bulunuşluğunun etkilediği en az ise derslik ve büyüklüğünün etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Taşkaya ve Bal (2010) Sosyal Bilgiler dersi öğretim yöntemleri üzerine yaptığı çalışmada en iyi öğretim yönteminin dersin hedeflerine, öğrencinin hazır bulunuşluğuna ve öğrenme biçimine en uygun seçilen yöntemin olduğunu belirlemiştir. Araştırmada katılımcıların, yaklaşık üçte ikisinin okulunda araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın bulunduğunu ve öğretim materyallerini öncelikli olarak okuldan veya kendilerinin hazırladıklarını en az ise başka şekillerde ve öğrencilerden temin ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Okulların bir kısmında hala araç ve gereçlerin konulduğu bir odanın bulunmaması ve öğretmenlerin öğretim materyallerini öncelikli olarak okulda temin etmeleri, okulların öğretim materyalleri kullanımında çok önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Kuzu ve Aslan (2012) Hayat Bilgisi dersi üzerine yaptığı çalışmada öğretim materyallerinin eksik olması bu dersi işlemeyi zorlaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Kan'ın (2006) Sosyal Bilgiler dersi etkili öğretimi üzerine yaptığı çalışmada, ders süresinin kısıtlı olması, müfredatın yoğun olması, ders araç ve gereçleri bakımından yeterli donanıma sahip olunmaması gibi etkenlerin yöntem konusunda öğretmenlerde görülen eksikliklerin nedenleri olduğunu belirtmektedir. Taşkaya ve Bal'ın (2010) Sosyal Bilgiler dersi üzerine yaptığı çalışmada öğretmenlerin kullanmak isteyip kullanamadıkları öğretim materyallerini kullanamamalarının nedenlerinin başında bu araçların okulda bulunmamasını ve pahalı olmasını göstermiştir. Ulusoy ve Gülüm (2009) Sosyal Bilgiler dersi üzerine yaptığı çalışmada da sınıf öğretmenlerinin materyal kullanamamalarının nedeni olarak okulda materyalin olmaması ve maddi güçlükler ön plana çıkmıştır. Yine Şahin (2000) tarafından sınıf öğretmenlerin kullandığı öğretim materyalleri üzerine yaptığı çalışmada, sınıf öğretmenlerinin yarısı okullarda bulunan eğitim teknolojilerini yeterli bulmadıkları görülmüştür. Semerci'nin (2006) birinci kademede görev yapan öğretmenlerin materyal kullanma durumları üzerine yaptığı bir başka çalışmada, öğretmenler derste kullanacakları materyalleri öğrencileri ile birlikte yeterli düzeyde hazırlamamaktadır. Bunun, zaman alıcı olması, öğretmenin fazla emek harcamasını gerektirmesi,

öğrencilerle beraber materyal üretme durumlarını olumsuz etkilediğini söylemektedir. İlgili araştırmaların sonuçları bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgular ve tartışma neticesinde elde edilen sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

1. Alt probleme ait sonuçlar;

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim materyallerinden ders kitaplarını, kırtasiye malzemelerini (kalem, makas, tebeşir vb...), okuma parçaları, fotoğrafları, şiirleri ve bulmacaları en sık tercih ettiği, en az sıklıkla ise akıllı tahta, Encarta World Atlas programı, asetatları, tepegözü, ülke bilgilendirme yıllıkları ve iş ilanları tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların HBD öğretiminde bilinen ve herkes tarafından sıkça kullanılan öğretim materyallerini daha fazla tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim materyallerine bakıldığında, tek (görsel) duyu organına hitap eden öğretim materyallerinin kullanımının daha yaygın olmasının yanında, internet ve bilgisayar gibi birden fazla (hem görsel hem işitsel) duyu organına hitap eden öğretim materyallerinin de sık kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca araştırmada birden fazla duyu (hem görsel hem işitsel) organına hitap eden televizyon, simülasyon ve film gibi öğretim materyallerden ise yeterince yararlanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, görsel öğretim materyalleri olan anayasayı, anıtları, ansiklopediyi, minyatür ve gravürleri, seyahatnameleri, sınıf tahliye çantasını, kabartma haritaları, diyagramları, il rehberleri, araştırma raporları, kolajları, meslek gruplarına ait süreli yayınları, anketleri, dilsiz haritaları, tiyatro oyunlarını ve şapkaları kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcıların işitsel öğretim materyallerinden ise sadece şarkıları yeterince kullandıkları, marşları, ses kayıt cihazları ve vcd-dvd çaları ise pek kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim strateji,

yöntem ve tekniklere bakıldığında en sık olarak sunuş yoluyla öğretim stratejisi, anlatım yöntemi, rol oynama, gösterip yaptırma yöntemi ve işbirlikli öğrenme yöntemi kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca soru-cevap yönteminin de en sık tercih edilen yöntemlerden biri olduğu sonucu gözlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların en az sıklıkla tercih ettiği öğretim strateji, yöntem ve tekniğin ise tutor öğrenme tekniği, rulman tekniği, buz kıran tekniği, sendika tekniği, at nalı tekniği, otobüs tekniği ve evrak sepeti olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, diğer öğretim yöntemlerinden gösterip yaptırma yöntemini, işbirlikli öğrenme yöntemini, problem çözme yöntemini, örnek olay yöntemini, tartışma yöntemini ve drama yöntemini genellikle kullandıkları, proje yöntemini, probleme dayalı öğrenme yöntemini, bireyselleştirilmiş öğretim yöntemini, programlı öğretim yöntemini ve mikro öğretim yöntemini ara sıra kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırmada katılımcılar tarafından öğretim yöntemleri arasından en az kullanılan öğretim yöntemin ise mikro öğretim, programlı öğretim ve proje yöntemi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, HBD yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniklere bakıldığında, aktif öğrenme yöntem ve teknikleri olan istasyon, kartopu, köşelenme, akvaryum, vızıltı grupları, sandviç, kartopu ve tereyağ-ekmek gibi teknikleri çok az kullandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmada katılımcılar, HBD öğretiminde öğretim tekniklerinden çok öğretim yöntemlerini daha fazla kullandıkları görülmüştür.

Araştırmada katılımcıların, diğer öğretim tekniklerinden argümantasyon, rüya kaydı, bilgi kese kağıdı, sokrat semineri, dedikodu, mahkeme, pazar yeri, flaş, bilişsel çiraklık, güç alanı analizi, komisyon, donuk imge, v diyagramı (venn), merdiven, komite görüşmesi, sokratik tartışma, kum saati, philips 66, zıt panel, altı ayakkabı, son söz, güdümlü tartışma, akış haritası, workshop (çalıştay), konuşma biletleri, grup resmi, örümcek haritalar, top taşıma, çember, yapılandırılmış grid, tanılayıcı dallanmış ağaç, hazineyi bul, soru ağı, telgraf mektup, çürütme metinleri, pandomim, büyük grup tartışması, kavram kontrolü, fikir taraması, ayna çalışmaları, renk kartları, öğrenme galerisi, zincir haritaları, elma desem git armut desem kal, yaz eşleş paylaş, münazara, kim olduğunu bul, hızlı tur, karşılaştırma tablosu, kavramsal değişim metinleri, düşün eşleş paylaş, ben neyim ve arkası yarın tekniklerini çok az kullandığı sonucuna

ulaşmıştır.

2. Alt probleme ait sonuçlar;

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretim materyali kullanarak konuyu günlük yaşamla ilişkilendirebildiği, HBD öğretim materyali kullanarak ders işlemekten rahatsız olmadıkları aksine dersi zevki hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların HBD öğretim materyali kullanmayı sevdiğini ve dersin kazanımlarına, dersin içeriğine, öğrencinin tüm bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerilerine uygun materyali seçebileceğini ve tasarlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretim materyallerinin hazırlanmasının zaman kaybı olmadığını düşünen katılımcılar, aynı zamanda HBD öğretim materyali kullanmanın öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimini azaltmadığına da inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, öğretim materyallerinin öğrencilerin başarısına katkısının olduğunu, öğrencinin hatırlamasını kolaylaştırdığını, derse katılımı artırdığını, kullanışlı olmasının gerektiğini ve öğrencilerin dikkatini çekmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ayrıca katılımcılar öğretim materyali kullanmanın, kendilerini rahatsız ettiğini, sınıf otoritesini zayıflattığını, öğrenciyi derse odaklanmasını zorlaştırdığını, bireysel farklılıklara hitap etmediğini, çok zaman aldığını ve yaratıcılığı sınırlandırdığını düşünmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde öğretmenlerin farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmanın, öğrencinin derse ilgisini çektiği, öğrencinin motivasyonunu arttırdığı, öğretimi kolaylaştırdığı, dersi eğlenceli hale getirdiği, öğrenimi kolaylaştırdığı derse olan katılımı arttırdığı, öğrenimin ve öğretimin kalitesini arttırdığı, öğrencinin derse olan dikkatini arttırdığı, öğrencinin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesini sağladığı, önemli olduğu, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında çok yönlü iletişimi sağladığı, öğrencinin anlama becerisini geliştirdiği, öğrencinin problem çözme becerisini arttırdığı, dersin kalıcılığı için son derece önemli olduğu, öğrenciyi düşünmeye yönlendirdiği öğrenciyi derste pasif olmaktan kurtardığı, öğrencinin derse odaklanmasını sağladığı, öğrenciyi derse katılımı yönünde cesaretlendirdiği, öğrencinin anlatma becerisini geliştirdiği, öğrencinin dinleme becerisini geliştirdiği, öğrenci başarısını doğrudan etkilediği, öğrencinin sorumluluk duygusunu geliştirdiği ve dersin temeli olduğuna inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcılar HBD, dersin içeriği, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenme ortamı ve öğretmenin yeterlilik düzeyinin öğretim strateji, yöntem ve teknik seçimini etkilediğini düşünmektedir. Bunun yanında araştırmada katılımcılar HBD, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel düzeylerine ve dersin kazanımına uygun öğretim strateji, yöntem ve tekniği belirleyebileceklerini ve bu konuda kendilerini yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğretmenlerin HBD öğretiminde farklı kaynaklardan yararlandığı, diğer öğretmenlerden yardım aldığı ve yeni gelişmeleri takip ettiği bir başka sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde farklı öğretim strateji, yöntem ve teknik kullanmayı sevmeyi, zaman kaybı olarak gördüğü, öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci iletişimini azalttığı, öğrencinin derse olan ilgisini azalttığı, bireysel farklılıklara hitap etmediği ve bir ders saati yeterli olmadığı yönündeki maddelere katılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

3. ve 4. Alt probleme ait sonuçlar;

Araştırmada katılımcıların, HBD yararlandıkları öğretim materyallerin kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyet, yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumu göre manidar bir farklılık göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim materyallerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılları ve sınıf mevcutları arasında negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada katılımcıların, HBD yararlandıkları öğretim strateji, öğretim yöntem ve teknikleri kullanmaya ilişkin görüşlerinin cinsiyet, yaş, okutulan sınıf, öğretmenlik yapılan yer ve eğitim durumu göre manidar bir farklılık göstermediği sonucu gözlenmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların HBD yararlandıkları öğretim stratejisi, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşleri ile mesleki kıdem yılları arasında negatif, düşük ve manidar bir ilişki, sınıf mevcutları arasında negatif, düşük ve manidar olmayan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5. Alt probleme ait sonuçlar;

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretme ve öğrenme sürecinde en fazla teknolojik araç gereçler kullanmaya öncelik verdiği sonucuna ulaşmıştır. Bunun

yanında katılımcıların, öğretme ve öğrenme sürecinde dersi kendi anlatarak ve ders ve yardımcı kitaplardan faydalanarak eğitim verdiği de bir başka sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların HBD öğretme ve öğrenme sürecinde en az ise diğer şekillerde, bazen öğrencilere anlattığını ve not tutturularak açıklamalarla dersin öğrenme öğretme sürecini gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların, HBD işleyişinde kullandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimine ilişkin tercihlerini en fazla dersin kazanımları ve öğrencinin hazır bulunuşluğunun etkilediği en az ise derslik ve büyüklüğünün etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin okulunda araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın bulunduğunu ve öğretim materyallerini öncelikli olarak okuldan veya kendilerinin hazırladıklarını en az ise başka şekillerde ve öğrencilerden temin ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim materyallerinden ders kitaplarını, kırtasiye malzemelerini (kalem, makas, tebeşir vb...), okuma parçalarını, fotoğrafları, şiirleri ve bulmacaları en sık tercih ettiği, en az sıklıkla ise akıllı tahta, Encarta World Atlas programı, asetatları, tepegözü, ülke bilgilendirme yıllıkları ve iş ilanları tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların HBD öğretiminde bilinen ve herkes tarafından sıkça kullanılan öğretim materyallerini daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. Bu sonuç doğrultusunda yapılabilecek öneriler:

HBD öğretim materyali kullanımında klasik sayılabilecek materyallerin yanı sıra yeni geliştirilen güncel veya mevcutta var olan materyallerin kullanılabilmesinin sağlanması için MEB bünyesinde öğretmenlere kapsayıcı eğitimler düzenlenebilir.

Eğitim öğretim sürecinde kullanılacak güncel ve çağdaş öğretim materyallerin tanıtıldığı bir kitapçık hazırlanıp okullara gönderilebilir.

Araştırmada katılımcıların, HBD öğretiminde yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve tekniklere bakıldığında en sık olarak sunuş yoluyla öğretim stratejisi, anlatım yöntemi, rol oynama, gösterip yaptırma yöntemi ve işbirlikli öğrenme yöntemi kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların en az sıklıkla tercih ettiği öğretim strateji, yöntem ve tekniği ise tutor öğrenme tekniği, rulman tekniği, buz

kıran tekniği, sendika tekniği, at nalı tekniği, otobüs tekniği ve evrak sepeti tekniği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar genel olarak herkesçe bilinen öğretim strateji, yöntem ve teknikleri kullandıkları görölmüştür. Bu sonuç doğrultusunda yapılabilecek öneriler:

Öğretmenler, HBD yararlandıkları öğretim strateji, yöntem ve teknikleri çeşitlendirilebilir. Ayrıca öğretmenler, HBD öğrencinin aktif katılımı sağlayan ve öğrencide kalıcı öğrenmeyi daha fazla arttıran beyin fırtınası, istasyon, konuşma halkası, görüş geliştirme, altı şapkalı düşünme, kavram haritası ve yaratıcı drama gibi yöntem ve tekniklere daha fazla yer verebilir.

Araştırmada katılımcıların HBD bilinen öğretim materyal, öğretim strateji, yöntem ve teknik haricinde farklı öğretim materyali öğretim strateji, yöntem ve tekniklerden yeterince faydalanılmadığı görölmüştür. Bu sonuç doğrultusunda yapılabilecek öneriler:

MEB, HBD öğretim materyali, strateji, yöntem ve teknik kullanımı üzerine yapılan araştırmaları teşvik edebilir, mesleğe yeni başlayan öğretmenlere ve halen görevine devam etmekte olan öğretmenlerimize bu yönde oryantasyon ve hizmet içi eğitimler verilebilir. Ayrıca öğretmenlerimize HBD öğretim materyal, strateji, yöntem ve teknik kullanımının önemi hakkında bilgilendirici faaliyet ve seminerler arttırılabilir.

HBD giren öğretmenlerin bu derste yararlandıkları öğretim materyal, strateji, yöntem ve tekniklerin paylaşılabilceği platformlar (twitter, facebook, whatsapp) üzerinden gruplar kurabilir ve bu platform üzerinden öğretmenler bilgi paylaşımına olanak sağlayacak ortamlar oluşturabilir. Ya da bunu MEB'in tasarlayacağı platformlarda da bilgi paylaşımı sağlanabilir.

Araştırmada katılımcıların HBD öğretim strateji, yöntem ve tekniğin seçimine ilişkin tercihlerini en fazla dersin kazanımları ve öğrencinin hazır bulunuşluğunun etkilediği en az ise derslik ve büyüklüğünün etkilediği görölmüştür. Bu sonuç doğrultusunda yapılabilecek öneriler:

Okullarda okul idaresi ve öğretmenlerin işbirliği ile sınıflarda HBD hedeflerine ve öğrencinin hazır bulunuşluğuna uygun kullanışlı ve dayanaklı öğretim materyalleriyle donatılabilir. Bu materyallerin kullanım amacı ve kullanım şekli açık

olacak şekilde gerekli yönergeler ile herkesin görebileceği yerlere asılabilir.

Araştırmada katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin okulunda araç ve gereçlerin muhafaza edildiği bir odanın bulunduğunu ve öğretim materyallerini öncelikli olarak okuldan veya kendilerinin hazırladıklarını en az ise başka şekillerde ve öğrencilerden temin ettikleri görülmüştür. Bu sonuç doğrultusunda yapılabilecek öneriler:

MEB tarafından İl MEM aracılığıyla her okulda öğretim araç-gereçleri için en az bir oda temin edilebilir ve sınıflarda öğretmen ve öğrencinin öğretim materyali tasarlayacağı alanlar oluşturulabilir. Ayrıca tasarlanacak öğretim materyalleri için gereken malzemenin okul tarafında temin edileceği bir kaynak oluşturulabilir.

İl MEM'ler ilkökul kademesindeki okullarından öğretmen görüşlerini alarak ihtiyaç duyulan öğretim materyalleri ve eğitim teknolojileri araç ve gereçlerin teminini sağlayabilir.

Bu tez çalışması Sınıf öğretmenlerinin HBD yararlandıkları öğretim materyalleri, stratejisi, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacılara yapılabilecek öneriler:

Bu araştırma farklı illerde bu konuda yapılan araştırmalara veya buna benzer araştırmalara ve bu yönde araştırma yapan araştırmacıya ışık tutabilir. Bu yönde araştırmacıların yaptığı çalışmalar, yapılan diğer çalışmaların genellenebilirliğine katkı sağlayabilir. Daha sonra yapılacak bu yönde çalışmalar daha geniş bir örneklem grubunda gerçekleştirilebilir. Ayrıca bu araştırmaya benzer bir nitel araştırma yapılarak, daha derin bilgilere ulaşılabilir ve daha fazla veri elde edilebilir.

Yeni yapılacak bir araştırmayla öğretmenlerin, HBD kullanılan öğretim materyal, strateji, yöntem ve tekniklerini kullanmaya ilişkin görüşlerini farklı değişkenlere göre araştırılması yapılabilir. Ayrıca yeni araştırmalarda öğretmenlerin HBD kullandıkları öğretim materyal, strateji, yöntem ve tekniğinin tercih edilme veya edilmeme sebepleri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Ü. K. (2006). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Biliş Yayınevi.
- Adıgüzel, A. (2010). İlköğretim okullarında öğretim teknolojilerinin durumu ve sınıf öğretmenlerinin bu teknolojileri kullanma düzeyleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 1-17. http://zgefdergi.com/Makaleler/1864350130_15_01_Adiguzel.pdf adresinden alınmıştır.
- Akdağ, H. (2009). Sosyal bilgilerin tanımı, amacı, önemi ve Türkiye’deki yeri. R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Editör). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar* (s. 1-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Akgül, N. İ. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Akınoğlu, O. (2004). Hayat bilgisi öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Editör). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 1-13). Ankara: Pegem Akademi.
- Akşid, F. ve Şahin, C. (2011). Coğrafya eğitiminde aktif öğrenmenin akademik başarı ve tutum üzerine etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 1-26. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/39536> adresinden alınmıştır.
- Aktürk, V., Yazıcı, H. ve Bulut, R. (2013). Sosyal bilgiler dersinde animasyon ve dijital harita kullanımının öğrencilerin mekanı algılama becerilerine yönelik etkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 1-17. <http://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/3396#sthash.Tyg6AoQo.dpbs> adresinden alınmıştır.
- Akyüz, Y. (1994). *Türk eğitim tarihi (Baslangıçtan1993’e)*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları
- Alak, G. (2011). *Hayat bilgisi öğretim programını öğelerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Alım, M. (2006). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme (ÖTGM) dersinin önemi ve öğretim sürecine ilişkin öneriler. *Doğu Coğrafyası Dergisi*, 17, 243-262. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/26879> adresinden alınmıştır.
- Arslan, Ö. (2008). *İlköğretim 8. sınıf T. C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde görsel ve işitsel materyal kullanımının öğrencilerin akademik başarıları ve hatırda tutma düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Arslantaş, İ. (2011). Öğretim elemanlarının öğretim stratejileri-yöntem ve teknikleri, iletişim ve ölçme değerlendirme yeterliliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 487-506. <http://sbed.mku.edu.tr/article/view/1038000675/1038000454> adresinden alınmıştır.
- Ay, T. S. (2005). *İlköğretim hayat bilgisi öğretiminde yaratıcı drama ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarıları ve hatırda tutma düzeyi üzerindeki etkisi*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

- Aykaç, N. (2011). Hayat bilgisi dersi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sinop ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19(1), 113-126. http://www.kefdergi.com/pdf/19_1/19_1_9.pdf adresinden alınmıştır.
- Baş, G. (2012). İlköğretim öğrencilerinin yapılandırıcı öğrenme ortamına ilişkin algılarının farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 1(4), 203-215. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/23a.bas.pdf> adresinden alınmıştır.
- Başak, A. (2002). *Materyal kullanımının ilköğretim okulu öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bayram, S. (2006). *İlköğretimde materyal kullanımı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Baysarı, S. (2007). *İlköğretim düzeyinde 5. sınıf fen ve teknoloji dersi canlılar ve hayat ünitesi öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrenci başarısına, fen tutum ve kavram yanılgılarının giderilmesine olan etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Baytekin, Ç. (2004). *Öğrenme öğretme teknikleri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bektaş, M. (2009). Hayat bilgisi dersinin dünü bugünü. S. Öğülmüş (Editör). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı* (s. 14-27). Ankara: Pegem Akademi.
- Belet, D. (1999). *İlköğretim kurumlarında uygulanan hayat bilgisi programının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bilasa, P. (2016). Hayat bilgisi dersi öğretim programının tarihsel gelişimi. S. Güven ve S. Kaymakçı (Editör). *Hayat bilgisi öğretimi* (s. 24-56). Ankara: Pegem Akademi
- Binbaşıoğlu, C. (1999). Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programları. F. Gök (Editör). *75 Yılda Eğitim İçinde* (s.45-63). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Campbell, B. (2006). Why education is important. http://nfl.packers.com/fan_zone/contests/badger_mutual_essay_contest/essay061119.pdf adresinden alınmıştır.
- Can, S. K. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde (araç-gereç) materyal kullanımının öğrenci başarısına etkisi (Kars ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Cüçük, E., Kara, K., Şiraz, F. ve Bay, E. (2018). Etkili öğretim stratejileri ölçeği'nin geliştirilmesi (EÖSO): geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler*

Dergisi, 17(67), 1181-1198. <https://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/etkili-ogretim-stratejileri-olcegi-toad.pdf> adresinden alınmıştır.

- Çelikkaya, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim araç-gereç ve materyallerini kullanma düzeyleri. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 73-105. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138033-2013101294412-makale-4.pdf> adresinden alınmıştır.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/153392> adresinden alınmıştır.
- Çetin, P. (2011). *İlköğretim hayat bilgisi dersinde probleme dayalı öğrenme yöntemi uygulamalarının öğrencilerin öğrenme ürünlerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çilenti, K. (1994). *Eğitim teknolojileri ve öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Çoruhlu, T. Ş., Nas, S. E. ve Çepni S. (2009). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerini kullanmada karşılaştıkları problemler (Trabzon örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 122-141. http://efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_VI/haziran/t_s_coruhlu.pdf adresinden alınmıştır.
- Damlapınar, G. (2008). *İlköğretim 1. kademe öğretmenlerinin yapılandırıcı öğrenme yaklaşımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demir, S. ve Özden, S. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel stratejilere, yöntemlere ve tekniklere ilişkin görüşleri: hayat bilgisi dersine yönelik tanılayıcı bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 59-75. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/411276> adresinden alınmıştır.
- Demirel, Ö. (2002). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. ve Yağcı, E. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretimde planlama ve değerlendirme öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2008). Yapılandırmacı Eğitim. Ö. Demirel (Editör). *Eğitim ve Öğretimde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu* (s. 15-33). İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- Deveci, H. (2003). *Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dilci, T. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Dumlu, A. (2006). *Coğrafya eğitiminde araç-gereç ve materyal kullanmanın önemi ve liselerin durumu (Erzurum örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Erbil, D. G. (2014). *İlkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına, demokratik tutumlarına ve yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erdem, A. R. (2005). İlköğretimimizin gelişimi ve bugün gelinen nokta. *Üniversite ve Toplum*, 5(2), 1-15.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2006). *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, E., ve Duman, D. (2017). Avrupa Birliği'nin demokrasi ve insan hakları eğitimi anlayışının ortaöğretim demokrasi ve insan hakları dersi öğretim programına yansımaları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 54, 433-449. <https://www.jasstudies.com/DergiPdfDetay.aspx?ID=3806> adresinden alınmıştır.
- Ergani, K. (2010). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim yöntem ve teknikleri ile materyal kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Ergin, M. (2007). *İlköğretim fen ve teknoloji konularının öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ergün, M. (2005). Medreseden mektebe Osmanlı eğitim sistemindeki değişme. *Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi*. <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun3.htm> adresinden alınmıştır.
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde "program" geliştirme*. Ankara: Yelkenetepe Yayınları.
- Fer, S. (2005, 7-9 Aralık). *1923 yılından günümüze cumhuriyet dönemi ilköğretim programları üzerine bir inceleme*. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu'nda sunuldu, İstanbul.
- Ganyaupfu, E. M. (2013). Teaching methods and students' academic performance. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 2(9), 29-35. https://www.researchgate.net/publication/264124430_Teaching_Methods_and_Students'_Academic_Performance adresinden alınmıştır.
- Ghavifekr, S. and Rosdy, W. A. W. (2015). Teaching and learning with technology:effectiveness of ICT integration in schools. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 1(2), 175-191. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1105224.pdf> adresinden alınmıştır.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gömleksiz, M. N., Yıldırım, F. ve Yetkiner, A. (2011). Hayat bilgisi dersinde alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *e- Journal of New World Sciences Academy/ Educational Sciences*, 6(1), 823-840. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/185671> adresinden alınmıştır.

- Güleç, E. (2014). *Aktif öğrenme modeli ile oluşturulan öğrenme ortamının ortaokul öğrencilerinin akademik başarısına ve İngilizce dersine yönelik tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Güleryüz, H. (2008). *Hayat bilgisi öğretimi programı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülsoy, U. (2010). *İlköğretim birinci kademedeki aktif öğrenmenin sosyal bilgiler dersinde uygulanmasının öğrenci başarısına ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gündüz, S. ve Odabaşı, F. (2004). Bilgi çağında öğretmen adaylarının eğitiminde öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin önemi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 43-48. <http://www.tojet.net/articles/v3i1/317.pdf> adresinden alınmıştır.
- Güven, M. M. (2010). *Türkiye’de ilköğretim hayat bilgisi dersi programı değişiklikler, düzenlemeler, güncellemeler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hackathorn, J., Solomon, E. D., Blankmeyer K. L., Tennial, R. E. and Garczynski, A. M. (2011). Learning by doing: an empirical study of active teaching techniques. *The Journal of Effective Teaching*, 11(2), 40-54. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1092139.pdf> adresinden alınmıştır.
- Halis, E. (2005). Osmanlı eğitim sistemi: Web:<http://www.os-ar.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=501259> adresinden alınmıştır.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hartuç, D. A. (2015). *İlkokul 2. sınıf hayat bilgisi dersinin drama yöntemi ile öğretimine ilişkin bir uygulama önerisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hesapçıoğlu, M. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri/eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İlhan, S. (2011). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin uygulamaya dayalı öğretim teknolojileri materyal geliştirme becerileri ile sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- İnan, C. (2006). Matematik öğretiminde materyal geliştirme ve kullanma. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 47-56. http://www.zgefdergi.com/Makaleler/3861820_07_04_Inan.pdf adresinden alınmıştır.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Maya Akademi.
- Kablan, Z., Topan, B. ve Erkan, B. (2013). Sınıf içi öğretimde materyal kullanımının etkililik düzeyi: bir meta-analiz çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(3), 1629-1644. DOI: 10.12738/estp.2013.3.1692

- Kan, Ç. (2006). Etkili sosyal bilgiler öğretim anlayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14(2), 537-544. http://www.kefdergi.com/pdf/14_2/537-544.pdf adresinden alınmıştır.
- Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Karagülle, D. (2003). *İlköğretim hayat bilgisi öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları metotlar ve öğretmenlerin kullandıkları metotlar ile ilgili görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B. (2016). Hayat bilgisi öğretiminde kullanılan strateji, yöntem ve teknikler. S. Güven ve S. Kaymakçı (Editör). *Hayat bilgisi öğretimi* (s. 214-244). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, H. İ. ve Karakaya, Ş. (2012). Öğretmen eğitiminde yapılandırmacı öğrenmeye dayalı uygulamaların öğretmen adaylarının problem çözme eğilimlerine etkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 79-95. <http://omu.dergipark.gov.tr/download/article-file/116164> adresinden alınmıştır.
- Kazu, H. ve Yeşilyurt, E. (2008). Öğretmenlerin öğretim araç-gereçlerini kullanım amaçları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 175-188. <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt18/say12/175-188.pdf> adresinden alınmıştır.
- Kazu, H. ve Aslan, S. (2012). Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersi öğretim programına yönelik görüşlerinin incelenmesi (nitel bir araştırma). *Literature and History of Turkish Turkic*, 7(2), 693-706. http://turkishstudies.net/Makaleler/1781066986_45_kazuhilal-aslanserkan_693-706.pdf adresinden alınmıştır.
- Kıldan, A. O. ve Ünver, N. (2003). Öğretim araçları. A. Doğanay (Editör). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 358-382). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kılıç, Z. (2010). *İlköğretimde hayat bilgisi dersinde aile katılımı çalışmaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Koç, G. (2007). Yapılandırıcı öğrenme kuramı. A. Ulusoy (Editör). *Eğitim Psikolojisi* (s. 417-454). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurt, A. A. (2013). Eğitimde teknoloji entegrasyonuna kavramsal ve kuramsal bakış. I. K. Yurdakul (Editör). *Teknopedagojik eğitime dayalı öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (s. 3-32). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Küçük, M. (2011). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Küçüktepe, C. (1998). *EARGED tarafında geliştirilen 1998 hayat bilgisi dersi programının program geliştirme ilkelerine uygunluk derecesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Mcnaughton, M. J. (2004). Educational drama in the teaching of education for sustainability. *Environmental Education Research*, 10(2), 139-155. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13504620242000198140> adresinden alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2003). *Resmi Gazete (27.8.2003)*, Sayı: 25212.
- MEB (2005). *İlköğretim hayat bilgisi dersi (1. 2. ve 3. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2009). *İlköğretim hayat bilgisi dersi (1. 2. ve 3. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (2012). *Resmi Gazete (12.1.1961)*, Sayı: 10705.
- MEB (2015). *İlköğretim hayat bilgisi dersi (1. 2. ve 3. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2018). *İlköğretim hayat bilgisi dersi (1. 2. ve 3. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nas, R. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi program, yöntem ve etkinlikler*. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Nwike, M. C. and Catherine, O. (2013). Effects of use of instructional material on students cognitive achievement in agricultural Science. *Journal of Educational and Social Research*, 3(5), 103-107. DOI:10.5901/jesr.2013.v3n5p103
- Ocak, G. (Editör). (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Onur, G. (2008). *İlköğretim 2. ve 3. sınıf öğrencilerine sınıf ve okul kurallarının hayat bilgisi dersi programı çerçevesinde drama tekniğiyle öğretimin kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Özdemir, Ö. (2007). *İlköğretim birinci kademe ingilizce öğretmenlerinin eğitim durumunda yöntem-teknik ve araç-gereç (teknoloji) kullanma yeterlilikleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Özkan, Ö. (2010). *Örnek olay yönteminin hayat bilgisi dersi öğrenme ortamlarında kullanımının etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztaş, S. (2007). *Tarih öğretimi ve filmler: tarih öğretiminde film kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, C. (Editör). (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (2004). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Öztürk, C., Kesin, S. ve Keskin, Y. (2004). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler derslerinde materyal/teknoloji kullanım durumları. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19, 107-120. <http://dspace.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/3263/870-1688-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alınmıştır.
- Özün, S. K. (2010). *Hayat bilgisi öğretiminde kavram karikatürü yaklaşımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Saban, A. (2004). *Öğrenme öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Editör). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s. 41-98). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Seferoğlu, S. S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Semenoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Semerci, A. (2006). *İlköğretim 1. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinin, etkili materyal kullanma yeterlilikleri üzerine, öğretmen ve yönetici görüşleri (Antalya ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sönmez, V. (1999). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Sönmez, V. (2010). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stuckey, M., Hofstein, A., Malmok-Naaman, R., & Eilks, I. (2013). The meaning of 'relevance' in science education and its implications for the science curriculum. *Studies in Science Education*, 49(1), 1-34. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03057267.2013.802463> adresinden alınmıştır.
- Süzen, S. (2007). *Aktif öğrenme teknikleriyle desteklenmiş fen ve teknoloji eğitiminin öğrenme ürünlerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahan, H. H., Uyangör, N. ve Işıtan, S. (2012). Öğretim stratejileri. B. Oral (Editör). *Öğrenme-öğretme kuram ve yaklaşımlar* (s. 283-319). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, A. (2008). Temel öğrenme-öğretmen yaklaşımları. G. Ocak (Editör). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 173-210). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, D. ve Güven, S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerindeki yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşleri. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 42-59. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/235940> adresinden alınmıştır.
- Şahin, M. (2000). *Sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecinde eğitim teknolojisi ve uygulamalarına ilişkin etkinlikleri yerine getirirken karşılaştıkları problemler (Nevşehir il örneği)*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye’de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 406-410. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi8pdf/sahin_mustafa.pdf adresinden alınmıştır.
- Şahin, T. Y. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Şimşek, H., Hırça, N. ve Coşkun, S. (2012). İlköğretim fen ve teknoloji öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerini tercih ve uygulama düzeyleri: Şanlıurfa ili örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 249-268. <http://sbed.mku.edu.tr/article/view/1038000273/1038000144> adresinden alınmıştır.
- Şimşek, S. (2014). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.
- Talaz, G. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin fen ve teknoloji dersinde aktif öğrenme etkinliklerini uygulama durumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, İzmir.
- Tan, Z. (2009). *İlköğretim birinci kademe görsel sanatlar eğitimi müze bilinci öğrenme alanında materyal kullanımının etkisi ve uygulanması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Taşar, H. (2011). Öğrenme-öğretme kuramları ve programlı öğretim. H. Şahin (Editör). *Öğretim teknolojisi ve materyal tasarımı* (s. 23-38). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taşkaya, S. M. ve Muşta, M. C. (2008). Sınıf öğretmenlerinin türkçe öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 240-251. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70052> adresinden alınmıştır.
- Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 173-185. <https://docplayer.biz.tr/14441865-Sinif-ogretmenlerinin-sosyal-bilgiler-ogretim-yontemlerine-iliskin-gorusleri.html> adresinden alınmıştır.
- Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2010). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders araç ve gereçlerini kullanma durumları. *Akademik Bakış Dergisi*, 22, 1-16. <https://docplayer.biz.tr/16495434-Sinif-ogretmenlerinin-sosyal-bilgiler-ders-arac-gereclerini-kullanma-durumlari.html> adresinden alınmıştır.
- Taşpınar, M. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri (Kuramdan uygulamaya)*. Ankara: Data Yayınları.
- Taşpınar, M. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri (Kuramdan uygulamaya)*. Ankara: Edge Akademi.

- Tay, B. ve Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 yılı hayat bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 341-374. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/159876> adresinden alınmıştır.
- Tok, H. (2002). *İlköğretim birinci kademesindeki yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunların değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Tok, Ş. (2013). Öğretme-öğretme strateji ve modelleri. A. Doğanay (Editör). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s. 129-157). Ankara: Pegem Akademi.
- Tok, T. N. (2013). Etkili öğretim için yöntem ve teknikler. A. Doğanay (Editör). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (s. 161-230). Ankara: Pegem Akademi.
- Tokgöz, İ. A. ve Taşkın, Ç. Ş. (2015). Sınıf öğretmenlerinin öğrenme-öğretme sürecinde materyal kullanımlarının öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), 422-440. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/egeefd/article/view/5000131835/5000148480> adresinden alınmıştır.
- Topsakal, Ü. U. (2010). 8. sınıf “canlılar için madde ve enerji” ünitesi öğretiminde işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11 (1), 91-104. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/15469> adresinden alınmıştır.
- Turan, M. (2002). *İlköğretim okullarının eğitim-öğretim ortamlarındaki materyal ihtiyacının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Uğur, T. (2006). *2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi programına ilişkin öğretmen görüşleri (Uşak ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Ulusoy, K. ve Gülüm, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10(2), 85-99. <https://docplayer.biz.tr/13980934-Sosyal-blggler-dersgnde-targh-ve-cografya-konulari-gglengrken-ogretmenlergn-materyal-kullanma-durumlari.html> adresinden alınmıştır.
- Uşun, S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Uşun, S. (2012). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (1997). The advantages of using drama as a method of education in elementary schools. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13, 89-94. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/88128> adresinden alınmıştır.
- Verim, G. (2013). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğretim teknolojileri ve materyal tasarımlarına ilişkin görüşleri*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Afyon.

- Yalın, H. İ. (2012). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yamasaki, Y. ve Foskett, G. (2009) The Aims of Education and Individual Life; Some Reflections (1) on Education by T. Percy Nunn. Bull. *Mukogawa Women's Univ. Humanities and Social Sci.*, 57, 1—8 https://mukogawa.repo.nii.ac.jp/?action=repository_action_common_download&item_id=87&item_no=1&attribute_id=22&file_no=1.adresinden alınmıştır.
- Yanpar, T. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yasavur, H. (2013). *İlköğretim 3. sınıf hayat bilgisi dersinde öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi kazandırmak için önerilen etkinliklerin öğretmenler tarafından kullanılma sıklıkları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 6(2), 204-212. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/91008> adresinden alınmıştır.
- Yavuz, K. (2005). *Aktif öğrenme yöntemleri*. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Yazıcı, K. (2006). Sosyal bilgilerde kullanılan görsel araçlar: haritalar-küreler, resimler, tablolar ve grafikler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15, 651-662. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/598/578> adresinden alınmıştır.
- Yazlık, D. Ö. (2018). Öğretmenlerin matematik öğretiminde somut öğretim materyali kullanımına yönelik görüşleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 8(15), 775-805. DOI: 10.26466/opus.417200
- Yel, S., Taşdemir, A. ve Yıldırım K. (2011). Sosyal bilgiler öğretim strateji, yöntem ve teknikleri. B. Tay ve A. Öcal (Editörler). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 41-98). Ankara:Pegem Akademi.
- Yeşilyurt, E. (2011). Yapılandırmacı öğrenme temelli bir öğretim programının oluşturulmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 6(4), 865-885. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423933951.pdf> adresinden alınmıştır.
- Yeşilyurt, E. (2012). Yapılandırıcı öğrenme konusunda öğretmen adaylarının yeterliği ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. 7, 29-45. http://www.ijoess.com/Makaleler/612185554_Etem%20Ye%C5%9Filyurt,Yap%C4%B1land%C4%B1rmac%C4%B1.pdf adresinden alınmıştır.
- Yıldırım, A. (2009). *Bilgisayar eğitiminde aktif öğrenmenin öğrenci akademik başarı, tutumu ve kalıcılığına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, H. (2001). Disiplinler arası öğretim. *Sosyal bilimler öğretiminde alternatif teknikler ve yöntemler sempozyumu* (s. 115-122). İstanbul: Eyüboğlu Eğitim Kurumları Yayınları.

- Yıldırım, N. (2011). Materyal Seçimi ve Materyal Tasarımı. M. Küçük (Editör).*Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (s. 23-42). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldızlar, M. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Yolcu, O. (2014). *Cumhuriyetten (1923) günümüze (2013) ilköğretim birinci kademe hayat bilgisi ve fen teknoloji öğretim programlarının “çevre eğitimi” açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

EKLER

Ek 1. Anket

Değerli Öğretmen,

Bu anket "**Sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinde yararlandıkları öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklere ilişkin kullanma durumları ve görüşleri**" araştırmak için hazırlanmıştır. Anket 2 bölümden oluşmaktadır. : 1. bölümde kişisel bilgiler ve derste kullanılan öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin maddeler ve 2. bölümde derste kullanılan öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklere ilişkin kullanım durumları ve görüşleri adlı diğer anket maddelerinden oluşmaktadır.

Anket formu ile elde edilecek bilgiler sadece bilimsel amaçlı bu tez çalışmasında kullanılacak. Başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Vereceğiniz doğru ve samimi yanıtlar araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin yüksek olmasını sağlayacaktır. Sizden istenen anket maddelerinde uygun gördüğünüz seçeneğin karşısında bulunan boşluğa (X) işareti koymandır. Gösterdiğiniz ilgi ve desteğe teşekkür ederim.

Ayvalı İlkokulu / Zile

Yüksek Lisans Öğrencisi

Ahmet TÜRKÖZ

Danışman

Yrd. Doç Dr. Sevim GÜVEN

1. BÖLÜM:

Kişisel Bilgiler

1. **Cinsiyetiniz** :   ( ) Erkek   ( ) Kadın

2. **Yaşınız (Lütfen Belirtiniz)** :.....

3. **Mesleki Kıdem Yılıınız (Lütfen Belirtiniz)** :.....

4. **Mezun olduğunuz Eğitim Durumu** :   ( ) 2 Yıllık Eğitim Yüksek Okulu   ( ) Eğitim Fakültesi

( ) Fen - Edebiyat Fakültesi   ( ) Öğretmen Okulu   ( ) Eğitim Enstitüsü   ( ) Diğer
(Belirtiniz).....

5. **Okutulan Sınıf**   :   ( ) 1. Sınıf   ( ) 2. Sınıf   ( ) 3. Sınıf

6. **Sınıf Mevcudu Sayınız (Lütfen Belirtiniz)** :.....

7. **Öğretmenlik Yapılan Yer** :   ( ) İl   ( ) İlçe   ( ) Kasaba   ( ) Köy

Öğretim Materyalleri, Stratejisi, Yöntem ve Tekniği İle İlgili Bilgiler

8. Hayat Bilgisi dersini genellikle nasıl işlediğinizi önem sırasına göre 1'den 7'e kadar numaralandırınız.

- Kendim anlatmayı tercih ediyorum.
- Öğrencilere anlattırmayı tercih ediyorum.
- Bazen öğrencilere anlattırıyorum.
- Öğrencilere not tutturup açıklama yapıyorum.
- Sınıf içerisinde bulunan teknolojik araçları kullanarak eğitim yapıyorum.
- Ders kitaplarından ve yardımcı kitaplardan faydalanarak eğitim yapıyorum.
- Diğer(Lütfen Belirtiniz).....

9. Okulunuzda araç ve gereçlerin bulunduğu veya muhafaza edildiği bir oda veya yer var mı?

- Evet Hayır

10. Öğretim materyallerini nasıl temin ettiğinizi önem sırasına göre 1'den 5'e kadar numaralandırınız.

- Okuldan Öğrencilerden Kendim hazırlıyorum Dışarıdan satın alıyorum.
- Başka (Belirtiniz).....

11. Öğretim stratejisi, yöntem ve tekniği seçmenizi etkileyen faktörleri önem sırasına göre 1'den 9'a kadar numaralandırınız.

- Dersin kazanımı Kullanım kolaylığı
- Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri Süre (Zaman)
- Öğrenci sayısı Konunun özelliği
- Öğretmenin yöntem konusundaki donanımı Derslik ve büyüklüğü
- Maliyet (Eldeki İmkanlar)

2. BÖLÜM: Öğretim Materyalleri, Stratejisi, Yöntem ve Tekniği İle İlgili Diğer Bilgiler

1. Hayat Bilgisi derslerinde aşağıdaki öğretim materyallerini ne sıklıkla kullandığınızı karşınıza (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Öğretim Materyalleri	ANKET				
		1- Hiç 2- Çok az 3- Ara sıra 4- Genellikle 5- Her zaman				
		1	2	3	4	5
1	Afişler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Aileye Ait Gerçek Nesneler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Aile Soy Ağacı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Akıllı Tahta	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Ansiklopedi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Anayasa	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Anıtlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Anlam Çözümleme Tabloları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Anketler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Araştırma Raporları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Asetatlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Atlaslar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Balık Kılıçıkları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Bandroller (Kitap, CD vb. kullanılan)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Belgeseller	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Bilgisayar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Bilgi Yaprakları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Bilim Adamlarına Ait Eserler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Biyografiler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Broşür	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Bulmacalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Çeşitli Dokümanlar (Arşiv Belgeleri, Tarihi Belge ve Metinler, Fermanlar vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Çalışma Yaprakları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Çeşitli Faturalar (Elektrik, Su vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Çeşitli Kurum ve Kuruluşlar (Türk Patent Enstitüsü, Vakıflar, Dernekler vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	Çeşitli Taşlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Çeşitli Veriler (Nüfus, Ekonomi İstatistikleri vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Çocuk Hakları Sözleşmesi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Dergiler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Ders Kitapları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Destanlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Dilekçeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Dilsiz Haritalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	Diyaframalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	Efsaneler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	Encarta World Atlas Programı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	Eşzamanlı Tarih Şeridi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	Fıkralar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	Film	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	Fotoğraflar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41	Gazeteler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42	Gerçek Varlık ve Nesneler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43	Giysiler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44	Günlükler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45	Haritalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46	Hikayeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47	İl Rehberleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48	İl Yıllıkları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
49	İnsan Hakları Bildirgesi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
50	İnternet	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
51	İş İlanları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
52	Kabartma Haritaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Öğretim Materyalleri	ANKET				
		1- Hiç 2- Çok az 3- Ara sıra 4- Genellikle 5- Her zaman				
		1	2	3	4	5
53	Karikatürler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
54	Kartonlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
55	Kavram Haritaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
56	Kırtasiye Malzemeleri (Kalem, Makas, Tebeşir, Resim Kağıdı vb.)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
57	Kısa Senaryolar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
58	Kitle İletişim Araçları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
59	Kolajlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
60	Kroki ve Planlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
61	Kronolojiler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
62	Kuklalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
63	Kumaş Parçaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
64	Küreler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
65	Maketler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
66	Marşlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
67	Masallar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
68	Meslek Gruplarına Ait Süreli Yayınlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
69	Minyatür ve Gravürler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
70	Modeller	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
71	Müzeler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
72	Not Kartları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
73	Nüfus Cüzdanı ve Kimlik Belgeleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
74	Okuma Parçaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
75	Oyun Hamurları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
76	Oyuncaklar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
77	Öğrenci Ürünleri ve Projeleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
78	Örnek Olaylar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
79	Öyküler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
80	Paralar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
81	Posterler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
82	Resimler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
83	Rol Kartları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
84	Sanat Eserleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
85	Seçim Sandıkları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
86	Ses Kayıt Cihazları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
87	Seyahatnameler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
88	Sınıf Tahliye Çantası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
89	Simülasyonlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
90	Sözcükler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
91	Süs Eşyaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
92	Şapkalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
93	Şarkılar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
94	Şekil ve Şemalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
95	Şiirler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
96	Tablo ve Grafikler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
97	Tahtalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
98	Televizyon	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
99	Tepegöz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
100	Tiyatro Oyunları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
101	Turizm Kitapçıkları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
102	Ülke Bilgilendirme Yıllıkları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
103	Vakfiye Fermanları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
104	Vasiyetnameler	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
105	VCD, DVD Çalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
106	Video Projesiyonu	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
107	Yardımcı Kitaplar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
108	Yazıtlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

1. Aşağıda Hayat Bilgisi dersinin işlenişinde yararlandıkları öğretim materyallerine ilişkin görüşleri ölçmeye yönelik maddelere yer verilmiştir. Hayat Bilgisi dersinde öğretim materyallerini kullanma durumunuzu göz önünde bulundurarak size en uygun olan seçeneğe (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Öğretmenlerin Öğretim Materyallerine İlişkin Görüşleri	ANKET				
		1- Tamamen Katılıyorum 2- Katılıyorum 3- Orta Derecede Katılıyorum 4- Katılmıyorum 5- Hiç Katılmıyorum				
	HBD: Hayat Bilgisi Dersi/ nde/ ne/ ndeki	1	2	3	4	5
1	HBD dersin kazanımlarına uygun olarak öğretim materyalini seçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	HBD dersin içeriğine uygun öğretim materyalini seçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	HBD öğrencinin bilişsel düzeyine uygun öğretim materyalini seçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	HBD öğrencinin duyuşsal düzeyine uygun öğretim materyalini seçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	HBD öğrencinin devinişsel düzeyine uygun öğretim materyalini seçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	HBD öğretim ortamına uygun öğretim materyalini seçerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	HBD tüm öğretim materyallerini rahatlıkla kullanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	HBD kullanılacak uygun materyaller tasarlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	HBD öğretim materyali kullanmak için plan yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	HBD bir ders saati içerisinde birden çok öğretim materyali kullanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	HBD tüm konularda öğretim materyali kullanabileceğimi düşünmüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	HBD öğretim materyali kullanmak için gereken yeterliliğe sahip değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	HBD için öğretim materyali tasarlayamam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	HBD öğretim materyali kullanarak konuyu günlük yaşamla ilişkilendiremem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	HBD kalabalık sınıflarda öğretim materyali kullanımında zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	HBD uygun öğretim materyalleri konusunda yeni gelişmeleri takip ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	HBD öğretim materyali kullanmak için farklı kaynaklardan yararlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	HBD kullanılacak öğretim materyalleri konusunda diğer öğretmenlerden yardım alırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	HBD öğretim materyalleri kullanmak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	HBD öğretim materyali kullanmak dersin temelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	HBD öğretim materyali ilgi çekici olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	HBD öğretim materyali dikkat çekici olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	HBD öğretim materyali kullanışlı olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	HBD öğretim materyali dayanıklı olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	HBD öğretim materyali tekrar kullanabilecek nitelikte olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	HBD öğretim materyali kullanmak öğrenmeyi kalıcı hale getirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	HBD öğretim materyali kullanmak dersi eğlenceli hale getirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	HBD öğretim materyali kullanmak öğretimin kalitesini artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	HBD öğretim materyali kullanmak öğrenci motivasyonunu artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	HBD farklı materyaller kullanmak öğrencinin dikkatini çeker.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	HBD soyut konuların somutlaştırılmasında materyal kullanımı gereklidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Öğretmenlerin Öğretim Materyallerine İlişkin Görüşleri	ANKET				
		1- Tamamen Katılıyorum 2- Katılıyorum 3- Orta Derecede Katılıyorum 4- Katılmıyorum 5- Hiç Katılmıyorum				
		1	2	3	4	5
33	HBD öğretim materyali kullanmak öğretimi kolaylaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	HBD öğretim materyali kullanmak öğrenimi kolaylaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin derse katılımını artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	HBD öğretim materyali kullanmak öğretmenin işini kolaylaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin yaratıcılığını sınırlandırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin dersi daha kolay anlamasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	HBD öğretim materyali kullanmak zamandan tasarruf sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	HBD öğrencilerle birlikte öğretim materyali tasarlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41	HBD öğretim materyallerinin dersin içeriğine uygun olup olmadığını değerlendiririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42	HBD öğretim materyali kullanmak dersi zevkli hale getirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin yaparak-yaşayarak öğrenmesini sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44	HBD öğretim materyali kullanmak öğrenci başarısını olumlu yönde etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin hatırlamasını kolaylaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46	HBD kullanılacak öğretim materyali geliştirmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47	HBD öğretim materyali kullanmak öğretim programlarının gerçekleşmesine yardımcı olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48	HBD öğretim materyali kullanmak derste benim daha iyi organize olmamı sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
49	HBD sınıfın fiziki durumu öğretim materyali kullanımını zorlaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
50	HBD öğretim materyali sık sık kullanmak öğrencinin sıkılmasına neden olur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
51	HBD öğretim materyali kullanmak öğrencinin derse odaklanmasını zorlaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
52	HBD öğretim materyali kullanmak için bir ders saati yeterli değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
53	HBD öğretim materyali kullanmak sınıf içi otoriteyi zayıflatır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
54	HBD öğretim materyali kullanarak ders işlemek beni rahatsız eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
55	HBD öğretim materyali kullanmak öğrenci-öğrenci etkileşimini azaltır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
56	HBD öğretim materyali kullanmak öğretmen-öğrenci etkileşimini azaltır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
57	HBD öğretim materyali kullanmadan dersi öğretmek daha kolaydır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
58	HBD öğretim materyali kullanmak bireysel farklılıklara hitap etmez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
59	HBD öğretim materyali hazırlamak zaman kaybıdır (israfıdır).	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
60	HBD işlenişinde öğretim materyali kullanmak çok zaman alır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
61	HBD öğretim materyali kullanmayı sevmiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

1. Hayat Bilgisi derslerinde aşağıdaki öğretim strateji (yöntem ve tekniğe yön veren genel bakış açısı), yöntem (hedefe ulaşmak için izlenen yol) ve tekniklerini (yöntemin uygulanma şekli) ne sıklıkla kullandığınızı karşınıza (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Öğretim Strateji, Yöntem ve Teknikleri	ANKET				
		1- Hiç 2- Çok az 3- Ara sıra 4- Genellikle 5- Her zaman				
		1	2	3	4	5
1	Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Araştırma İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Anlatım Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Soru- Cevap Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Tartışma Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Örnek Olay Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Rol Oynama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Drama Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Problem Çözme Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	İşbirlikli (Kubaşık) Öğrenme Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Bireyselleştirilmiş Öğretim Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Programlı Öğretim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Proje yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Gösterip Yaptırma Yöntemi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Probleme Dayalı Öğrenme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Mikro Öğretim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Beyin Fırtınası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Beyin Eseri/ Ürünü	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Listeleme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Altı Şapkalı Düşünme Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Gösteri Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	Benzetim (Simülasyon) Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	Benzetişim (Analoji) Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	Akvaryum Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	İstasyon Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	Balık Kılıçığı Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	Kartopu Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	Görüş Geliştirme Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	Konuşma Halkası Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	Philips66	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	Kavram Haritası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	Kavram Karikatürleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	Zihin Haritası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	Kavram Ağı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	Şiir Yazma Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	Kart Gösterme Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	Hızlı Tur Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	Doğru mu Yanlış mı Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	Gezi-Gözlem Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41	Deney	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42	Eğitsel Oyunlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43	Arkası Yarın	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44	Elma Desem Git, Armut Desem Kal Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45	Tombala Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46	Görüşme Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47	Akran Öğretimi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48	Workshop (Çalıştay)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
49	Kim Olduğunu Bul	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
50	Bunu Kim Yapar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
51	Sandviç Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
52	Flaş Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
53	Dedikodu Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
54	Tereyağı Ekmek Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
55	Top Taşıma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
56	Çember Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Öğretim Strateji, Yöntem ve Teknikleri	ANKET				
		1- Hiç 2- Çok az 3- Ara sıra 4- Genellikle 5- Her zaman				
		1	2	3	4	5
57	Köşelenme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
58	Hikaye Yazma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
59	Burada Herkes Öğretmen	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
60	Telgraf Mektup	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
61	Merdiven	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
62	Buz Kıran	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
63	Günlük Tutma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
64	Not Tutturma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
65	Hikaye Haritası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
66	Poster Hazırlama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
67	Afiş Hazırlama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
68	Sergi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
69	Altı Ayakkabı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
70	V Diyağramı (Venn)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
71	Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
72	Yapılandırılmış Grid	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
73	Tahmin Gözlem Açıklama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
74	Kelime İlişkilendirme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
75	Kavramsal Değişim Metinleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
76	Çürütme Metinleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
77	Ev Ödevi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
78	Öğrenme Galerisi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
79	Düşün Eşleş Paylaş	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
80	Düşün Tartış Paylaş	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
81	Yaz Eşleş Paylaş	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
82	Komite Görüşmesi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
83	Bilişsel Çıraklık	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
84	Argümantasyon	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
85	Fikir Taraması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
86	Komisyon Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
87	Pantomim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
88	3E-5E-7E	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
89	Tutor Öğrenme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
90	Dedikodu	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
91	Soru Turu	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
92	Kavram Kontrolü	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
93	Otobüs	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
94	At Nalı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
95	5N1K	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
96	Sokratik Tartışma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
97	Sokrat Semineri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
98	Rulman	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
99	Evrak Sepeti Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
100	Akış Haritası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
101	Karşılaştırma Tablosu	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
102	Zincir Haritaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
103	Pazıl (Puzzle)- Yapboz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
104	Özetleme	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
105	Örümcek Haritalar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
106	Grup Resmi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
107	Donuk İmge	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
108	Sessiz Sinema	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
109	Sessiz Canlandırma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
110	Slogan Oluşturma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
111	Reklam Hazırlama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
112	Resim Yapma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
113	Resim / Fotoğraf Yorumlama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
114	Öğretmenin Role Girmesi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
115	Hazineyi Bul	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
116	Son Söz	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

		ANKET				
		1- Hiç 2- Çok az 3- Ara sıra 4- Genellikle 5- Her zaman				
Öğretim Strateji, Yöntem ve Teknikleri		1	2	3	4	5
117	Renk Kartları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
118	Rüya Tekniği / Rüya Kaydı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
119	Yaratıcı Yazma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
120	Zihinde Canlandırma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
121	Yanlış Bulma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
122	Bulmaca	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
123	Alan Gezileri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
124	Şarkı Yapma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
125	Mektup Yazma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
126	Soru Bankası	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
127	Birine Öğret / Akran Eğitimi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
128	Haber Toplama	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
129	Bilgi Yarışması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
130	Bilgi Kartları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
131	Nesi Var	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
132	Ben Neyim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
133	Ayna Çalışmaları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
134	Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
135	Konuşma Biletleri	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
136	Kum Saati	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
137	Güç Alanı Analizi	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
138	Sendika	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
139	Soru Ağı	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
140	Pazaryeri Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
141	Mahkeme Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
142	Bilgi Kesekağıdı Tekniği	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
143	Güdümlü Tartışma	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
144	Münazara	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
145	Zıt Panel (Kollegyum)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
146	Büyük Grup Tartışması	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
147	Vızıltı Grupları	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

1. Aşağıda Hayat Bilgisi dersinin işlenişinde yararlandıkları öğretim stratejisi (yöntem ve eknige yön veren genel bakış açısı), yöntem (hedefe ulaşmak için izlenen yol) ve tekniklerine (yöntemin uygulanma şekli) ilişkin görüşleri ölçmeye yönelik maddelere yer verilmiştir. Hayat Bilgisi dersinde öğretim strateji, yöntem ve tekniği kullanma durumunuzu göz önünde bulundurarak size en uygun olan seçeneğe (X) işareti koyarak belirtiniz.

	Öğretmenlerin Öğretim, Strateji, Yöntem, Tekniklere İlişkin Görüşleri	ANKET				
		1- Tamamen Katılıyorum 2- Katılıyorum 3- Orta Derecede Katılıyorum 4- Katılmıyorum 5- Hiç Katılmıyorum				
	HBD: Hayat Bilgisi Dersi/ nde/ ne/ ndeki	1	2	3	4	5
1	HBD verilecek kazanıma uygun stratejiyi belirlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	HBD verilecek kazanıma uygun yöntemi belirlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	HBD verilecek kazanıma uygun tekniği belirlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	HBD uygun strateji kullanımında kendimi yeterli bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	HBD uygun yöntem kullanımında kendimi yeterli bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	HBD uygun teknik kullanımında kendimi yeterli bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	HBD öğrencilerin bilişsel düzeyine uygun strateji, yöntem ve tekniği belirlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	HBD öğrencilerin duyuşsal düzeyine uygun strateji, yöntem ve tekniği belirlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	HBD öğrencilerin devinişsel düzeyine uygun strateji, yöntem ve tekniği belirlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	HBD bir ders saati içerisinde birden çok strateji, yöntem ve teknik kullanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmakta yeterli olamayacağımı düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	HBD kullanılabilir farklı strateji, yöntem ve teknik seçimi konusunda yeni gelişmeleri takip ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	HBD kullanılabilir uygun strateji, yöntem ve teknik için farklı kaynaklardan yararlanırım	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	HBD kullanılabilir uygun strateji, yöntem ve teknik konusunda diğer öğretmenlerden yardım alırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	HBD uygun strateji, yöntem ve teknik seçimi dersin temelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	HBD dersin içeriği strateji, yöntem ve teknik seçimini etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	HBD öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi strateji, yöntem ve teknik seçimini etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	HBD öğretmenin yeterlilik düzeyi strateji, yöntem ve teknik seçimini etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	HBD öğrenme ortamı strateji, yöntem ve teknik seçimini etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	HBD öğrenci merkezli strateji, yöntem ve teknik kullanmayı tercih ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse odaklanmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenciyi derse katılımı yönünde cesaretlendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin anlama becerisini geliştirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin anlatma becerisini geliştirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin dinleme becerisini geliştirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak dersin kalıcılığı için son derece önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan dikkatini artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Öğretmenlerin Öğretim, Strateji, Yöntem, Tekniklere İlişkin Görüşleri	ANKET				
		1- Tamamen Katılıyorum 2- Katılıyorum 3- Orta Derecede Katılıyorum 4- Katılmıyorum 5- Hiç Katılmıyorum				
		1	2	3	4	5
	HBD: Hayat Bilgisi Dersi/ nde/ ne/ ndeki					
30	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse ilgisini çeker.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan motivasyonunu artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretimi kolaylaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenimi kolaylaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan katılımını artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretmen -öğrenci ve öğrenci-öğrenci arasında çok yönlü iletişimi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin problem çözme becerisini artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak dersin verimliliğini artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretimin kalitesini artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenimin kalitesini artırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak dersi eğlenceli hale getirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin sorumluluk duygusunu geliştirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenciyi derste pasif olmaktan kurtarır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
43	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenciyi düşünmeye yönlendirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenci başarısını doğrudan etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmak zaman kaybıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46	HBD devamlı aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrenci-öğrenci iletişimini azaltır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47	HBD devamlı aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğretmen-öğrenci iletişimini azaltır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48	HBD birden fazla strateji, yöntem ve teknik kullanmak için bir ders saati yeterli değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
49	HBD sınıfın kalabalık olması çeşitli strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımını zorlaştırır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
50	HBD devamlı aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak bireysel farklılıklara hitap etmez.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
51	HBD sürekli aynı strateji, yöntem ve teknik kullanmak öğrencinin derse olan ilgisini azaltır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
52	HBD farklı strateji, yöntem ve teknik kullanmayı sevmiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 2. Araştırma İzni

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27001677-44-E.5840573
Konu: Araştırma İzni Verilmesi

08.06.2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b) 09/10/2014 tarihli ve 27001677/600/4437181 sayılı Valilik Makam Onayı.
c) Araştırma İzinleri İnceleme Komisyonunun ....06/2015 tarihli tutanakları.

Aşağıdaki listede adı soyadı, görev yeri, görevi ve anket konusu belirtilen GOP Üniversitesi yüksek lisans öğrencileri Ahmet TÜRKÖZ ve Cemile Burcu DURMUŞ'un il/ilçe merkezindeki ilgili okullarına yönelik hazırlanmış oldukları bilimsel amaçlı anket çalışmasını uygulamak istemektedir.

Söz konusu bilimsel amaçlı çalışmanın il/ilçe merkezindeki ilgili okul/kurum müdürlüklerinde ilgili kişilere uygulama yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'unuza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
08.06.2015

Mehmet Suphi KÜSBECİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adı Soyadı	Görevi	Görev Yeri	Anket Araştırma Konusu	Okul/Kurumlar	Anketi Uygulama Alanı
Ahmet TÜRKÖZ	Yüksek Lisans Öğrencisi	GOP Ünv.	Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersinde Kullandıkları Öğretim Materyalleri, Strateji, Yöntem ve Tek.	Tokat il/ilçe İlkokullarda	Sınıf Öğretmenlerine
Cemile Burcu DURMUŞ	Yüksek Lisans Öğrencisi	GOP Ünv.	Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenlerin Fen ve Doğa Etkinliklerini Uygulama Düzeylerinin Belirlenmesi	Tokat il/ilçe Anaokullarda	Okul Öncesi Öğretmenlerine

GOP Bulvarı 60100 Tokat-Merkez
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme50@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Adnan YÜCE
Tel: (0356) 214 10 17-358
Faks: (0356) 214 11 86

Ek 3. Özgeçmiş

Adı Soyadı	AHMET TÜRKÖZ
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 05.09.1988 / Tokat
İletişim Bilgileri	Tel: 0 5373267478 E-posta: ahmetturkoz_1067@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2002–2005 Tokat Atatürk Lisesi Lisans: 2005-2009 Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
İş Deneyimi	2009–2010: Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yenisu İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2010-2013 Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Şehit Hatip Birol İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2013-2016 Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ayvalı İlkokulu Sınıf Öğretmeni 2016-halen Milli Eğitim Bakanlığı Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü Güzelbeyli İlkokulu-Ortaokulu Okul Müdürü